

HOOFSTUK 1

INLEIDING: OP SOEK NA RELEVANTE PREDIKING IN 'N VERANDERENDE WÊRELD VAN RELATIWITEIT

Hoofstuk 1 skep die plaatvorm vir hierdie studie. In hierdie hoofstuk word die basiese navorsingsvoorstel van die proefskrif vervat. Daar vind 'n beskrywing plaas van die konteks waaruit hierdie studie ontspring met 'n breë literatuuroorsig om die navorsingsleemte deeglik te bepaal. Die probleemstelling, vraagstelling, doelstelling en metode van ondersoek vind ook gestalte in Hoofstuk 1.

1. Beskrywing van konteks

Die Paarl is die hart waar die kultuur van die blanke Afrikaner ontstaan het. In hierdie pragtige dorp en vallei het die taal Afrikaans sy neerslag gevind en is ook die plek waar die Bybel die eerste keer in Afrikaans vertaal is (Van Rensburg 1997:43). Die ryke tradisies van kerke en skole is deel van die Paarl (vgl. Rosenthal 1978).

Die Paarl Vallei strek vanaf Franschhoek in die Suide, tot Wellington in die Noorde. Daar is 12 Nederduitse Gereformeerde Kerke in die Paarlvallei. Die oudste (Wikipedia 2009) is die Ned. Geref. Kerk Paarl-Strooidak (204 jaar- 3de oudste gemeente en oudste kerkgebou) en naas hom die Ned. Geref. Kerk Wellington-Andrew Murray (170 jaar- die 26ste oudste). In al hierdie gemeentes is daar 'n ryke tradisie van predikers (di. Andrew Murray, SJ du Toit, GWA van der Lingen) wat tot vandag toe nog mense se lewens beïnvloed. Die aanddiens soos ons dit in die Ned. Geref. Kerk ken, het juis ontstaan in die Ned. Geref. Kerk Paarl-Strooidak waar die dominees so lank in die oggende gepreek het dat

lidmate gevra het om in die aande weer te kan kom en die res van die preek te kan hoor (Olivier 1952).

Nog steeds lui die kerkklokke elke Sondag in die Paarl-Vallei en roep dit mense om te kom luister na God se Woord. Lidmate kom luister na predikers wat 'n boodskap vanaf God verkondig. In sommige gemeentes sit die eredienste stampvol, maar in sommige is dit 'n hartseer verhaal van leë kerkbanke wat meer is as hulle wat op die banke moet sit. Lidmate migreer tussen kerkgrense, denominasies, leerstellinge en taal op soek na voedsel vir hulle siele. Die invloed van Gautengers in die Paarl is ooglopend baie. Die meeste van die navorser se vriende in die gemeente kom van Gauteng. Dit het die gevolg dat die Paarl sy karakter heeltemal verloor en 'n moderne dorp word met nuwe gesigte wat net meer en meer word. Die navorser se gemeente – Ned. Geref. Kerk Suider-Paarl – sit aan die voet van die Afrikaanse Taalmonument. Die Ned. Geref. Kerk Suider-Paarl bevind hom in die kern van nuwe demografiese ontwikkelinge en die uitdagings vir kerkwees in 'n nuwe konteks is groot. Die ervaring is dat sekere Christene in die Paarl glad nie meer 'n tuiste vind in die Ned. Geref. Kerk nie. Die '*Paarl Family Church*' sit met 80% Afrikaans-sprekende lidmate en hoor net Engelse Woordverkondiging. In die konteks van die Paarl word leerstellinge rondom grootdoop (herdoop), die genadegawes, sekere interpretasies van God se seën ensovoorts, belangriker geag as dit wat reeds gepreek word. Daar is 'n diepe soeke by lidmate na waarheid en om God te probeer verstaan. Stemme word gehoor dat lidmate nie geestelik gevoed word in sekere eredienste nie. Ten spyte van die stemme wat ons binne-in die eredienste hoor, wat van hulle wat nooit eers die eredienste bywoon nie? Hoekom is die Kerk en die prediking vir hulle so irrelevant dat hulle nie behoefte daaraan het nie?

Na 13 jaar in die bediening, waarvan 9 jaar in die Paarl, begin die navorser kritiese vrae vra rondom die prediking in die gereformeerde erediens. Sondag na Sondag word daar moeite gemaak om mense op die mees kreatiewe maniere te voed met die Woordverkondiging, maar dat daar ware transformasie plaasvind in

lidmate en gemeenskappe se lewens is weinig sigbaar. Meeste Ned. Geref. Kerke in die Paarl Vallei is deur die program van Rick Warren- 40 dae van Doelgerigte Lewe- waar daar op die mees praktiese en sistematiese manier gepreek is oor die basiese beginsels van 'n sinvolle lewe. Party gemeentes het ook die opvolg op die 40 dae gedoen (40 dae van Gemeenskap – Saam is ons Beter) wat daarop gemik is om die gemeenskap te impakteer. Almal is opgewonde en aan die brand oor die inhoud en veral dit wat van die kansel af gesê word.

Sonder om krities te raak teenoor die *'Mighty Men Conference'* van Angus Buchan in Natal, is die bekommernis dat die prediking van Buchan die middelpunt van die naweek is, dat die manne terugkom van die naweek met 'n belewenis, maar dat die Paarl gemeenskap nie beter word nie. Saam met dit alles word daar gevra of dit wat Buchan preek nie veel anders is as dit wat lidmate Sondag na Sondag hoor nie?

Die navorser se persoonlike ervaring van die konteks van die Paarl is dat die prediking dit nie regkry om dit wat gepreek word by mense te internaliseer nie. Twee jaar nadat die Ned. Geref. Kerk Suider-Paarl deur 40 dae van Doelgerigte Lewe veldtog is, word daar navorsing gedoen oor lidmate se behoeftes rondom prediking en lering. Die skokkende antwoord is dat die grootste behoefte van lidmate is om te hoor oor mens se 'doel' in die lewe. Daarmee saam word daar krities gevra of die prediking lidmate werklik help sodat die Woord vlees kan word? Toon die dividende op die prediking werklik winsgewendheid in die kerk? En is die groot klem op prediking Sondag na Sondag die moeite werd?

Lidmate en vriende in die gemeente wat getroue kinders van God is, en lojaal teenoor die kerk is, begin krities raak teenoor die prediking. Hulle gevoel en waarneming is dat die prediking nie meer sentraal moet staan in die erediens nie. Hulle voel baie sterker oor die lof-en-aanbidding as momente waarby hulle eerder gevoed word.

Navorsing uit die konteks van die Paarl toon duidelik dat daar 'n oorheersende spiritualiteitstipe in eredienste aanwesig is (Barnard 2004: 66-72). Spiritualiteit verwys na dit wat te doen het met die intelligensie en immateriële kant van 'n mens wat die transendente beleef. Spiritualiteit verwys na sekere houdinge en aktiwiteite wat 'n persoon doen om kontak te maak met God (Barnard 2004:16).

In die ring van die Paarl is die kopspiritualiteit in die eredienste oorheersend. Die kopspiritualiteit lê sterk klem op die gepredikte Woord met feite en realiteit.

"This style produces theological reflection and crafts position papers on ethical issues. It supports education and publications and causes us to examine the texts of our hymns to see if we are singing what we actually believe. Content is primary with this group, as is systematic congruence of thought and believe" (Ware 1995:38).

Die navorsing van Barnard (2004) toon egter duidelik dat die grootste spiritualiteitsbehoefte by lidmate lê rondom die hartspiritualiteit en die mistiekspiritualiteit. Die hartspiritualiteit word omskryf as volg:

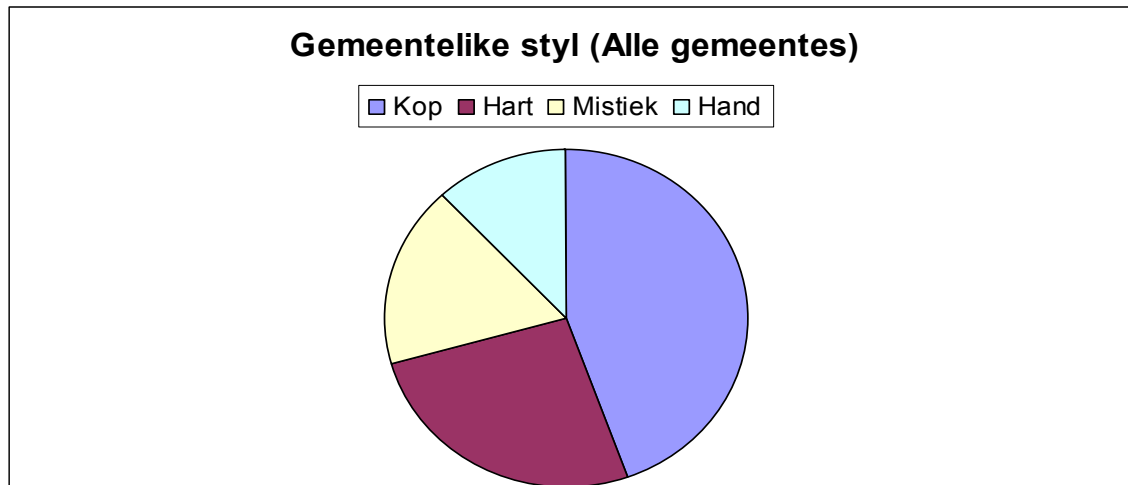
"This is not a head trip spirituality; it is all heart- combined with the concrete, real life stuff. Here theology still emphasizes the anthropomorphic representation of God and the centrality of scripture, but this is now combined with a more affective, charismatic spirituality whose aim is to achieve holiness of life. The transformational goal is that of personal renewal" (Ware 1995:39).

By die mistiekspiritualiteit volgens Ware (1995:41) word die hoor van God se stem belangriker geag as die praat met God. By die mistiekspiritualiteit val die klem nog steeds op die ervarings-elemente, maar daar word beweeg na die meer apofatiese (mistieke) bewustheid. By hierdie tipe hoorder in 'n erediens, is hoor by God, baie meer belangrik as die praat met God. Die doel van hierdie tipe spiritualiteit is eenheid met die Heilige en al word dit nooit volkome bereik nie, is die voortdurende poging om dit te kan bereik, volkome bevredigend. Die klem val baie meer op die reis (*'the journey'*) as om die bestemming te bereik met

God. Hoorders wat hierdie spiritualiteitsvoorkeur geniet word baie meer aangetrek deur 'n mediatatiewe, introspektiewe, intuïtiewe styl. Hulle fokus op 'n innerlike wêreld wat so 'n werklikheid vir hulle is net soos wat die uiterlike wêreld is (Barnard 2004:51-52).

Trouens, die handspiritualiteit is amper meer prominent as die kopspiritualiteit. Die handspiritualiteit is die kleinste van die vier tipes spiritualiteit. Hier word wegbeweeg van denominasies of groepe na individuele persone. Hierdie individue steur hulle min aan wat denominasies of groepe sê. Vir hulle is dit belangriker om gehoorsaam te wees aan God se stem en om te getuig van God se Koninkryk wat kom. Daar is 'n onverskrokke idealisme wat verantwoordelikheid neem vir verandering en transformasie binne 'n bepaalde gemeenskap. By die handspiritualiteit is daar 'n aanmatigende, selfs aggressiewe begeerte om 'n bepaalde visie te implementeer rondom God se Koninkryk op aarde (Barnard 2004:53).

Die navorser het 'n passie en liefde vir die prediking, en is daarvan oortuig dat die prediking steeds meriete en plek het. Daar moet opnuut ontdek word hoe die prediking meer relevant kan word en dat dit 'n onvervangbare plek en rol het om vir mense doel en betekenis in hulle lewe te kan gee.

Rondom die prediking word daar aangesluit by Barth (1991:47-71) se 'Homiletics'. Prediking is altyd ondergeskik en onderworpe aan Godsopenbaring – God wat Homself reeds deur sy Seun Jesus Christus aan die mensdom geopenbaar het (vgl Vos 1996, Cilliers 2004; Jonker 1976; Pieterse 1985). Alle handeling in die prediking lê tussen die eerste en tweede advent (koms van Jesus Christus) en is uitsluitlik die handeling van God (Barth 1991:47). Prediking hoef dus nie die bestaan van God te bewys of te poog om God in realiteit uit te beeld nie. God kommunikeer self aktief in prediking ('*Deus loquitur*'). Verder kan prediking nooit van die Woord losgemaak word nie, maar moet dit vanuit die Skrif geskied en nie bloot oor die Skrif handel nie (Barth 1991:49). Ware prediking is dus Skrifgebonde prediking waardeur God self aan die Woord kom (Vos 2005:298).

Prediking geskied altyd ekklesiologies in die sfeer van die kerk, in ooreenstemming met die bestaan en visie van die kerk (Barth 1991:56).

Volgens Barth (1991:56-57) is die kerk (en dus die erediens) die enigste plek (ruimte) waarin mense die openbaring van God as gawe kan ontvang, anders as al die ander samelewingsverbande van waaruit die prediking van Godswoord kan geskied. Die gemeente (erediens) is 'n unieke plek waarvandaan die bediening van die versoening in Christus verkondig kan word. Prediking vind dan plaas in die teenwoordigheid van die Skrif en die sakramente. Die sakramente getuig van die openbaringsgebeure wat plaasgevind het, terwyl die Skrif getuig van die inhoud van hierdie Godsopenbaring (Barth 1991:62-63; vgl Smit 2006:232).

Prediking berus op Goddelike bevel en word gedoen uit gehoorsaamheid aan 'n Goddelike roeping (Barth 1991:63). Die mandaat van prediking as die gehoorsaamheid aan dié Goddelike bevel en roeping impliseer 'n konfessionele karakter (vgl Hoofstuk 2 punt 1.6.2.5- Fase 4). Belydenis is die antwoord op God se Woord en prediking moet ook rekening hou met groter (ouer) antwoorde van die kerk naamlik die belydenisskrifte, maar ook met die primaat van Matteus 6:33a (NAV): “Nee, beywer julle allereers vir die koninkryk van God” (vgl Barth 1991:65).

Hoewel daar nie volgens Barth (1991:66) 'n spesifieke leerstuk ten opsigte van hierdie bediening uit die Bybel afgelei kan word nie, doen predikers (liturge) tog in hulle spesifieke gemeentes wat die apostels vir die totale kerk gedoen het.

“To the extent that the church is the body of Christ, the preacher is the ‘successor apostolorum vicarious Christi’ (successor of the apostles and Vicar of Christ)” (Barth 1991:66). Predikers (liturge) moet 'n innerlike roeping, 'n uiterlike roeping (van 'n gemeente), 'n lewenswyse as verlostes deur Christus (wat beskeidenheid insluit) asook 'n deeglike teologiese opleiding met vertroue op die Heilige Gees hê (Barth 1991:67-71).

Vir die doel van hierdie studie sal krities gefokus word op die kultuur van vandag om agter te kom hoe beïnvloed dit die prediking. Die fokus is op 'n veranderende wêreld van relativiteit. Die mees basiese verduideliking van ons wêreld

waarbinne ons leef vind gestalte in die begrip 'post modernisme'. Ons leef aan die begin van die tweede millennium sedert Christus se geboorte. Daar is baie dinge wat onseker is in ons huidige kultuur. Die enigste konstante is verandering. As aanduiding van die paradigmaskuiwe in die Westerse samelewing word die begrippe pre modern, modern en postmodern algemeen deur geleerdes gebruik. Uit die literatuur is dit duidelik dat dit nie so eenvoudig is om elkeen glashelder te definieer nie. Tog bied die basiese kenmerke en beskrywing van elk van die paradigmas 'n handige verwysingsraamwerk (vgl. Van Seters 1991:268).

Op byna elke gebied van die menslike onderneming beleef ons veranderinge. Dit maak dat prediking in die konteks van 'n veranderende wêreld al hoe meer kompleks word. Wat vyftig jaar gelede as homiletiese wysheid gesien is, geld nie meer nie. Buttrick (1994:88) vat dit goed saam as hy skryf:

“Preaching in any age is a complicated task. For preaching is not only a hermeneutic activity of reading texts and human situations: it involves shaping words with rhetorical savvy to form understandings in common consciousness”.

Daar word aangesluit by die woorde van Walter Brueggemann (1989) wat kommentaar lewer op die rol van die prediker as 'n bron van 'n alternatiewe Christen gesentreerde verbeelding. Die prediker is daartoe verbind om die hoorder se kollektiewe verbeelding te deurdrenk met die Evangelie:

“The event of preaching is an event of transformed imagination... Because finally church people are like other people; we are not changed by new rules. The deep places in our lives—places of resistance and embrace are reached only by stories, by images, metaphors and phrases that line out the world differently apart from our fear and hurt” (Brueggemann 1989:23).

Uit persoonlike ervarings van 13 jaar as gemeente predikant, word die navorser al hoe meer bewus van die kompleksiteit van prediking. Die gemeentedele wil

dieselfde waarhede hoor, maar dit moet nuut en vars en relevant op die oor en oë val.

2. Literatuuroorsig met die doel om navorsingsleemte te bepaal

In die Suid-Afrikaanse konteks word na die prediking verwys deur onder andere werke van Johan Cilliers, Cas Vos en Willie Jonker. Johan Cilliers (2004) vra die vraag:

“Het die prediking (nog) ‘n toekoms?” (Cilliers 2004:1).

Hierdie vraag word gevra na aanleiding van kritiese stemme uit die sosiale wetenskappe, kommunikasiewetenskap pê, teologiese wetenskappe, lidmate se ervarings uit die kerkbanke en pastorale faktore (Cilliers 2004:2).

Willie Jonker (1976) skryf dat ons nie langer die oë daarvoor mag sluit dat daar ‘n groeiende ontevredenheid oor ons prediking by baie van ons lidmate is nie. Miskien spreek hulle nie altyd hulle besware teenoor ons uit nie. Miskien kan hulle dit nie altyd duidelik artikuleer nie. Sommige het waarskynlik al lankal net stil-stil uit die eredienste verdwyn. Andere ag dit hulle plig om ter wille van die kerk en die opvoeding van hulle kinders liewers niks te sê oor hulle negatiewe ervarings met die prediking nie (Jonker 1976:11-12).

In Willie Jonker (2008) se nuutste boek, ‘Die Relevansie van die Kerk’, raak hy aspekte aan wat hy in 1987 vir die RGN ondersoek het. In al die jare was dit nooit gepubliseer nie. Dit is asof dit vandag nog net meer aktueel en relevant is. Hy maak dit duidelik dat die Kerk in die branding is. Binne die Ned. Geref. Kerkbegrip staan die prediking sentraal en is dit ‘n groot bydraende faktor tot die relevansie van die kerk. Gedurende die afgelope twee eeue is die kerk in die gedrang gebring deur die ontwikkeling van die moderne werklikheidsopvatting en die emansipasie van die menslike gees, soos dit veral in die sekularisasie tot uitdrukking gekom het. Die ontwikkeling sedert die Verligting in die 18de eeu het

meegebring dat die Christelike geloof, maar ook die Christelike kerk as die draer daarvan, in die spervuur van kritiek beland het. Dit het vir die kerk ernstige gevolge gehad (Jonker 2008:5).

“Veral in die Westerse wêreld het dit meegebring dat groot samelewingsgroepe van die kerk afvallig geword het. Aanvanklik was dit die enkelinge, lede van die *‘intelligentsia’*, die wysgere en die wetenskaplikes wat ‘n innerlike distansie tot die kerk ontwikkel het”.

Dit is baie duidelik hoe oninteressant die kerk vir die moderne mens is. Die vraag na die relevansie van die kerk word al hoe meer op die voorgrond geskuif. Die Kerk staan vandag eerder voor ‘n verstikkende ongeïnteresseerdheid en die oortuiging dat die kerk wesenlik niks meer vir die moderne mens kan beteken nie. Dit is vir die kerk nie die ergste as hy bestry of uitgedaag word om rekenskap te gee van ‘die hoop wat in ons lewe’ (1 Pet. 3:15) nie; dit is vir die kerk veel erger as hy geïgnoreer en as betekenisloos afgeskryf word (Jonker 2008:5-6).

Vir baie mense was die kerk nog altyd die steunpilaar en ‘n stem in die samelewing. Die beeld wat gelowiges en die samelewing van die kerk gehad het is nie meer soos vroeër nie. Die kerk is nie meer een van die grondpilare van die samelewing nie. Dit is ook nie meer so dat mense sonder die kerk kan klaarkom nie, maar eerder dat die kerk ‘n verouderde instelling is wat die tydperk van sy ware nut oorleef het en nou nog net aan die rand van die samelewing bestaan (Jonker 2008:6).

Wat betref die boodskap wat deur die kerk verkondig word, word daar gepleit dat die kerk nie daaraan mag twyfel nie dat sy boodskap (veral deur die prediking) van heil ‘n antwoord bied op die diepste vrae waarmee die wêreld worstel (Jonker 2008:6-7). Omdat die kerk getuig van die liefde van God vir die wêreld en van die koningsheerskappy van Christus oor die hele wêreld, kan die kerk hom nooit daarby neerlê om as irrelevant na die kant geskuif te word nie. Al

weet die kerk ook dat geloof nie die deel is van alle mense nie (2 Tess. 3:2), sodat daar altyd gereken moet word met die verwerping van die ‘boodskap’ van die kerk, moet die kerk tog ook daarmee rekening hou dat die evangelie ‘n krag van God tot redding is (Rom. 1:16) en dat daar dus ook altyd diegene sal wees wat deur die Woord van God geraak en aan die Gemeente toegevoeg sal word. Die kerk glo ook dat die ‘Woord wat hy verkondig’, die antwoord bevat op die vrae waardeur die menslike samelewing gekwel word (Jonker 2008:6).

“Daarom moet die kerk daarvoor stry om nie na die kantlyn uitgedruk te word nie, maar om ‘n geleentheid te hê om in die openbaar die ‘boodskap van heil te verkondig’ en te laat sien dat dit wel betekenis het vir die totale menslike bestaan”.

Juis daarom moet die huidige kritieke situasie waarin die kerk wêreldwyd verkeer, aanspoor tot selfondersoek aan die kant van die kerk (en ook die prediking). Dit het daartoe aanleiding gegee dat daar verskillende antwoorde gegee is op die vraag hoe die kerk moet reageer op die gevaar om betekenisloos vir die wêreld te word. Dit is immers vir die kerk en die prediking, ook in ons land, van groot belang om helderheid te probeer verkry oor die vraag hoe hy daaraan kan ontkom om vir die wêreld irrelevant te word.

Uit bogenoemde besef mens dat die prediking van God se Woord en Kerkwees nooit geskei kan word nie. Hoe kan ‘n kerk relevant wees as die prediking nie eers relevant is nie?

Vos (1996:1-6) skryf oor die preek wat in die spervuur is as gevolg van sekere gebrekkigheid.

“Preke vertoon soms ‘n gebrek aan struktuur, tekstuur, postuur en kommunikasievaardighede. Al dié en nog meer gebreke bemoeilik die luisterproses aansienlik”.

Vos (1996:2-5; 1990:158) noem verskeie redes hoekom die preek in die spervuur is. Hy staaf dit met navorsing uit die breë homiletiese wêreld. Die redes is wat hy aanvoer is:

- Die taal waarin die prediker die boodskap bring (Bieritz 1990:86).
- Die kommunikasieproses (Dingemans 1991:2; Henau 1993:384).
- Die vraag na die boodskap oor die verborge en swygende God (Bohren 1986:33; Jonker 1989:171; Dekker en Gäbler 1987:165; Velema 1990:189-190).
- Die hoorder en sy wêreld (Bunnens 1990:162-163; Bieritz 1990:88; Hermelink 1992:297; Pieterse 1991:104-119; Dingemans 1991:64).

Alhoewel kontekste baie verskil van Suid-Afrika, moet ons tog erkenning gee deur die navorsing van George Barna en Frank Viola (2005; 2006; 2008) oor hoe mense voel en dink oor die institusionele kerk waar die prediking nog altyd sentraal staan. Daar is geen twyfel dat daar oorvleueling van kontekste is nie. So baie mense word op een of ander manier ontugter deur die kerk se sieninge en relevansie. Miljoene wedergebore Christene verlaat die plaaslike gemeente en vind ander weë van geestelike groei en diens. Hierdie gemeentelede is onervuld in hulle ervaring van God in die plaaslike gemeente. Hulle probeer om sekere aspekte te verander om hulle geestelike lewe meer vrugdraend te maak. Die resultaat is verhoogde frustrasie as gevolg van die gemeente se onvermoë om positiewe verandering te bring. Op die ou einde verlaat hierdie gemeentelede die plaaslike kerk, met baie kwade gevoelens, seer en ontugtering. Maar gelukkig was die motiewe van hierdie gemeentelede gedryf deur die liefde wat hulle vir God het (Barna 2006:6).

“But because this entire adventure was instigated by their love for God and their desire to honor Him more fully, they finally transcend their frustration and anger by creating a series of connections that allow them to stay close to God and other believers without involvement in a local church”.

George Barna (2006:8) is veral krities teenoor die impak wat prediking op die lewe van lidmate het. Die prediking is onvoldoende om sekere geloofspraktyke te laat realiseer. Binne twee ure na 'n preek kan die gemiddelde individu nie eers die tema van die preek onthou nie. Maar deur diskussie oor 'n beginsel en toepassing vir hulle lewe en ook deur 'n multi sensoriese ervaring met die gegewe beginsels, kan die preek geïnternaliseer word

"... a discussion about a principle and its application to their life, or a multi-sensory experience with those principles, they retain the information much longer and the probability that they will act on that information rises dramatically"
(Barna 2006:8).

Frank Viola (2005) in sy boek *'The Untold Story of the New Testament Church'* pleit weer dat predikers lidmate moet help om al die inligting wat hulle weergee te hanteer en te verwerk. Die predikers help nie lidmate om die werklike betekenis van die Bybel te verstaan nie. Daar is nie 'n Bybelse wêreldbeskouing of begripsraamwerk waarbinne die hoorders die verskillende stories, beginsels en idees van die Bybel kan prosessee nie. Predikers probeer ook te veel sê. Die klem is te veel op 'informasie' en te min op 'toepassing'.

Few people in churches have a biblical worldview because most preachers seem intent on teaching broadly rather than deeply. That's emotionally and intellectually appealing, but until people have a mental framework through which they can process the numerous principles, ideas and stories provided in the Bible, preaching is typically an exercise in information overload. We have to prepare people to know what to do with the information. A biblical worldview gives them the filter they need to know how to categorize and implement the facts and ideals they receive.

(Viola 2005:76)

In Viola en Barna (2008) se nuutste boek *'Pagan Christianity. Exploring the roots of our Church practices'*, wat handel oor heidense praktyke wat gestalte vind in die Christelike lewenswandel (vgl. Hatch 1895:109 & Brillioth 1965:18) skryf hulle dat so vroeg soos die derde eeu, het Christene hulle preke 'n homilie genoem. 'n Homilie was dieselfde woord wat Griekse orators gebruik het vir hulle diskoerse. Homiletiek is gesien as 'n wetenskap wat sekere reëls en retoriek bevat het vanuit die Griekse en Romeinse kultuur. Om dit anders te stel, nie 'n homilie (preke) of homiletiek (die teorie van preekmaak) het 'n Christelike oorsprong nie. Dit is geërf vanaf die heidendom, saam met ander heidense praktyke.

"A polluted stream made its entrance into the Christian faith and muddied its waters. And that stream flows just as strongly today as it did in the fourth century" (Viola & Barna 2008:93).

Sekere getroue kerkgangers is nie meer gereeld in die eredienste nie. Hulle is tevrede om by die huis te wees saam met vriende en volgens hulle 'huiskerk' te hou. Almal deel met mekaar wat God vir hom/haar gesê het. Die behoefte om na 'n preek te kom luister is geensins 'n prioriteit of behoefte nie.

Een van die nuutste en uitdagendste boeke oor prediking is die boek van Doug Pagitt *'Preaching Re-imagined'*. Hy skryf dat daar diep gedink moet word oor die rol en funksie van prediking binne geloofsgemeenskappe.

"I am suggesting some deep considerations about the function and role of preaching within our communities of faith that will lead to particular practices" (Pagitt 2005:11).

Hy skryf dit as gevolg van sy ervaring dat die prediking nie die effek het wat gelowiges dink dit het nie.

Preaching doesn't work—at least not in the ways we hope. If it did, pastors wouldn't reach with such anticipation for new books about preaching; we'd already be following the established, tried-

and-true methods laid out in the huge array of available preaching resources. We wouldn't have to preach anymore; we'd just replay our perfect sermons and watch our people change... If you know how to listen, you can hear the rumblings that confirm that preaching, as we know it, is a tragically broken endeavor. It can be heard in the halls at every pastors' convention. It can be heard in the conversations among preachers at social gatherings. It can be heard in cars as people drive home from church. You most certainly would be able to hear it if you could crawl into the heads of most preachers during their times of preparation or as they step into the pulpit.

(Pagitt 2005:18-19)

Klaus Runia (1983) skryf in sy boek *'The Sermon under Attack'*, dat prediking soos ons dit ken 'n monoloog is.

"... preaching as 'a monstrous monologue by a moron to mutes'" (Runia 1983:1). Met die eerste lees van Klaus Runia se woorde, klink dit of hy 'n weersin teen prediking het. Runia verdedig juis die prediking, maar pleit vir meer effektiewe kommunikasie tussen prediker en hoorder (vgl. Runia 1983:1-17).

Michael Frost (2006:76) skryf in *'Exiles- Living Missionally in a Post- Christian Culture'* dat wanneer die Evangelie aan mense gekommunikeer word, dit nooit kan plaasvind in 'n ononderbroke monoloog nie. Dit kan alleenlik geskied deur meervoudige gesprekke oor 'n periode van tyd met hulle wat saam met ons leef. Die vorm van die gesprek wat aangeneem word is 'n private diskoers wat intiem, persoonlik en lewensveranderend is, omdat dit ontstaan het uit 'n liefdevolle, langtermyn vertrouensverhouding tussen twee gelykes (Frost 2006:76).

Frost (2006:76) maak die onderskeid tussen die *'Evangelistic'* en *'Incarnational'* manier om die Evangelie te kommunikeer.

Deel van Boodschap

Evangelisties	Verpersoonliking
Monoloog	Dialogoog
Aanbieding met leerstellige punte	Uitruil van idees
Formalisties	Kommunikasie deur verskillende gesprekke en ervarings

(Frost 2006:76).

Jeremy Thomson (1996) voel dat al is die prediking baie goed en relevant, dit nie die uitwerking het wat baie dink dit het nie. Hy sê die probleem lê in die konsep van prediking. In sy boek *'Preaching as Dialogue: Is the Sermon a Sacred Cow?'*, skryf hy dat ten spyte van al die moeite om preke voor te berei, te preek en te luister na preke is meeste gemeentelede nie so geestelik volwasse as wat ons dink hulle is nie. Natuurlik is dit verstaanbaar as gevolg van swak preke of predikers se onkonstante lewenswandel. Maar al luister gelowiges na die beste preke deur die mees opregte predikers, word daar min vordering gemaak in die proses van Christelike dissipelskap. Sommige predikers blameer die gemeentelede vir 'n tekort aan verwagting dat God deur Sy Gees sal praat of net bloot ongehoorsaamheid (Thomson 1996:96).

"Some preachers blame congregations for a lack of expectancy that God will speak, for an inability to listen to a 'solid exposition', or even for disobedience to what they hear. But I suspect that there is a more significant factor in the failure rate of the sermon than the quality of the preacher or the responsiveness of the hearers. The problem lies in our concept of preaching itself".

Thomson (1996) gaan kyk ook baie krities na die historiese karakter van prediking en stel dit baie duidelik dat die huidige konteks van prediking en die Nuwe Testamentiese konteks verskillend is. Thomson ondersoek Luther en

Calvyn wat die prediking sentraal plaas binne-in die aanbiddingskonteks en waar prediking vanuit die Woord in effek die Woord van God word.

David Norrington (1996) *'To Preach or not to Preach'* het 'n meer intensiewe kritiek op die prediking soos ons dit vandag verstaan. Norrington argumenteer dat daar wel plek was vir monologiese prediking, maar dit was meer die uitsondering as die reël. Die reëlmaat was nie monologiese prediking nie, maar besprekings, dialoog, interaksies en meer-stemmige deelnames (Norrington 1996:3).

As bronne gebruik Norrington (1996:7-12) die Nuwe Testamentiese tekste. Norrington (1996:23) gebruik ook die Kerkvader tekste om te verduidelik dat die monologiese preek, soos wat dit in die meeste Gereformeerde tradisies gestalte vind, geen Bybelse ondersteuning sedert die Apostoliese periode het nie.

"... the biblical and post-biblical evidence suggests that 'sermons' were frequently contributions to a dialogue rather than stand-alone monologues, that interaction and multi-voiced participation was normal" (Norrington 1996:88).

(vgl. Du Rand 1950:63; Castle 1988:7; Niebuhr & Williams 1956:114; White 1964:46-47).

3. Navorsingsleemte

Het ons enige idee oor die effek en ontvangs van 'n preek? Die meeste reaksie wat predikers kry is woorde soos: 'Goeie preek!' 'Dankie' of 'Dankie vir vanoggend se preek'. Meeste predikers het 'n persepsie dat lidmate wat na hulle preke luister, noue kontak met hulle as predikers het en dat predikers dink dat dit nie nodig is om direkte terugvoer van hoorders te kry nie.

Tisdale (1997) in haar boek *'Preaching as Local Theology and Folk Art'* argumenteer dat prediking kruis-kulturele kommunikasie is. Sy gaan verder en moedig predikers aan om 'n metodologie te hê soos dié van 'n antropoloog en 'n

volkekundige ten opsigte van die gemeente. Volgens Hogan (2005:103-104) moet mens eers begin met 'n dun omskrywing van:

- Stories, onderhoude
- Argief materiaal
- Demografie
- Argitektuur en visuele kuns
- Rituele
- Gebeure en aktiwiteite
- Mense.

Hogan (2005:104) gaan verder om 'n meer omvattende omskrywing te verkry van die eksegeese van die gemeente naamlik:

- Siening van God
- Siening van die mensdom
- Siening van die natuur
- Siening van tyd
- Siening van die kerk
- Siening van die Christelike missie
- Inter-verhoudings met betrekking tot die kosmologie, soteriologie, doktrines en openbarings.

Net soos wat die prediker moet weet wie hy/sy is, moet die prediker ook weet wie sy/haar preekvennoot is, naamlik die gemeente. Daarmee saam moet die prediker ook sy/haar kultuur ken (*'exegete' the culture*) (Hogan 2005:104).

Hennie Pieterse (1986) skryf in sy boek 'Verwoording en Prediking' dat daar besliste leemtes in die praktyk van die prediking is ten opsigte van die tuiskoms van die boodskap by die gemeente. Die oorheersende problematiek is dat die prediker nie presies weet wat die nood, behoeftes, idees, gedagtes van die gemeente is nie. Die prediker se wêreld is te veel geskei van die gemeente se wêreld. Dit blyk verder dat die prediker ook nie weet wat die presiese opvatting van die gemeente is oor 'n spesifieke teks nie. Verder is dit ook duidelik dat die

boodskap nie voldoende konkreet gemaak word in die toepassing daarvan in die lewens van die gemeente nie. Dit alles wys op 'n kommunikasie gebrek tussen prediker en gemeente (Pieterse 1986:127-128).

Pieterse (1986) gaan verder en bespreek ook die beperkinge van die preek. Hier lê hy veral klem op die preek as 'monoloog'.

Die predikant is alleen aan die woord en die gemeente luister sonder die geleentheid tydens die preek tot opklaring en teenspraak. Kommunikasie is in wese 'n dialoog. Kommunikasie geskied deur interaksie, deur 'n heen-en-weer totdat die ontvanger presies weet wat die sender bedoel, wat dit beteken en wat die konsekwensies daarvan is. In die preek as monoloog kry ons dus 'n eenrigting kommunikasie en geleentheid vir misverstand, verkeerde interpretasie, afskakeling, ignorering ensovoorts is volop.

(Pieterse 1986:124)

Dit is duidelik dat daar baie negatieweiteit kan wees deur eenrigting kommunikasie. Sodoende word die preke gebruik om die gemeente as 'n teiken te sien en word die gemeente nie op 'n dialogiese wyse in die preek gebeurte betrek nie.

Volgens Hogan (2005:103) is prediking nooit 'n alleen moment nie. Die prediker is altyd deel van 'n sekere groep gelowiges.

"A sermon is not a monologue. It is prepared by one who is a member of a particular community for that particular community for a particular time".

Die belangrike vraag wat gevra moet word is hoe ken mens die karakter van 'n betrokke gemeenskap/kultuur? In die boek van Arthur van Seters (1988) *'Preaching as a Social Act: Theology and Practice'* help van Seters die prediker met die volgende vrae om die prediker te laat skakel met die wyer wêreld:

- Wat gebeur in die wêreld as hierdie preek voorberei word?
- Watter nuusgebeure word die meeste oor gepraat?
- Wat is die kwellinge en gebeure wat ons vermy?
- Hoe sien die gemeente die wêreld en wat is die gemeente se siening rondom verandering?
- Onder wie se siening oor wat rondom ons gebeur vind ons konsensus en wat is kontroversieel?
- Wat is die algemene gemoedstoestand in die gemeenskap as hierdie preek gelewer word?
- Wat is die magte van die bese wat ons identifiseer om te adresseer deur die prediking? (vgl. Hogan 2005:104).

Hierdie vrae word te min gevra vir die hoorders en dit lei tot irrelevante prediking.

Die navorsingsleemte vir hierdie ondersoek is dat die situasie en konteks waarbinne die prediking plaasvind en die behoeftes rondom die prediking van gelowiges in die Paarl, nog nie grondig op 'n empiriese wyse ondersoek is nie.

Daar word aangesluit by 'n artikel van Franciska Stark: *'Empirical Research in the field of homiletics: Asking for the hearers voice'*, waarop sy vra of daar enige idee is oor die effek en ontvangs van die preek:

"... if you speak about everyday sermon, do we have any idea of the effects and reception? Usually feedback by the congregation after worship is limited to: 'nice sermon, thank you'" (Stark 2005:90).

Die empiriese ondersoek is 'n relatiewe onderontwikkelde deel van die homiletiese refleksie. In die homiletiek word die meeste navorsing gewy aan die analise van die preek en hoe daar gepreek moet word. Daar is egter geen betroubare informasie beskikbaar oor die persepsie van prediking deur die hoorders in die Paarl nie. Nie die homiliete of die predikers is gemotiveerd om meer kennis in te win oor die effek van prediking op die hoorder nie. Daar word 'n klomp energie gespandeer aan die proses van preek voorbereiding, retoriese strukture en die lewering, maar nooit word daar spesifiek gewet wat die

uitwerking van die prediking op die individu, sosiale en politieke vlakke is nie. Die meeste predikers dink dat goeie teorie en soliede teologie sal relevante prediking tot gevolg hê. McLure stel dit ook onomwonde in sy boek *'Claiming theology on the pulpit'* as volg:

"When preachers are more aware of their theological principles, their preaching will be better and will have more effect" (McLure 2003:1).

Al klink die resep goed, lê die bewys van 'n goeie resep in die eet daarvan.

(Stark 2005:92) stel dit duidelik:

"... this eating is the job of the listeners. Thus there is a lot of homiletical recipe theory, a lot of testing of the food itself – by sermon analyses – but almost no research of the digestion of the sermon" (Stark 2005:92).

Ook moet mense bewus word van verskillende kommunikatiewe insigte wat hand aan hand met die preekproses loop. Die vraag is steeds, het lidmate/hoorders se sieninge oor preek verander? Om die dialogiese aard van die prediking tot sy volle reg te laat kom, kan ons nie sekere aspekte van kommunikasie ignoreer nie. Gelowiges in die Paarl moet gehoor word oor hoe die hermeneutiese en dialogiese karakter versterk kan word. Gelowiges is nog nie gehoor in verband met wat hulle regtig dink, hoe hulle voel en wat hulle siening is van hulle kultuur waarbinne hulle leef nie. Die kultuur het geskuif en verander. Verandering is die enigste konstante. Hierdie studie wil spesifiek by gelowiges in die Paarl uitkom, om te hoor wat is hulle sieninge en ervarings rondom prediking wat gestalte vind in die erediens.

4. Probleemstelling

In die konteks van die gereformeerde teologie staan 'prediking' nog altyd baie sentraal. Lidmate se motivering om Sondag kerk toe te gaan is/was om 'n erediens by te woon en 'n 'boodskap' te kry (preek te hoor). En dit was die primêre verantwoordelikheid van die predikante om 'n erediens te skep en 'n

boodskap week vir week te lewer. Pagitt (2005:61) noem dat die sosiale dinamiek van die sukses van teater, het veroorsaak dat die kerk 'n verhoog mentaliteit begin nastreef het. Dit het veroorsaak dat die prediker die hoofspeler op die verhoog geword het:

“This new metaphor changed the pastor’s relationship with the congregation in myriad ways, not the least of which was in the area of preaching. Over time the issue in the minds of the pastor and parishioner was not How are we living with God? but What do you have for me to hear?” (Pagitt 2005:61).

Daar moet tog bygevoeg word dat die preek deel uitmaak van 'n groter raamwerk naamlik die liturgie. Vir die doel van hierdie ondersoek word slegs die prediking ondersoek. Die liturgie se studieveld is te omvangryk vir hierdie studie. Maar met betrekking tot die deelname kan liturgiese momente, waaronder die prediking een is, grotendeels bydrae. Die prediking het liturgiese momente nodig.

Prediking in die konteks van die Paarl is 'n monologiese gebeurtenis wat verhoog gesentreerd is, waar mense in banke sit en luister na 'n boodskap wat verbaal oorgedra word deur 'n liturg/prediker. Die kern waarom die probleemstelling draai is die gebrek aan deelname van gemeentelede aan die preek in die erediens. Dit het tot gevolg dat hulle 'n sekere houding en gesindheid inneem teenoor die kerk en die prediking.

In die lig hiervan vra mens krities of prediking nog relevant is en of prediking steeds moet gestalte vind op dieselfde wyse binne ons veranderende wêreld van toenemende relatiwiteit?

Met die skuif van Modernisme na Post-Modernisme kyk gelowiges anders na prediking. Gelowiges lewe in 'n konteks waar die waarheid relatief is en waar mense nie meer net aanvaar wat die prediker sê nie. Die kultuur het weg geskuif van passiewe instruksies na deelnemende leer, vanaf paternalisme na

deelname, vanaf monoloog na dialoog, vanaf instruksies na interaksies, vanaf eenvoud na kompleksiteit, vanaf liniêre na nie-liniêre metodes van inligting oordra. Die konvensionele manier van preek soos ons dit ken het 'n negatiewe impak op lidmate in die gemeente. Die rede hiervoor is dat die prediker die sentrale punt is waarom die gemeentebyeenkoms draai (Viola & Barna 2008: 97-98).

“... the sermon makes the preacher the virtuoso performer of the regular church gathering... the sermon turns the church into a preaching station... the sermon freezes and imprisons the body of Christ. It fosters a docile priesthood by allowing pulpiteers to dominate the church gathering week after week”.

Die kritiek teen prediking soos ons dit vandag ervaar in eredienste word weergegee in die volgende vrae:

- Is dit die manier hoe Jesus, die apostels en die vroeë Nuwe Testamentiese Kerke gefunksioneer het?
- Is dit nie 'n gebruik wat dominant geword het, omdat die kerk wegbeweeg het van sy wortels deur heidense kulturele praktyke aan te neem nie?
- Het die prediking nie sy ware karakter verloor omdat die kerk deur die eeue al hoe meer formeel en institusioneel geword het nie?
- Verarm, ontmagtig en onterf die prediking nie gelowiges om deelnemend te wees nie?
- Is die prediking relevant en doeltreffend in 'n kontemporêre kultuur?
- Is daar nie beter alternatiewe vir prediking soos die geskiedenis en huidige kerke vandag dit alreeds doen nie?
- Hoe reageer 'n mens as mense so oor prediking voel?
- Hoe effektief is prediking nog om jou te vorm as Christen?
- Hoe effektief is prediking om die plaaslike kerk te vorm?
- Hoe spreek mens tot die andere wat nie noodwendig met alles saamstem nie?
- Hoe vind relevante prediking gestalte met kulturele diversiwiteit?

- Hoe kan daar met waarheid en liefde deur die prediking standpunt ingeneem word?

Dit is egter baie duidelik dat 'prediking' nie meer die sentrale fokus is, in die konteks waarbinne mense leef nie of dat gelowiges nie meer prediking in hulle lewe meer nodig het nie. Of is voorafgaande stelling maar net 'n oordrewe reaksie van 'n paar kritiese fundamentele stemme? Kan die prediking nog steeds sentraal staan, of moet dit nie eerder op ander maniere gestalte vind nie? Hoekom is dit so dat regdeur die wêreld daar 'n afname in erediensbywoning is, maar tog by sekere gemeentes is daar 'n toename? Speel prediking 'n belangrike rol by hierdie toenames in erediensbywoning en wat sal die rede wees waarom prediking so goed vaar binne hierdie betrokke kontekste? Wat sal veroorsaak dat die deelname aan die erediens sal toeneem en lidmate se houding teenoor die prediking en die kerk sal verander?

5. Vraagstelling

Die vraag is: Moet prediking in die erediens nog steeds primêr staan? Hoe lyk, klink en ervaar die hoorders relevante prediking? Wat moet gebeur dat die prediking geïnternaliseer word deur die hoorder? Wat moet gebeur dat dialoog kan plaasvind tussen die prediker en die hoorder in 'n veranderende wêreld? Hoekom is die houdinge van lidmate negatief teenoor prediking? Wat bring mee dat hulle die Kerk verlaat?

In die voorafgaande uiteensetting vorm die volgende drie aspekte deel van die probleemvraag wat in hierdie studie aandag sal geniet:

1. Hoe vergestalt relevante prediking in gemeentes en lidmate se persoonlike voorkeure binne die Paarl?
2. Watter basis teoretiese veronderstellings bepaal hierdie praktyk?

3. Hoe kan laasgenoemde teoretiese veronderstellings verstel word, om tot 'n verstellde praktyk te lei, waarin lidmate ervaar dat die prediking vir hulle relevant in hulle konteks is?

6. Doelstelling

Die doel van hierdie studie is om vas te stel wat die gelowiges/hoorders sien as relevante prediking. Daarmee saam word daar ten doel gestel om lidmate se gedagtes en gevoelens te hoor en in hulle wêreld in te klim om saam met mekaar op 'n reis te bly na God deur die prediking.

'n Verdere doelstelling van hierdie proefskrif is 'n poging om die 'kultuur' en 'konteks' van gelowiges te probeer verstaan sodat hulle gesindheid en deelname teenoor die prediking en die erediens sal verbeter. Daar word aangesluit by die woorde van Paulus in 1 Korintiërs 10:19-23:

Want alhoewel ek van almal vry was, het ek my aan almal diensbaar gemaak om soveel van hulle as moontlik te win. Vir die Jode het ek soos 'n Jood geword om die Jode te win; vir die wat onder die wet is, soos een wat onder die wet is, om die wat onder die wet is, te win. Vir die wat sonder die wet is, soos een sonder wet—al is ek nie sonder die wet van God nie, maar onder die wet van Christus—om die wat sonder die wet is, te win; vir die swakkes het ek soos 'n swakke geword om die swakke te win; vir almal het ek alles geword om in alle geval sommige te red. En ek doen dit ter wille van die evangelie, dat ek 'n deelgenoot daarvan kan word.

(1933 Vertaling)

As die doel van hierdie studie slaag kan predikers beter en meer doelgerig beplan sodat daar minder kommunikasie steurnisse in die oordrag, ontvangs en interpretasie van die heilsboodskap sal wees. Predikers kan ook gehelp word om die konteks waarbinne die prediking plaasvind beter te verstaan.

7. Metode van ondersoek

Vir die doel van hierdie studie word 'n 'kwalitatiewe ondersoek' gedoen. Die 'kwalitatiewe ondersoek' kom nadat 'n literatuurstudie oor die veranderende kultuur gedoen is. 'n Verteenwoordigende groep gelowiges in die Paarl word gebruik as steekproef met in-diepte onderhoude. Deur die onderhoude gaan daar gepoog word om uit te vind of die probleemstelling en siening van verskeie outeurs rondom prediking wel so is.

Die praktiese-teologiese benadering van Gerben Heitink (1993:105-164) word gevolg. Daar word ook gebruik gemaak van HJC Pieterse (1993) se werk oor die praktiese teologie as kommunikatiewe handelingswetenskap.

Vir hierdie ondersoek word 'n 'kwalitatiewe benadering' met 'n gestruktureerde onderhoudskedule gevolg. Agtien gelowiges van agtien verskillende gemeentes in die Paarl word gekies as deelnemers aan hierdie empiriese ondersoek.

Die beskrywing van die konteks waaruit hierdie studie voortspring met 'n breë literatuuroorsig om die navorsingsleemte deeglik te bepaal is verwoord. Die probleemstelling, vraagstelling, doelstelling en metode van ondersoek het ook gestalte gevind. Die plaatvorm van hierdie studie is geskep om verder op reis te gaan in die soeke na relevante prediking in 'n veranderende wêreld van relativiteit.

HOOFSTUK 2

LEEFWÊRELD EN TYDGEES

In Hoofstuk 2 gaan daar gekyk word na hoe lyk die konteks waarbinne gelowiges in die Paarl hulleself bevind. Binne hierdie konteks vind die prediking gestalte en uiting. Relevante prediking kan alleenlik geskied waar daar 'n deeglike bewustheid is van die konteks van gelowiges in die Paarl. Die doel van hierdie hoofstuk is om verskeie aspekte van die veranderende wêreld en kultuur waarbinne geleef word, wat die prediking direk raak, te belig. Ook gaan daar gepoog word om die implikasies daarvan op die prediking te verduidelik. Dit is baie nodig om te weet hoe mense dink en leef. Vir die prediker is dit belangrik hoe mense die belangrike vrae van die lewe beantwoord. Deur hierdie antwoorde kan mens 'n blik kry binne hulle leefwêreld ('worldview'). Sire (1997:16) definieer leefwêreld as volg:

"... a set of presuppositions (assumptions which may be true, partially true, or entirely false) which we hold (consciously or subconsciously, consistently or inconsistently) about the basic makeup of our world".

Heitink (2007) is van oordeel dat die kerk binne die veranderde kultuur haar boodskap moet bring. Daarom word die veranderde kultuur hier diepgaande ondersoek. Nie net het die wêreld waarbinne geleef word verander nie, maar ook die dinamiek van verandering het verander.

"... we'll have to cope with a rate of change that becomes much more intense..."
(Martin 2006: 5).

Of mense, veral gelowiges daarvan hou of nie, almal is deel van hierdie rit.

"For most of us, it's a roller-coaster ride of slow climbs, fast drops, and spinning turns that leave us breathless and disoriented – and the 'blur' of the present is keeping us off balance; and the increasing complexity of our technological present is confounding our efforts to hurtling headlong into a new condition: vertigo" (Miller 2004:2).

Hierdie duiseligheid ('vertigo') waarvan Miller praat kan vergelyk word met die disoriëntasie wat 'n vlieënier ervaar wanneer hy in wolke vlieg en nie meer die horison kan sien nie. Maar meer as net dit kan 'vertigo' ook ervaar word as gevolg

van moegheid, vinnige bewegings, geraas en vibrasie, eensydige fokus, en flikkerende ligte. Dit is juis die effek van vandag se media op die mens. Die media van vandag veroorsaak tonnelvisie en 'n ontkenning van die realiteit. Miller (2004:3) som dit op:

“The endless noise and vibration of experts on every issue adds to our sense of vertigo with conflicting opinions and analyses. The media compound the problem by bombarding our attention with the flickering strobe light of daily crises all day, every day. We are caught in the waning gyration of a vicious cycle”.

Saam met bogenoemde moet daar besef word dat mense se wêreldbeskouing of leefwêreld hul kultuur beïnvloed. Die oomblik as mense die woord kultuur hoor dink meeste aan 'n Opera huis of 'n Teater uitvoering. Maar dit is nie waar nie. Rugby, braaivleis en die buitelug is ook deel van die Suid-Afrikaanse kultuur. Hesselgrave (1978:68) beskryf kultuur as volg:

“... a way of thinking, feeling, believing. It is the group's knowledge stored up for future use”.

Hesselgrave (1978:68) beskryf kultuur as 'n ontwerp en plan vir die lewe:

“... a design for living. It is a plan according to which society adapts itself to its physical, social, and ideational environment... Cultures are but different answers to essentially the same human problems”.

Kultuur sluit ook in hoekom God die mens na Sy beeld geskep het:

“Culture in the broadest sense is the purpose for which God created man after his image... [which] includes not only the most ancient callings of... hunting and fishing, agriculture and stock raising, but also trade and commerce and science and art” (Colson & Pearcey 1988:293).

Net soos die goudvis nie bewustelik bewus is van die water in die bak nie, so ook kan mense nie bewus wees van hul leefwêreld (kultuur) nie. Die Bybel motiveer mense om bewus te wees van die kultuur waarbinne hulle leef. Die woorde in Handeling

17:16-18 is 'n bewys dat die Apostel Paulus die leefwêreld en die kultuur van sy tyd verstaan het.

En terwyl Paulus in Athéne vir hulle wag, het sy gees in hom opstandig geword toe hy sien dat die stad vol afgodsbeelde was. Hy het toe in die sinagoge met die Jode gespreek en met die godsdienstige mense, en elke dag op die mark met die wat hom teëkom. En sommige van die Epikuréïese en die Stoïsynse wysgere het met hom gestry, en sommige het gesê: Wat sou hierdie praatjiesmaker tog wil sê? Ander weer: Dit lyk of hy 'n verkondiger is van vreemde gode—omdat hy aan hulle die evangelie van Jesus en die opstanding verkondig het. En hulle het hom geneem en op die Areópagus gebring en gesê: Kan ons verneem wat hierdie nuwe leer is wat deur u verkondig word? Want u bring sekere vreemde dinge in ons ore. Ons wil dan weet wat dit tog kan wees. Nou het al die Atheners en die uitlanders wat by hulle gewoon het, vir niks anders tyd gehad as om iets nuuts te sê en te hoor nie. Paulus gaan toe in die middel van die Areópagus staan en sê: Atheners, ek sien dat julle in elke opsig baie godsdienstig is. Want terwyl ek rondgegaan en julle heiligdomme aanskou het, het ek ook 'n altaar gevind waarop geskrywe is: Aan 'n onbekende God. Hom dan wat julle vereer sonder om Hom te ken, verkondig ek aan julle. Die God wat die wêreld gemaak het en alles wat daarin is, Hy wat Here van hemel en aarde is, woon nie in tempels met hande gemaak nie. Ook word Hy nie deur mensehande gedien asof Hy aan iets behoefte het nie, omdat Hy self aan almal lewe en asem en alles gee. En Hy het uit een bloed al die nasies van die mensdom gemaak om oor die hele aarde te woon, terwyl Hy vooraf bepaalde tye en grense van hulle woonplek vasgestel het, sodat hulle die Here kon soek, of hulle Hom miskien kon aanraak en vind, al is Hy nie ver van elkeen van ons nie;

want in Hom lewe ons, beweeg ons en is ons, soos sommige van jul digters ook gesê het: Want ons is ook sy geslag (1933 Vertaling).

Daar moet besef word dat die kultuur 'n groot invloed op 'n mens se leefwêreld het. En wanneer die heilsboodskap aan ander gekommunikeer word dan kan die verstaan van iemand se leefwêreld en kultuur die eerste stap wees.

Om die heilsboodskap van God te verstaan in 'n kultuur waar die Christelike lewensingesteldheid onder druk is, moet die tyd en die tydgees van die wêreld waarbinne mense leef verstaan word. Vos (1996:4;8) som dit raak op:

“Die hoorder leef nie net in 'n godsdienstige en sosiale konteks nie, maar ook binne 'n geesteklimaat... In die hoor gebeure spreek die eiendomlike van die tydgees ook mee”.

Dit is egter moeilik om die heersende tydgees akkuraat te bepaal. Tyd staan nooit stil nie. Oor die tydgees van die wêreld waarbinne mense leef, is daar verskillende opinies. Mense lees die tydgees van die wêreld uit verskillende wêrelddele verskillend. In die verband merk Patrick Keifert (2006:25-26) op:

The changes internationally are sometimes described as postmodern; this also seems too much. We certainly are in a new moment in modernity, a time when the great experiments and hopes of the European Enlightenment are coming under a needed critique... I find most of what is labelled postmodern, however, to be more a combination of this much-needed reflection and criticism with some of the modes and methods of pre modern cultures, including European.

(Keifert 2006:25-26)

In die Suid-Afrikaanse konteks is dit uiters uniek. Mens het te doen met 'n premoderne en moderne lewensbeskouing. Die boer op die plaas bel van die plaastelefoon die skaapwagter op sy selfoon. Die medium verander die boodskap en die mense. Die medium verander selfs die wêreldbeskouing (Niemandt 2007:26).

Van die prediker word nie net verwag om eksegeese van die Woord te doen nie, maar net so belangrik is die vermoë om eksegeese te doen van die kultuur. Verseker hoor mens God se stem in die Skrif, maar God se stem word ook gehoor in dit wat rondom mense gebeur.

Hoewel dit moeilik is om presies te bepaal waar en in watter tydgees mense hulleself bevind, sal predikers al hoe meer bewus moet raak van die leefwêreld van die hoorders. Volgens Vos (1996:4;8), was elf jaar gelede, en nog steeds vandag 'n postmoderne tydgees met al die gepaardgaande kenmerke.

“Ons tydgees dra die stempel van postmodernisme wat onder andere die volgende kenmerke vertoon: individualisme, pluralisme, relativisme, skeptisisme en hedonisme... Postmodernisme word gekenmerk deur die tydgees waaruit onder andere rasionalisasie, individualisme, sekularisasie, waarde verskuiwing en waarde verwarring vloei”.

Hierdie kenmerke hou definitiewe gevolge in vir die prediking. Geen liturg of predikant kan anders as om 'n kind van sy tyd te wees nie. Dit is asof baie predikante en liturge vasgehaak het binne die tydgees waarin hulle grootgeword het. In die verband praat Vos (2005:290) van die 'beleweniswêreld' van die homileet en die hoorders. Dit is belangrik dat die homileet nie net sal weet van die tydgees waarbinne hy/sy leef nie, maar ook in hierdie tydgees ingebed sal wees.

Van die eienskappe van 'n moderne wêreldsiening wat die liturg moet verreken, is volgens Vos (2005:289-291) onder andere 'n:

- Waarheidsperspektief wat in verhoudinge verstaan moet word
- Erkenning van beide pluraliteit en individualisme
- Globalisering
- Nuwe informasie rewolusie

Hierdie kenmerke sluit aan by die hedendaagse tydgees.

‘n Mens moet baie versigtig wees om ‘n tydvak te definieer. Veral in die konteks van Suid-Afrika is dit moeilik om objektief te bly en akkuraat die tydgees te bepaal. ‘n Mens kan nie anders as om saam te stem dat Suid-Afrika kenmerke van Postmodernisme saam met die bestaande stromings van Modernisme en Premodernisme vertoon nie (Niemandt 2007:26).

Keifert (2006:26) maak mens verder bewus van ‘n kombinasie tussen modernisme en postmodernisme:

“Even if there is a phenomenon we can call postmodern, most persons experience a mixture of modern and postmodern life“.

Uit bogenoemde moet ‘n mens beseef dat sekere simptome van modernisme en postmodernisme verskillend geïnterpreteer kan word. Keifert (2006:26) evalueer die postmodernisme in Suid-Afrika soos volg:

“What we see taking place for example in Africa is not so much postmodern as it is many diverse cultures emerging forcefully into the contemporary global realities that are profoundly shaped by the European- American modernity. The emergent ‘indigenous’ African churches reflect more a struggle of traditional cultures with European modernity than a post modernity”.

In die konteks van die Paarl beleef ‘n mens die onseker vaarwater van die oorgangstyd van modernisme na postmodernisme. Verskuiwings in die mense se leefwêreld het ook ‘n invloed op sy ervaring van God. Deur die eeue was dit ook die geval. Verskuiwings in die mens se sosiale wêreld beïnvloed die mens se ervaring van sy godsdienstige wêreld (Vos 1996:4). Dit het tot gevolg dat mens nie anders kan as om dit te verreken binne die prediking nie. En nie net in die prediking nie, maar ook in kerklike en gelowige kringe.

In die boek van Rex Miller (2004) *‘The Millennium Matrix: Reclaiming the Past, Reframing the Future of the Church’* skryf hy dat die kommunikasiemiddele oor tyd verander: vanaf ‘gesproke’ na ‘geskrewe’ na ‘uitsaaibeeld’ na ‘digitale multimedia

taal'. Met elkeen van hierdie veranderinge word daar op nuwe en verskillende maniere na die wêreld gekyk. Tans bevind mense hulle midde in 'n tydgees van digitale multimedia taal wat unieke eise aan die prediking gaan stel. Miller (2004:15-16) skryf as volg:

*When our communication tools change, our perception changes.
When our perceptions change it creates a changed understanding.
Changed understanding changes our psychological makeup.
Changes in our interaction with the world change our relationships to one another. Changes in our relationships lead to changes in the institutions that facilitate those relationships. Our psychological makeup changes and we reshape our world in our own image.*

Miller (2004:15-16)

Die effek van die digitale media het tot gevolg dat die spoed van verandering toeneem. Hierdie dinamiek kan volgens Miller (2004:4-8) opgesom word in sewe kwaliteite wat alles verband hou met die digitale media naamlik:

1. Interkonneksie
2. Kompleksiteit
3. Versnelling
4. Onvoelbaarheid/Onaantasbaar
5. Konvergensie/Samevloeiing
6. Onmiddellikheid
7. Onvoorspelbaarheid.

Binne hierdie wêreld en hierdie tydgees moet die prediking plaasvind. Die kerk het nog altyd die wêreld benader vanuit sy unieke historiese ontstaan. Deur die jare het die kerk ook aangepas by die sosiale veranderinge deur verskillende vorme aan te neem. In elkeen van hierdie vorme het die prediking nuwe gestalte gevind. Die liturgiese Katolieke kerk was ontwerp om 'n wêreld van verskillende nasies en

mondelinge gemeenskappe te verenig; denominasionele kerke het gegroei uit die vrug van intellektuele begroning wat rasionaliteit bewerkstellig het; minder gestruktureerde nie-denominasionele kerke het ook probeer aanpas by die veranderende wêreld. Maar ten spyte van die vermoë om aan te pas en te oorleef, sal geeneen van hierdie kerkvorme oorleef in die opkomende digitale kultuur nie. Wat gewerk het en goed was, is nie meer goed genoeg nie (Miller 2004:9).

Dit beteken egter nie dat die kerk sy begroning verloor het nie. Dit kan juis lei tot die ware ontdekking van die kerk se ware identiteit en kondisie. Veral die prediking kan 'n stem wees in die middel van teenoorstaande pole om 'n profetiese kompas te wees in 'n tydgees van kontradiksies. Is relevante prediking nie juis om mense te help om 'n nuwe etiek te skep nie? 'n Etiek wat gebaseer is op die realiteit van veranderinge eerder as op die fiksie van stabiliteit. Daarom is dit nodig om duidelikheid te kry waar mense vandaan kom en waarheen mense oppad is.

1. 'n Veranderende wêreld van relatiwiteit

Die nuwe leefwêreld en tydgees het tot gevolg dat die preek al hoe meer in die spervuur beland (Vos 1996:1). Van Seters (1991:267) is van oordeel dat die probleem nog verder geïntensifiseer word deur die kultuuretos waarbinne mens leef:

"... if we assume that we are presently in the throes of an extraordinary paradigm shift in the Western society. The modern age continues but is simultaneously being challenged by the emergence of a postmodern ethos".

Van Seters verwys na Victor Turner se gebruik van die begrip 'liminaliteit' en sê:

"This means living with anomalies in the modernist paradigm and only gradually observing and conceptualizing the beginnings of a postmodern paradigm. It is a time of living without anchor and, hence, with a degree of confusion and ambiguity – but also of promise".

Volgens Brueggemann (1993:6) het mens in hierdie postmoderne era in 'n sekere sin te make met die omkeer van die proses van die modernisme en word dit duidelik in die volgende vier bewegings:

*“written to oral,
universal to particular,
general to local, and
timeless to timely”.*

Daar word dus duidelike uitdagings aan die postmoderne homiletiek gestel. Troeger (1990:296) reageer soos volg op die uitdaging deur deeglik bewus te wees van die kragte wat die prediker en die hoorder beïnvloed:

“At the very least, a postmodern homiletic is one that tends to the complexities of the sermon as a corporate event. It is a homiletic that considers the total constellation of forces that are shaping the reception as well as the delivery of the sermon”.

Dit is dus 'n holistiese onderneming waarin erns gemaak word met die Bybelse teks, maar ook met die hoorder se reaksie en ook die hoorder se konteks in die gemeente en in die gemeenskap (vgl. Van Setters 1991:274).

Vir die doel van hierdie studie en ook om die veranderende wêreld van relativiteit beter te verstaan, word daar in fyner besonderhede stilgestaan by begrippe wat sekere tydperke omskryf.

1.1 Premodernisme

Premodernisme is die tydperk voor Modernisme. Dit word gekenmerk deur die Rooms Katolieke Middeleeue (tot en met die 1600). Mense sien die mensdom as die skepping van God. Wanneer mense na die waarheid gesoek het, het hulle God se outoriteit-die Kerk/die Pous/die Koning- genader (Sweet et al 2003:199). 'n Tydperk waarin gesag onvoorwaardelik aanvaar was, hetsy van die Koning of die Kerk of die Pous (Pieterse 1979:8). Die aarde is die middelpunt van alles.

Hierdie wêreldbeskouing het ook mense se lewensbeskouing bepaal. Die vóór wetenskaplike mens se lewe is deur wisselwerking van twee groot magte in die skepping bepaal. Aan die een kant was daar God ('Elohim' of 'Jahwe'), die goeie Mag, die Skeppingsmag, wat jou seën met voorspoed (Van Wyk 2002:122). Aan die ander kant was daar die bose magte, die anti-goddelike magte, wat daarop uit was om jou te vernietig (Du Toit 2000:16-17).

1.2 Modernisme

Tydens die sewentiende en die agtiende eeu het daar groot veranderinge plaasgevind. Die historici noem hierdie tyd die Verligting ('*Aufklärung*'). Uit hierdie tydperk het sekere denke ontstaan wat modernisme genoem is. In modernisme is 'die mens' die maatstaf van alles. Wanneer iemand na die waarheid soek, word daar gevra na die menslike rede. Dit het ook nie saak gemaak hoe belangrik, heilig of adellik die mens was nie. Gibbs en Coffey (2001:27) vat dit mooi saam met die volgende woorde:

"As both a mode of social life and moral understanding more or less characterized by the universal claims of reason and instrumental (or means end) rationality; the differentiation of spheres of life-experience into public and private; and the pluralization and competition of Truth claims".

Keifert (2006:167) beskryf die modernistiese tydperk soos volg:

"The period of European/American history (1650-1950) that features the establishment of the modern Nation State, the disestablishment of the various forms of the Church, the rise of the middle class, and the exponential growth of the influence of European/American culture throughout the world".

Volgens Keifert (2006:167) is modernisme 'n positivistiese tydperk waarin die werklikheid in terme van vaste feite en waardes beskryf is:

"Modernity especially noted the dominance of an epistemology (how we know) that tended to divide reality into facts and values".

Onder 'Modernisme' word die Kerk gesien as 'n plek waarheen mense kom om iets daar te ontvang. Die klem is baie sterk op die Sondag-erediens. Dit is 'n geleentheid om mense se koppe met 'n goeie preek te swaai. Die klem val sterk op die preek dat die hele gemeentelêwe daardeur bepaal word. Mense laat hulle lidmaatskap en ervarings van geloofsgemeenskap bepaal deur dit wat tydens daardie uur op 'n Sondag gebeur. Baie mense se enigste ervaring van Christelike gemeenskap is beperk tot die saamwees in so 'n erediens (Niemandt 2007:85).

Modernisme het omtrent vir tweehonderd jaar geseëvier en op party plekke in die wêreld vier dit nog die botoon. Maar in die tweede helfte van die twintigste eeu het die skerp hoeke van modernisme al hoe stomper begin geword. Daar was 'n verskeidenheid van redes hoekom modernisme nie meer geseëvier het nie, maar die hoofredes is:

- Eerste en Tweede Wêreldoorloë het mense vertroue laat verloor in die goedheid van die mens
- Ekologiese rampe soos Chernobyl, '*global warming*' ens. het mense se vertroue geskaad in die wetenskap en tegnologie
- Toename in internasionale reise het mense se vertroue in hulle eie kultuur laat afstomp. Die wêreld het 'n '*global mall*' geword en mense het al hoe meer bewus geword van ander kulture en godsdienste
- Dit is arrogant om te dink dat die individu al die antwoorde het

(Couchman 2002:10).

In die lig van bogenoemde is dit ook die kritiese vraag wat in hierdie studie onderneem word naamlik: Hoe kan die prediking die kerk help, om die fokus van 'n byeenkoms van 'n uur lank op 'n Sondag te verskuif na 'n lêwe in die gemeenskap elke uur elke dag van die week?

1.3 Postmodernisme

Postmodernisme vloei voort uit die modernisme en hanteer die wêreld na die 'mislukte' pogings van die modernisme. Tans leef mens in 'n nuwe wêreld wat gekenmerk word deur die begrip, Postmodernisme. Postmodernisme verwys na 'n breë, diverse, teenstellende perspektief en lewensfilosofie. Dit is in teenstelling met modernisme omdat daar nie 'n oorkoepelende waarheid vir almal is nie. M.a.w. 'n relatiewe waarheidsbegrip. Om die waarheid vas te stel konsulteer die mens sy/haar gevoelens en maak hy/sy 'n persoonlike keuse. Saam hiermee gaan ook die uitdagings van die nuwe tegnologiese inligtingsrewolusie en biogenetiese vraagstukke. Keifert (2006:168) definieer postmodernisme soos volg:

"The period following modernity that begins to question many of the primary assumptions of modern culture. More than a gathered culture and position, it presents a diversity of critical questions and explorations of modernity".

Theo Geyser (2004) in sy proefskrif, 'Die Missionêre aktualiteit van die Soeker Sensitiewe Kerkmodel in 'n postmodernistiese samelewing', beskryf die verskille in die oorgang tussen modernisme en postmodernisme:

MODERNISME	POST-MODERNISME
Produk	Proses
Boek	Web
Analiseer met afstand	Analiseer met deelname
Verstaan jy?	Ervaar jy?
Konstruksies	Dekonstruksie
Domineer	Evalueer
Orde	Chaos
Romantiese uitkyk op lewe	Absurde bestaan
Voorspelbaar	Kompleks

Liniêr	Nie-linieêr
Hiërargie	Anargie
Rasioneel	Emosioneel
Woord	Stilte
Rigied	Aanpasbaar
Verteenwoordig	Afwesig
Regulasies en reëls	Verhoudings
Semantiek	Retoriek
Diepte	Oppervlakte
Narratief	Anti-narratief
Metafisika	Ironie
Transendentiaal	Immanensie
Optimisties	Skepties
Kommunikeerder	Reisiger (' <i>Sojourner</i> ')
Beheer	Oorleef
Materie	Gees
Meganies	Organies
<u>TV programme:</u>	
' <i>Fathers know best</i> '	' <i>Raising Dad</i> '
' <i>Brady Bunch</i> '	' <i>Simpsons</i> '
' <i>Scooby Doo</i> ' (los misterie op)	' <i>X-files</i> ' (onverklaarbaar)
Dogma	Spiritualiteit
' <i>Experts</i> '	Amateurs
Kompetisie	Samewerking

Hoofstroom	Inheems
Genre	Intertekstueel
En/ of benadering	En/ en benadering
Diepte	Oppervlakte
God die Vader	Heilige Gees
<i>'Bigger is better'</i>	<i>'Better is better'</i>
Teks	Beeld
Gooi alles weg	Herwin alles
Gesentraliseerde hiërargie	Gedesentraliseerde hiërargie
Toekoms is seker	Toekoms is onseker
Verandering vind plaas uit die kern	Verandering vind plaas uit die periferie
Kuns objek, voltooië werk	Proses en gebeurtenis
Opgelei vir diens	Indiensopleiding
Hoë koste en onderhoud	Lae koste en onderhoud
Makro-besighede	Mikro-besighede
Kennis is mag	Verhoudings is mag
<i>'Learning'</i>	<i>'Unlearning'</i>
Kontrole en beheer	Bemagtiging en innovasie
Ervaring deur kennis	Kennis deur ervaring
Strategiese beplanning	Scenario's
Toekoms	Retro-toekoms
<i>'Branding'</i>	<i>'Permission marketing'</i>

(Geyser 2004:9)

Dit is nie altyd maklik om modernisme van postmodernisme te onderskei nie. Pieterse (2007:6) vat dit raak as hy sê:

“Die postmoderne staan nie direk teenoor die moderne aanpak nie, maar is eerder ‘n kritiese terugkeer na die vrae wat deur moderniteit geopper is. Daarom kan ons steeds krities gedeeltelik daarby aansluit”.

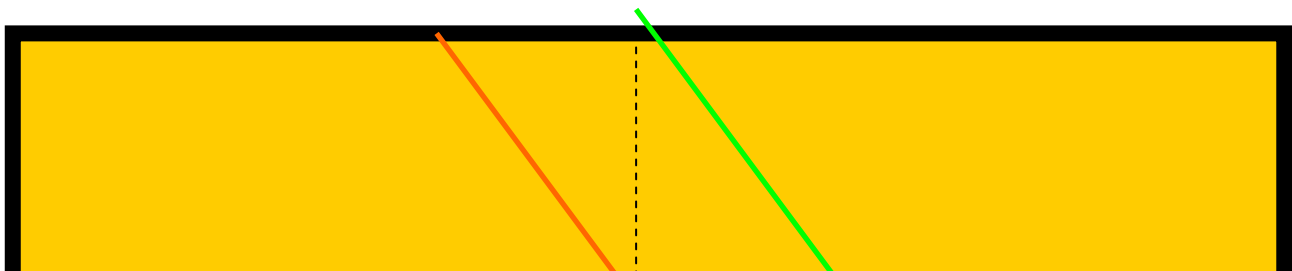
Die vraag is egter hoe moet die prediking reageer op ‘n postmodernistiese tydvak? Daar word aangesluit by Cilliers (2004:6) wat waarsku dat postmodernisme nooit stagnant kan wees nie:

“Postmodernisme is ‘n tydvak, nie ‘n alheilmiddel nie... Postmodernisme is ‘n konklusie, nie ‘n volledige nuwe ontwikkeling nie... Postmodernisme is repetisie, nie rewolusie nie”.

Daar moet eerder gevra word na ‘n teologiese verantwoordelike beoordeling en benutting van postmodernisme. Alles in postmodernisme is nie boos nie, net soos alles in modernisme nie goed was of is nie. Postmodernisme is nie iets nuut nie maar dit is eerder in ‘n sin die logiese konsekwensies en kulminasie van die modernisme. Sommige volbloed post moderniste sal skrik as hulle agterkom watter moderniste hulle eintlik is. Wolfgang Welsch (1988:9-14) praat van die *‘unsere postmoderne Moderne’*. Hy waarsku ook teen die *‘Magie se falschen Namens’*. Cilliers (2004:6) gaan verder en sluit by Pieterse (2007:6) aan:

“Daar bestaan geen waterdigte skeiding tussen die sogenaamde pre modernisme, modernisme en postmodernisme nie, eerder ‘n ineenvlegting, soos die ondersese yslae van ysberge wat teen en by mekaar inskuif”.

Talle uitgangspunte van postmodernisme kan in ander tydvakke aangetref word, wel in ‘n ander historiese baadjie, maar tog in wese dieselfde. Dit is in elk geval ‘n ope vraag hoe duursaam die postmodernisme sal wees? Sommige sê dat dit al verby is, terwyl ander meen mens het – veral in Suid-Afrika – nog nie eers daar gekom nie. Terwyl sommige al anderkant die postmodernisme wil wees, het ander nog nie uit die pre modernisme vervel nie. Dit alles roep tot nugterheid en onderskeidingsvermoë om te weet waarop dit werklik aankom. Niemandt (2007:50) se skets illustreer dit duidelik in die Suid-Afrikaanse konteks.

Dit maak nie saak in watter tydgees, tydvakke, kultuur of oorgangsfase mense hulle bevind nie, en hoe akkuraat mens dit ook probeer bepaal nie, die prediking het die roeping en die uitdaging om teologie in die huidige leefwêreld van mense relevant te maak.

“Indien die kerk en die teologie nie die leefwêreld van die moderne mense verstaan en interpreteer nie, sal die Evangelie in die lug bly sweef” (Vos 1996:50).

In reaksie op ‘n toespraak van Brian McClaren oor evangelisasie in ‘n postmoderne wêreld antwoord Liftin (2004:9) soos volg:

“While warning us against the dangers of being co-opted by modernity, he has not escaped the equal and opposite danger of being co-opted by post modernity. And from a Christian point of view, the latter is no less pernicious than the former”.

Aan die hand van ‘n storie van David Couchman (2002), ‘*A tale of three buildings*’ word daar gepoog om die veranderende wêrelde aan die hand van ‘n beeld van drie prominente wêreld stature voor te stel. Hierdie beeld van die drie geboue wil iets verwoord van die verskillende leef wêrelde oor ‘n tydperk van tweeduisend jaar. Ook wil dit iets verwoord van die tydgees waarbinne baie gelowiges hulle tans bevind.

‘n Storie van drie geboue:

Die bou van die ‘*Keulense*’ Katedraal in Duitsland het in 1248 begin. Dit het meer as seshonderd jaar geneem om te voltooi. Die ‘*Keulense*’ Katedraal is 157m hoog en gebou tot die eer en glorie van God. Die gebou wys hemelwaarts en word gebruik vir aanbidding – ‘n herinnering aan die mag van die Kerk. Dit is ‘n monument van

outoriteit. Die *'Keulense'* is gebou om duisende jare te bestaan omdat God ewig is en die mensdom is die subjek van 'n heilige bestemming en doel.

Die *'Eiffel'* Toring in Parys was klaar gebou in 1889 en is 'n uitbeelding van die 100ste feesviering van die Franse Rewolusie. Die *'Eiffel'* Toring is 320m hoog (tot en met 1930 die hoogste gebou in die wêreld). Soos die *'Keulense'* Katedraal wys die gebou na die hemel, maar is gebou vir die glorie van die mense, en nie vir God nie. Dit is 'n monument wat die mag van tegnologie en menslike rede uitbeeld. Gebou om vir baie lank te bestaan, want die mensdom beheer sy eie bestemming.

Die *'Millennium Dome'* in Londen is in 1999 gebou. Dit is 320m in deursnee en 50m hoog. Die gebou is in die vorm van 'n eier gebou wat nêrens heen wys nie. Net soos die *'Eiffel'* Toring is dit nie gebou tot eer van God nie (al was die millennium 'n viering van Christus se koms na die aarde). Die *'Millennium Dome'* is ook nie gebou vir die glorie van die mens nie. Die hoofrede vir die bou was vir die operateurs om geld te maak en vir vermaak deur popkonsert. Dit is gevul deur diverse ruimtes en kontrasterende boodskappe. Die *'Millennium Dome'* is gebou om net een jaar te bestaan (vgl. Couchman 2002:15).

Die storie van die drie geboue wil iets uitbeeld van die verskillende tydgeeste. Dit probeer 'n refleksie aantoon van die werklikheid en die mensdom self, en word die kenmerke van die tydgees waarbinne geleef word. Die vraag is hoe moet daar homileties op hierdie werklikhede gerespondeer word? In die lig van bogenoemde moet die liturg, predikant en homileet deeglik bewus wees van sekere sleutel elemente van 'n veranderende wêreld. 'n Mens kan dit nie ignoreer nie want dit het 'n direkte invloed op die prediking. Couchman (2002:9) noem sewe sleutel elemente van postmodernisme.

1. Waarheid is relatief. Wat vir een persoon waar is, is nie noodwendig waar vir 'n ander persoon nie
2. Die massa-media se invloed op die mens
3. Verbruikerisme en persoonlike keuse
4. Reg of verkeerd hang van die individu se leefstyl af
5. Groeperinge en toleransie

6. Die irrelevansie van Christenskap – is 'n private waarheid met geen aanspreeklikheid teenoor ander nie
7. Herontdekking van jouself in verskillende situasies.

Vanuit bogenoemde wil die navorser in meer besonderhede gaan kyk hoe lyk die hoorders vir wie daar gepreek word. Met ander woorde hoe lyk die wêreld en die tydgees waarbinne hulle lewe sodat die prediking al hoe meer relevant kan wees in 'n veranderende wêreld van relatiwiteit.

Een van die hoofredes waarom predikers gereeld moet gaan kyk (*'re-envision'*) na die tydgees en die huidige leefwêreld is omdat hulle gedagtes en hulle lewenstyl so maklik gevange raak in die dominerende kragte van die kultuur waarbinne hulle leef. Hierdie kragte kan polities, ideologies, ekonomies, godsdienstig ensovoorts wees. Daar is min onderskeid tussen die westerse kerk en die ekonomiese ideologie van vandag.

Idolatry still has its lure, and in modern democratic societies and in the globalized, market-based economic system within which we all live it seems to have become almost totally pervasive and yet more subtle at the same time. There seems to be little ideological or religious alternative to the domination of the free-market-based consumption other than the reactionary responses of Islam. The Western church seems to have almost totally capitulated to the economic ideology of our day.

(Frost & Hirsch 2008:46)

In die boek van Frost en Hirsch (2008:45) *'ReJesus: A wild Messiah for a Missional Church'* vra hulle kritiese vrae rondom die leefwêreld en die tydgees waarbinne gelowiges hulleself bevind. Hulle noem dat daar gereeld gevra moet word na wat mense se gedagtes elke dag stimuleer. Met ander woorde, wat is in 'n mens se

leefwêreld wat hom inspireer en opgewonde maak? TV, fliëks, speletjies, sport, storieboeke, besigheid, die Internet? Onbewustelik vorm dit die mens se gedagtes.

“... what stuff, coming at you from the world in which you live, most arouses or inspires you and your worldview? Television? Movies? Video games, sports, novels, business, the Internet? And yet these are not benign or valueless entertainments. They are owned or controlled by powerful forces in our society. They collectively contribute to a collective imagination that shapes us all” (Frost & Hirsch 2008:45).

Tom Sine (2008) in sy boek, *‘The New Conspirators: Creating the Future One Mustard Seed at a Time’*, skryf dat tussen die Kerk in die Westerse wêreld en die ekonomiese ideologie van vandag daar weinig verskil is. Drome van die goeie lewe en ‘n beter toekoms wat die Westerse samelewing beïnvloed is gebore vanuit die Verligting en die begin van modernisme. Die storie skrywers van die Verligting het die vertikale soeke na God se koninkryk omgekeer, wat die middelpunt van die Europese kultuur was (storie van *‘Keulense’* Katedraal en *‘Eiffel’* Toring). Deur hierdie ommekeer het daar ‘n horisontale soeke na Westerse vooruitgang, tegnologiese uitnemendheid en ekonomiese groei ontstaan. Hierdie visie vir ‘n beter toekoms word gesien as die Westerse droom of *‘American Dream’*.

“This vision of a better future is called the Western Dream or the American Dream, and now it is the driving myth behind the new imperial global economic order. In fact, as we will see, marketers of the new global order called McWorld, and the merchants of ‘cool’ are seeking to influence people everywhere on this planet to live into this dream. And they are having stunning success” (Sine 2008).

Deeglike bewustheid van bogenoemde en die omhelsing, internalisering en verstaan daarvan sal krities wees vir relevante prediking.

1.3.1 Die Oordrewe Realiteit (*‘Hyper Reality’*)

Een van die grootste struikelblokke en obsessies van die kultuur waarbinne die prediking plaasvind is die deeglike deurdringendheid met *‘oordrewe realiteit’* (*‘hyper reality’*). Dit kan gesien word in die massa produksie en verpakte produkte wat

sogenaamd beter is as die oorspronklike produk. Byvoorbeeld, vars uitgedrukte lemoensap verpak met ekstra vitamieë en minerale, lewendige klets vertonings (*‘talk-shows’*) waar die aanbieder met jou praat asof julle mekaar persoonlik ken. Die piesang nagmaakte geursel proe beter as die oorspronklike piesang. Alles is kunsmatig – die versoeters, room, botter, koeldrank ensovoorts. Daar word gepraat oor die lewe van filmsterre asof mense hulle persoonlik ken, maar die bure wat langs hulle bly se name is geensins bekend nie. Daar word gepraat oor mense asof mense hulle ken en vir hulle omgee. Alles is meer ‘realiteit’ as die realiteit (Frost 2006:82-83).

Die Franse postmoderne filosoof Jean Baudrillard vertaal deur Glazer (1995) skryf: *“By crossing into a space whose curvature is no longer that of the real, nor that of the truth, the era of simulation is inaugurated by a liquidation of all referentials... It is no longer a question of imitation, nor duplication, nor even parody. It is a question of substituting the signs of the real for the real”* (Glazer 1995:22).

Op soek na relevante prediking in ‘n veranderende wêreld, som bogenoemde woorde die huidige dilemma en tydgees op. Glazer (1995) se woorde van Jean Baudrillard is ‘n opmerking oor individue se eie konstruksie en verbruik van ‘n hipermoderne nie-realiteit. Op televisie staan dit bekend as *‘Reality TV’* wat meer aandag geniet as die ware (‘realiteit’) nuusgebeure van elke dag (Frost 1996:84). Programme soos *‘I’m a celebrity-Get Me Out of Here’*, *‘Survivor’*, *‘Temptation Island’*, *‘The Bachelor’*, *‘Joe Millionaire’*, *‘Idols’*, *‘The Weakest Link’*, *‘Who Wants to Be a Millionaire’*, *‘The Amazing Race’*, *‘Big Brother’*. Hierdie realiteitsprogramme word opgevolg met programme wat titels het soos *‘101 Things Pulled from the Human Body’* (skokkende beelde van byvoorbeeld ‘n swaardvis se swaard wat verwyder word uit ‘n man se oog), *‘World’s Nastiest Neighbors’* en *‘Plastic Surgery Nightmare’* (Seal 2003:121-125; 151-155).

Die effek van hierdie realiteitsprogramme op die deelnemers en die massas wat daarna kyk, ontloft vroeë soos: Hoekom geniet die kykers dit so baie? Frost (2006:85) antwoord dit soos volg:

“... reality TV works because it offers a fragmented en disconnected Western audience the opportunity to vicariously enter into a pseudo-community via the television set”.

‘n Mens kan verstaan hoekom mense nie eers hulle bure se name en vanne ken nie. Daarom moet daar nie eers gevra word hoe hulle lewe en wat hulle doen as hulle tyd oor het in die dag nie (na aanleiding van mense wat die hele dag na ‘Big Brother’ kyk). Die rede vir die sukses van hierdie ‘oordrewe realiteit’ (*‘hyper reality’*) is omdat die kykers uitgenooi word om deelnemers te word van hierdie oordrewe realiteit. Die kykers kan die deelnemers se lewens beïnvloed deur hulle uit te stem van wie hulle nie hou nie via SMS of internet (Frost 2006:86).

Dit wat ‘Realiteits TV’ regkry, is om die wêreld waarbinne mense leef te vereenvoudig. Die regisseurs van hierdie realiteitsprogramme sny groot gedeeltes uit wat die kyker nooit sien nie. Sodoende lei dit tot ‘n verskraling van stereotipes tussen die goeie en die slegte deelnemers. Frost (2006:86) verwoord dit mooi:

“Jealousy, affection, anger, and humor are reduced to typical responses, sound bytes, and emblematic images, never fully conveying the multifaceted nature of contestants or the complexity of the situation in which they find themselves. The reason: the messiness of life wouldn’t make good television”.

Wat is die gevolgtrekking? Die mense soek realiteit, maar nie egtheid nie. Dit het tot gevolg dat mense in ‘n postmoderne kultuur meesters word om vals realiteit te verbruik.

“We want a sanitized processed, and highly polished representation of something that ‘approximates’ reality. But in fact, reality is a frightening prospect for us, and we don’t really expect that what will be presented to us on the small screen will be real” (Frost 2006:86-87).

Postman (1986) skryf in sy boek *‘Amusing Ourselves to Death’* dat die medium van televisie nie in staat is om kompleksiteit en ernstigheid oor te dra nie. Die TV kan ook nie die ware publieke diskoers van die realiteit oordra nie, omdat sekere argumente

nie genoegsame vermaak is nie. Dit het tot gevolg dat daaglikse gebeure in 'n paar sekondes of minute versnipper word. Die kyker glo nie noodwendig dit wat hy sien en hoor rondom advertensies, nuusgebeure, realiteits TV nie, maar stem passief saam om dit te verbruik asof dit die realiteit is (Postman 1986:101).

Miljoene tieners is behep met *'Idols'*. Hulle tree op asof hulle die deelnemers persoonlik ken en gebruik slegs eerste name. Die taal wat hulle gebruik spreek van intimiteit, maar twee maande na die program verby is vergeet hulle die deelnemers. Daarom vra Frost (2006:87):

"What happens to a culture that can so quickly relate to television characters and then so quickly dispense with them? And does this affect the quality of viewers' personal relationship with 'real' people?"

Die kulturele reperkussies van die 'Realiteits TV' moet nog gerealiseer word. Dit sal interessant wees hoe dit in die toekoms sal ontvou en ook hoe dit die prediking gaan affekteer.

Saam met die 'Realiteits TV' is daar nog 'n vorm van 'oordrewe realiteit' (*'hyper reality'*) naamlik *'blogs'* (ook genoem *'blogging'*). *'Blogs'* is die afkorting vir *'web logs'*, wat die aanlyn dagboeke van individue bevat. Hierdie individue deel hulle gedagtes, waardes, en hulle daaglikse wandel met die res van die wêreld. Daar is 'n verskeidenheid van *'blogs'* naamlik persoonlike *'blogs'* (baie persoonlik, 'dit is my lewe', doen en late van elke dag), propaganda *'blogs'* (skrywers, politici, akademici, geestelike leiers maak hulle idees bekend oor sekere sake). Daar is ook *'blogs'* omtrent sport, seks, verhoudings, geloof, kerk, terrorisme, foto's en *'moblogs'* (foto's geneem met selfone). Die gemeenskaplike deler van alle *'blogs'* is dat die basiese geloof van dié skrywers se lewe en sieninge, gedeel word met enige persoon wat aanlyn wil gaan. Deur die anonimiteit en vryheid van die Internet begin vreemdelinge individue bespreek wat hulle nog nie eers ontmoet het nie, mét individue wat hulle ook nog nooit ontmoet het nie. Sekere *'blogs'* funksioneer soos geïndividualiseerde realiteits TV vertonings, deur hulle eie gehoor te skep van gereelde besoekers. Dit

skep pseudo-kuber gemeenskappe. ‘Blogs’ is ‘n medium vir sêlf uitdrukking wat baie postmoderne individue gebruik vir self vermaak om sodoende ‘n merk te maak in die media (Frost 2006:87-88).

Hipps (2009:115) spreek sy bekommernis uit omdat geloofsgemeenskappe slawe word van hierdie tegnologie. Hy waarsku dat geloofsgemeenskappe op die lang duur die konsekwensies hiervan gaan ervaar.

The internet is seen as the Holy Grail of ‘building community’. ... The Internet is emphatically not a neutral aid. Digital social networking inoculates people against the desire to be ‘physically present’ with others in real social network – networks like a church or a meal at someone’s home. Being together becomes nice but nonessential... there is a big difference between being ‘in touch’ and truly connecting with others.

(Hipps 2009:115)

1.3.2 Die Ontstaan van ‘n Nuwe Realiteit (‘A New Realism’)

Die postmoderne (veranderende) wêreld se substitusie vir die realiteit, met ‘tekens’ van die realiteit, gebeur ook in die kos wat geëet word. Gereeld bevind mense dat sekere nagmaakte goed wat geëet of verbruik word net soos die oorspronklike produk proe en voel.

Maar na alles van die oordrewe realiteit (‘hyper reality’) gesê is, moet mense ook weet dat daar ‘n terugkeer weg daarvan is. In hierdie veranderende wêreld van relativiteit soek mense naastigtelik na ‘egtheid’.

“Sociologists, ecologists, and even advertising companies are heralding a new movement of realism. In a world of hyper-reality, there is an emerging search for authenticity, the champion of real food, culture, politics, and entertainment by a demographic called ‘New Realism’” (Frost 2006:88).

David Boyle (2004:10) in sy boek *‘Authenticity: Brands, Fakes, Spin and the Lust for Real Life’* noem dat hierdie ‘Nuwe Realiteit’ maklik herkenbaar is. Hulle word ook genoem *‘The Cultural Creatives’* (Ray & Anderson 2000:99). Hulle wil weet waar hulle kos vandaan kom en wat in die kos is. Hierdie ‘Nuwe Realisme’ wil korrupte politici en regerings ontmasker. Musikante moet ophou maak of hulle sing met hulle lippe terwyl die opname speel. Inbel help lyne moet beman word deur regte mense en nie masjiene wat praat nie. En betrokkenheid by plaaslike ondersteuning van gemeenskappe eerder as supermark monopolieë. Hierdie nuwe realisme is ernstig oor omgewingsake, plaas groot klem op verhoudings, verhef die rol van die vrou in die samelewing en verbind hulle aan geestelike en psigologiese groei. Die Nuwe Realiteit is teen die groot institusionele organisasies van die moderne lewe, wat insluit liberale en konserwatiewe politieke sienswyses. Hulle verwerp ‘materialisme’ en ‘n oormatige vertoning van status. Op die oog af is hulle plat op die aarde en praktiese mense (Boyle 2004:10).

Die interessante van die ‘Nuwe Realiteit’ groepering is dat dit nie ‘n bepaalde ouderdomsgroep verteenwoordig nie. Hulle bestaan uit ouderdomme wat wissel tussen 18-70 jariges. In hierdie groeperinge is daar meer konserwatiewes as liberaliste, maar geensins ekstremiste nie. Dit is ‘n nuwe manier van politiek. Hierdie persone is oor die hele wêreld versprei en verteenwoordig alle etniese groeperinge en alle inkomstevlakke, vanaf werkersklas tot die invloedrykste persone. Hulle beskouing van die wêreld is anders as dié van die hoofstroom sieninge. Volgens Frost (2006:89-90) verwag hierdie groepering die volgende:

“Ecologically sustainable products and services, and concern for the whole planet. An insistence on authenticity, personally, at work, in business and politics. Bringing women’s issues into public life. Reporting the news differently, to see the big picture,

and first-person stories, and good news too. Bringing spirituality into the worldly life” (vgl. Ray & Anderson 2000:90).

Die gemeenskaplike doel wat hierdie ‘Nuwe Realiteit’ saambind is die siening oor die ongeregtheid in die wêreld en dat die enigste manier op dit te herstel die strewe na egtheid (*‘authenticity’*) is.

“The emphasis is on searching for and maintaining authenticity – the real, the local, the genuine, the handmade” (Frost 2006:91).

Ook Miller (2004:129-130) skryf dat daar sekere vaardighede nodig is om te oorleef in hierdie ‘Nuwe Realiteit’. Saam met Frost (2006) noem hy ook die behoefte aan egtheid (*‘authenticity’*).

“... you must embrace your scar of life... there is some intangible characteristic that ‘the scar of life’ creates; and the authenticity meter measures how much you rely on that scar in order to maintain a sense of perspective”.

Die teenpool is ook weer waar dat oordrewe egtheid kan ‘n vorm van verhewenheid (*‘elite’*) skep. Boyle (2004:295) verklaar egter dat hierdie ‘Nuwe Realiteit’ erken hierdie paradoks tussen egtheid en verhewenheid.

It is a new kind of humanism that defends human choice against the giant corporation and the technocrats who would find it cheaper just to use machines or computers to interact with us... It’s an attitude that doesn’t condemn extra thick-skinned tomatoes, extra ripe bananas, decaffeinated coffee beans – but does condemn the economic processes which mean they drive out the real stuff.

(Boyle 2004:295)

Volgens (Frost 2006:92) is dit nie ‘n protes teen die individu se persoonlike keuses nie, maar eerder teen die beperkte keuses van die individu hoe om te lewe. Die

'Nuwe Realiste' is teen die beperkte keuses wat veroorsaak word deur die ekonomiese monopolieë van die wêreld deur multinasionale belange.

"New Realism could develop into a systematic and active critique of the way the world is run and the way humans regard themselves and each other" (Frost 2006:93).

1.4 Tydperk na Postmodernisme-Konvergensie

Relevante prediking kan nooit realiseer as daar nie gekyk word na wat die huidige dominante medium van kommunikasie is nie. Soos wat 'n kunstenaar na sy rou materiaal kyk, so is die rou materiaal vir predikers, die dominante medium van kommunikasie. Predikers moet die gedrag van die medium verstaan sodat dit doelgerig en presies aangewend kan word.

Daar is 'n nuwe tyd wat aanbreek na postmodernisme. Dit staan bekend as 'Konvergensie' (Miller 2004:96-102). Konvergensie vind gestalte binne die digitale kultuur. Die wonder van hierdie tydperk is dat mens nie alles van die vorige tydperke hoef weg te gooi of nuut te begin nie. Tydens 'Konvergensie' gaan dit om die oue te vat en weer nuut te maak om sodoende 'n verskeidenheid van perspektiewe en maniere te realiseer. Konvergensie is om die beste uit pre modernisme (orale), modernisme (letter) en postmodernisme (uitsaai) te neem. Konvergensie is die tydperk wat aanbreek waar die dominante kulture (soos bespreek in Hoofstuk 3 onder punt 2 – Verandering in religieuse kommunikasie) naamlik oraal, letter en uitsaai ineengewef word.

"The power of the digital era is in its ability to take the old and make it new again, to allow us to experience a variety of perspectives and ways of being" (Miller 2004:132-133).

Die boodskap van die Evangelie verander en vergroot met elke nuwe stel van voorveronderstellings en situasies. Verskillende kulturele situasies vorm die Evangelie.

“With each turn in the story of humanity, we are introduced to new emphases as well as to potential limits on our understanding of the gospel” (Higgs 2009:155).

Die daad van kommunikasie reflekteer ‘n verlenging van die mens se diepste wese, maar ook van wie God werklik is. Indien die kommunikasiemiddele ondersoek word, word die kern elemente van die menslike natuur aangeraak. Nie net van die mens nie, maar ook die kern van wie God is.

Gelowiges is bewus van die krag en die potensiaal van kommunikasie deur God wat die standaard gestel het in Genesis 1:3 “En God het gesê: Laat daar lig wees! En daar was lig”. Die krag van God het gelê in die gesproke woord (Brueggemann 1982:24). Maar wat gebeur wanneer die karakter van daardie ervaring verander? Wat is die gevolg wanneer die Gees – wat eerstens deur die gesproke woord gemanifesteer het – tot uiting kom deur die gedrukte woord, elektromagnetiese beelde of silikon gebaseerde binêre kodes? Die verandering in die tegnologie van kommunikasie het onvermydelik en fundamenteel die karakter van die kerk verander. Daar is geen twyfel dat ook die prediking – wat juis ‘n kommunikatiewe handeling is – hierdeur geraak sal word. Die geheim van elkeen van hierdie kulture se geboorte hetsy oraal, letter, uitsaai of digitaal lê in die konteks van die betrokke kommunikasie- era. Die gevolg is dat persone wat leef binne ‘n spesifieke kommunikasie era, hulleself en hulle wêreld verskillend sien. As daar byvoorbeeld na ‘aanbidding’ gekyk word uit die verskillende kulture of eras, sien dit soos volg daarna uit.

AANBIDDING:

Orale-Liturgies	Letter-Reformasie	Uitsaai-Kontemporêre	Digitaal-Konvergensie
'n Liturgiese mistieke, ervaring deur rituele. Verlaat die algemene wêreld en gaan in 'n heilige plek en oomblik in. Die Nagmaal is sentraal.	'n Ordelike byeenkoms van prinsipiële beginsels van geloof en aanbidding van die evangelie. Die preek staan sentraal.	'n Gebeurtenis vol aanbiddinge en feesviering rondom die Evangelie. Aanbidding en reaksie is belangrik gevolg deur stories en persoonlike ervaringe deur prediker.	'n Samekoms vol interaktiewe, intieme, multi sensoriese, improviserende, hoogs toegewyde ervaring. 'n Fasiliteerder lei 'n oop einde ervaring.

Volgens Miller (2004:123-132) is daar sekere talente en gawes nodig in hierdie digitale era waarbinne kerkwees en die prediking homself bevind.

1.4.1 Individuele tendense

In hierdie tydperk gaan dit om die bemeestering van linker-en regterbrein denke. Hierdie benadering gaan mense bevry van die beginsel om alles vir almal te wees (*'one size fits all'*). Die resultaat van hierdie skuif is weg van inhoud – name, datums, situasies – na die bemeestering van konteks. Die individu moet bevry word van tegniese kompleksiteit en moet die vermoë ontwikkel om inligting, konsepte en aspekte te herkontekstualiseer. Integrasie en interaksie gaan al hoe meer algemeen word. Die effek hiervan is die natuurlike herintegrasie van persoonlike lewe, gemeenskapslewe en sakelewe.

1.4.2 Leierskap tendense

Collins (2001:22) skryf:

“We have a rising hunger not only for leaders we trust but for leaders who lead by trust rather than fear or coercion”.

Collins (2001:22) praat van ‘*Level 5 Leaders*’ wat nodig is in hierdie nuwe digitale era. “*Level 5 leaders are a study of duality; modest and willful, humble and fearless. To quickly grasp this concept, think of the United States President Abraham Lincoln... who never let his ego get in the way of his primary ambition for the larger cause of an enduring great nation*”.

Die letterkultuur het verskuif weg vanaf die leier as heilige persoon na ‘n leier wat betroubare, rasonale metodes en spesialisering moes voorsien. Met die ontstaan van die uitsaai-kultuur het die klem verskuif na leiers wat sterk motiverende kommunikasievermoëns het. Dit word gesien in kerke met ‘n Leier-leraar wat die meeste van die prediking behartig en wat die missie van die gemeente dryf soortgelyk aan dié van ‘n korporatiewe organisasie. Meeste van geestelike boeke wat handel oor kerkgroei Dan Kimball (2003) ‘*The Emerging Church*’, George Barna (1998) ‘*The Second Coming of the Church*’, Carl George (1994) ‘*The Coming Church Revolution*’, Jim Peterson (1992) ‘*Church without Walls*’, Leith Anderson (1990) ‘*Dying for Change*’, adresseer juis hierdie gaping tussen die letter en uitsaai wêreldbeskouings. Die tydperk van ‘konvergensie’, wat uit die digitale kultuur sy oorsprong het, is alreeds besig om te verskuif vanaf ou unilaterale benaderings van die letter-en uitsaai kultuur. Daar word weg beweeg van intellektuele en motiverende predikers. Die meeste predikers reflekteer iets van die era waarbinne hulle opgegroeï het. Predikers in die ‘konvergensie tydperk’ gaan digitale kultuur eienskappe reflekteer soos:

- Verbintenis
- Interaktiwiteit
- Deursigtigheid
- Kompleksiteit
- Verspreide idee van outoriteit.

Leiers sal meer invloed hê met minder sigbaarheid. Kleiner, meer intieme netwerke sal die nuwe struktuur binne digitale netwerke voorsien. Leiers sal meer bewus word van die kultuur van die gemeente en nie net gefokus wees op doelwitte en programme nie.

“An ‘impartational’ style of leadership based on mutual trust will replace today’s top-down, hierarchical leadership styles” (Miller 2004:124).

Miller (2004:155) verduidelik verder rondom die idee van *‘impartational leaders’* (mededeling).

We are moving at light speed towards what I call the ‘impartational leader’ of the digital culture. An impartational leader teaches not by exhortation but by example. In a way this harks back to an oral apprenticeship: the student of follower absorbs character and identity from a vital relationship over time. Interaction and connection place a new premium on understanding and building vital relationships. Without leaders who value, practice, and model relational leadership, these growing desires will become distorted. In a deeper way, this model reflects family relationships between parents and children.

(Miller 2004:156)

Die Konvergensie tydperk (digitale kultuur) smag na leiers wat toeganklik, in voeling, beskikbaar en eg is. Hulle wil in verbinding wees met iemand wat ongeskrewe en ongerepeteer is. Hulle soek ‘n egte persoon wat saam met hulle op reis kan wees. Hulle soek nie iemand wat af en toe afklim van ‘n verhewe posisie om ‘n preek te lewer of om ‘n verhewe plato te skep nie (Miller 2004:155). Natuurlik sal die ou paradigma nie ewe skielik ophou as daar al hoe dieper in die digitalekultuur inbeweeg word nie. Verseker sal die letterkultuur strewe na groter funksionaliteit en beheer. Ook sal die uitsaai kultuur die klem op ekstreme en persoonlike ervarings en oordrewe gebeurtenisse plaas. Die digitale kultuur vra kontak en verbintenis. Hierdie interaktiewe kommunikasie skep ‘n baie interessante skuif wat beide die letter-en uitsaai kulture betrek. Die interaktiewe medium van die digitale kultuur, saam met die verbintenis tussen gedagtes, dialoog en verskeidenheid, skep ‘n relevante en egte ervaring. Mense in die digitale kultuur het ‘n groot behoefte om te sien hoe die lewe

in die hier en die nou realiseer in teenstelling met die verkorte klaskamer lesing (Miller 2004:159).

Leiers in die Konvergensie tydperk bou beweegbare netwerke van belynde belange wat hoogs deursigtig, maklik bekombaar en samewerkend is. Hierdie leiers is mentors en is aktief deel van intieme sirkels van verhoudings. Die realiteit van verandering vra die vermoë om vinnig die konteks te lees om aanpassings en verandering te maak. Die huidige konteks is nie meer voorspelbaar soos in die tyd van die letter- en uitsaai kulture nie. Dit kan vergelyk word met die navigasie van 'n seilskip deur 'n gebied vol ysberge met gepaardgaande slegte weer.

“New leadership skills, shaped by the interactive media, will first provide relational connection and then break down bureaucratic barriers by creating loosely structured federations aligned by acute interests and able to respond to both complex and changing needs” (Miller 2004:164).

1.4.3 Kerklike tendense

'n Tendens wat alreeds in die Paarl en landwyd ervaar word is dat groot en rigiede gemeentes verminder. Informasie en verandering is te kompleks en te vinnig vir hierdie gemeentes om by te hou. Tans leef mense in 'n inligting-oorbelaaide-plat-visuele-wêreld waar inligting vinnig en goedkoop beskikbaar is en waar almal interaktief verbind is deur nuwe tegnologiese kommunikasiemiddels.

In groot en rigiede gemeentes word daar te veel energie en tyd bestee aan die herstel en instandhouding van die sisteem, in plaas daarvan om te fokus op geestelike gesondheid en volwassenheid. Tegelykertyd gaan grense en mure tussen naburige gemeentes al hoe meer verdwyn. Wêreldwyd verminder die teologiese verskille tussen kerke en gemeentes raak meer bewus van die gemeenskaplikheid tussen mekaar. Praktiese verskille sal die brug word vir toekomstige samewerking (Miller

2004:124-125). Kerklike tradisies, style, strukture en gemeenskap gaan grootskaalse ineenvloeiing beleef.

“Interaction is the first step toward collaboration, and collaboration leads integration”
(Miller 2004:125).

Kerkgroei gaan gebaseer word op losstaande netwerke van federale strukture. ‘Netwerk’ is ‘n sleutelwoord in toekomstige organisasie modelle. Dit laat toe dat groepe beter integreer binne hulle plaaslike konteks en sodoende kan aansluit by ander groepe met ooreenstemmende belange. Dit alles geskied omdat daar ‘n ontluikende kultuur is wat voel dat hoe kleiner die groep hoe egter is die ervaring. Die sleutel om hierdie nuwe era te verander lê nie in die tegnologie nie, maar in die krag van die verhoudings metafoor om baie intiem met mekaar te verbind. Dit is een van die kragte van die Konvergensie tydperk (digitale kultuur). Volgens Miller (2004:133-134) is daar agt kriteria waaraan kerkwees in hierdie nuwe bedeling sal moet voldoen.

1. Ratsheid
2. Deursigtigheid en egtheid
3. Kohesie en balans
4. Elasties en vergewensgesindheid
5. Volhoubaarheid
6. Oop einde en die omarming van moontlike verandering
7. Ontvanklikheid
8. Samewerking.

In die lig van die woorde van Jesus in Matteus 9:17 – “n Mens gooi ook nie nuwe wyn in ou leersakke nie; anders bars die sakke en die wyn loop uit en die sakke vergaan. Maar ‘n mens gooi nuwe wyn in nuwe sakke en al twee bly behoue’ – kan daar nie anders as om ‘n nuwe struktuur te omhels van intieme verbintenis en tegelykertyd van die Konvergensie tydperk (digitale kultuur) nie. Hoe sal die kerk en die prediking moet verander in die komende jare? Die digitale paradigma – inter aktiwiteit, verbintenis, deursigtigheid – gee sekere aanduidings (Miller 2004:143).

Relevante prediking is juis om bewus te wees van hierdie aanduidings. Die vraag is hoe predikers in hierdie tyd moet leiding gee aan mense wat hulle in hierdie konteks bevind?

1.4.3.1 Prediking in 'n digitale kultuur

Predikers sal nuwe vaardighede moet aanleer en ontwikkel om die Evangelie in 'n digitale kultuur te kommunikeer. Die hoorder wat homself bevind binne-in die letterkultuur vra na 'n logiese aanbieding van die Evangelie. Hoorders binne 'n uitsaai kultuur word aangeraak deur kort verhale, dramatiserings en bondige aanhalings. Hoe meer mense bewus word van die komplekse realiteit van die digitale kultuur, hoe meer skep dit 'n behoefte aan tematiese strukture en die vermoë om af te wyk binne hierdie temas. Die antieke kuns van stories en narratiewe is besig om al hoe meer te groei. Dit is nie die gewone stories wat predikers gewoonlik vertel nie. Hierdie stories staan alleen en dra 'n transendente en epiese tema oor.

The logical apologetic case for faith with its absolute conclusions breaks down under the complexity of contemporary life. Real-life characters are not simply good or bad. Outcomes are not always predictable. The end of the chapter, or presentation, does not mean the end of the story. Meaning is not obvious, nor is the response. In fact, there is probably not one single meaning to walk away with. Anecdotes, skits, and seven-step formulas become increasingly shallow when contrasted to society's growing thirst for depth. The new generation is demanding more.

(Miller 2004:169)

Predikers in die digitale era sal nuwe stories en liedere moet herontdek, wat interne temas, uitdagings en konflikte verwoord. Daar sal al hoe meer wegbeweeg word van

mooi toegedraaide stories wat duidelike uitkomst lewer. Suksesvolle predikers in die digitale kultuur is gemaklik om ook afdraaipaaie te neem binne 'n bepaalde tema om sodoende 'n nuwe storie te skep binne die interaksie wat sal ontstaan met die hoorders.

Doug Pagitt (2005:159) noem hierdie tipe prediking *'progressional preaching'*. Hier gaan dit om bereid te wees om die fokus en mag te verskuif weg vanaf die prediker na die hoorders. Progressiewe prediking is 'n daad wat die sosiale en kulturele norme uitdaag. Te veel gelowiges is gewoond aan die kerk wat net spirituele lewensondersteuning bied en sodoende maar net verbruikers word.

"The act of preaching ought to call us to something different. When we seek to live in new ways that remove the power structures that have kept people from connecting with faith, we are being prophetic, not hip. Moving the power from the speaker (preacher) to the audience is not simply a ploy to be experiential—it's an attempt to live into the new things of God" (Pagitt 2005:159).

1.4.3.2 Verhoudings in 'n digitale kultuur

In 'n digitale kultuur gaan dit om gesonde verhoudings te kweek en om weer ware en egte gemeenskap van gelowiges te ervaar. Die konteks waarbinne hierdie verhoudings moet geskied is weg vanaf die groot gebeurtenisse (*'main event'*) soos gesien by die uitsaai kultuur.

"The digital culture still looks for collective rituals, but it wants smaller venues that are more interactive, intense, and tailored. Children of the digital culture will want to be able to see, touch, and dialogue with one another as they explore new avenues for personalized ministry" (Miller 2004:174).

Die metafoor wat gebruik kan word is dié van 'n 'elektriese Jazz orkes'. Leiers leer vaardighede wat dit moontlik maak om kollektiewe dialoog te laat inenvloei met aanbidding, storie, bediening en feesviering rondom 'n sentrale tema. Vir die

prediking, soos dit tans tot uitvoering kom, gaan dit 'n nuwe manier van repetisie vra. Die voorbereiding van 'n preek, die musiek, dramas tydens die bymekaarkom, sal nie meer afsonderlik kan plaasvind nie. Die krag van die 'jazz' ervaring lê in die interaktiwiteit en by tye spontane kreatiwiteit (vgl. Sleeth 1986; Stott 1982). Dit alles geskied op 'n baie kleiner skaal by 'n intieme bymekaarkomplek. Die fokus is nie meer die aktiwiteit, die gebeurtenis of die inhoud nie, maar alles draai om verhoudings en verbintenisse (Taylor 2005:4). Die kerk en veral die prediking moet deeglik bewus wees hiervan.

“If what we offer is a weekly experience or presentation that does not raise the urge to provide the opportunity for connection resulting in community, then we might as well take down our label as church and proclaim our facility a house of religious entertainment” (Miller 2004:182).

Ware en egte verhoudings is die neweproduk van mense wat intiem verbind is aan mekaar (vgl. McLagan & Nel 1995: 32).

1.4.3.3 Kinders in 'n digitale kultuur

Daar is 'n mite wat sê dat kinders is die kerk van môre. Hierdie mite kan nooit waar wees nie, want kinders is alreeds die kerk van vandag. Vir kerkwees gaan dit nuwe uitdagings stel, want vir die eerste keer in die geskiedenis het ouers beperkte toegang tot die wêreld van hulle kinders. Dit word ervaar in die leefwêreld van die navorser se eie huis hoe 'n agt-jarige die nuutste tegnologie navigeer en bemeester in 'n relatief kort tydperk. Vir die meeste volwassenes is die digitale kultuur 'n onbekende land met vreemde tale, norme en gebruike.

“Parents are undocumented immigrants, while their kids are native citizens of the land and serve as interpreters and gatekeepers” (Hipps 2009:134).

Die letterkultuur het ouers bemagtig, want 'n kind wat toegang tot volwasse inligting wil hê, moes 'n komplekse kode leer – fonetiese literatuur – wat amper 'n dekade verg om te bemeester. Die letterkultuur het die duurte van kindskap verleng tot

omtrent die ouderdom van agtien jaar as gevolg van die verantwoordelike internalisering van lees en skryf. Maar die uitsaaikultuur en soveel te meer die digitale kultuur het hierdie hindernis deurbreek, want radio, TV het geen toegangskode nie. Enige kind het toegang tot dieselfde inligting as volwassenes. Die misteries en geheimenisse van volwassenes, wat al die jare deur die letterkultuur beskerm was, is ontmasker deur die uitsaai kultuur. Die gevolg hiervan is die verandering in mag tussen ouer/kind dinamiek. Die uiteinde is die verdwyning van kindwees (Postman 1994:88).

Met die digitale kultuur gaan bogenoemde dinamiek al gaandeweg toeneem. Volwassenes verdwyn en kinders hou die mag in hulle hande.

“Parents today strain for glimpses inside the mysterious world of their teenager’s digital life. For the first time in history, teens are able to lock parents out of more than their rooms. It appears that adults are getting younger, just not in the way they hoped for” (Hipps 2009:135-136).

Hierdie is die groot ommekeer van die digitale era dat die ouer die kind geword het (vgl. Wilson et al 2005). Dit verander kulturele waardes, norme en verwagtinge wat die digitale ruimte ‘n landskap van geen supervisie maak nie. Die prediking het ‘n verantwoordelikheid om ouers in hierdie veranderende wêreld te help navigeer.

“Regardless of how people choose to set boundaries in their own families, one thing is clear: This unprecedented empowerment of youth, along with our image fuelled obsession with beauty, is a dangerous cocktail. In a culture that worships youth, what incentive do our kids have to ever grow up?” (Hipps 2009:139).

1.4.4 Matrys vir die orale, letter, uitsaai en digitale kultuur

Aan die hand van Rex Miller (2004:226-228) se ‘*Abridged Millennium Matrix*’ word die beweging deur al die verskillende tydperke en mediums weergegee om sodoende die skuiwe te sien tot mens hulle tans bevind. Dit is van kardinale belang vir relevante prediking.

Oraal	Letter-	Uitsaa-	Digitaal-
Liturgies	Reformasie	Kontemporêr	Konvergensie
?v.C. – 1500nC	1500 – 1970	1970 - 2009	2010 -

HOE ONS GLO	PRE MODERN	MODERN	POSTMODERN	KONVERGENSIE
--------------------	-------------------	---------------	-------------------	---------------------

Aanbidding	Liturgies	Vergadering	Gebeurtenis	Byeenkoms
Waarheid	Verhouding	Beginsel	Eksistensiële	Kontekstueel
Verstaan	Insig	Feite	Selektiewe bewustheid	Herkonteks- tualisering
Geloof	Vertrou	Glo	Oortuig	Pragmatisme
Evangelie	Weer vasstel	Weer vertel	Weer verkoop	Weer kontekstualiseer
Goddelikheid	Die Vader	Die Seun	Die Heilige Gees	Die liggaam van Christus
Waar is God?	Bo	Buite	In	Orals
Kontak met God	Aangesig van God	Gedagtes van God	Hand van God	Hart van God
Vereenselwig met God deur....	U-hulle dialoog	U-dit monoloog	Hulle-dit stilte	Ek-hulle panaloog
Openbaring van God	Direkte ontmoeting	Die Woord/Bybel	Bybel en ervaring	Onderdompel
Tyd	Liturgiese tyd: Hier teenwoordig	Kronologiese tyd: Verlede, hede en toekoms	Eksistensiële tyd	Virtuele tyd: Toekoms wat reeds gebeur

Oraal	Letter-	Uitsaai-	Digitaal-
Liturgies	Reformasie	Kontemporêr	Konvergensie
?v.C. – 1500nC	1500 – 1970	1970 - 2009	2010 -

HOE ONS

VERSTAAN

PRE MODERN

MODERN

POSTMODERN

KONVERGENSIE

Selfverstaan	Stam	Individu	Lid	Paspoort burger
Tydsbegrip	Hede/ Teenwoordig	Verlede/ Objektifikasie	Toekoms/ Impermanensie	Virtueel/ Tydreisiger
Ruimtelike begrip	Plaaslik/Stam	Nasionale/ Ideologiese identiteit	Globale indringer	Globale mikrokosmos
Sensoriese neiging	Oor	Oog	Senuweestelsel	Aanraking/Brein
Begrip van identiteit	Stam blyplek	Onafhanklike individu	Beknopte vreemdeling	Kuberwese/ Onbekende intimiteit
Proses van redenering	Dialekties	Logies	Vloeiende logika	Sistemiese denke
Lens van persepsie	Openbaring	Wet van identiteit	Twyfelende beginsel	Chaos teorie
Wêreldbeskouing	Theosentries	Newtoniaan	Einsteiniaan	Bohemiaan
Leer	Proses gesentreerd	Inhoud gesentreerd	Ervarings gesentreerd	Konteks gesentreerd
Kollektiewe geheue	Borswapen	Boek	Dokumentêr	Databasis

Oraal	Letter-	Uitsaai-	Digitaal-
Liturgies	Reformasie	Kontemporêr	Konvergensie
?v.C. –	1500 – 1970	1970 - 2009	2010 -
1500nC			

HOE ONS

SAAM LEWE PRE MODERN MODERN POSTMODERN KONVERGENSIE

Leierskap	Heilig/Verhewe	Waardigheid/Beheer	Relevant/Beïnvloeding	Resonansie/Katalisator
Invloed	Posisie	Titels/Rang	Indrukke	Verbintenis
Verbintenis/ Kontrak	Verbond	Eed	Beloftes	Ooreenstemming
Sosiale dinamika	Samehangend	Progressief	Sentrifugaal (middelpuntvliedend)	Sentripetaal (middelpuntsoekend)
	Morele siening	Etiese siening	Praktiese siening	Wederkerige/ Wisselwerkende siening
Wat is waardevol	Die goeie	Die regte	Die nuttige/buikbare	Die uitnemende
Gemeenskap verbintnisse	Tradisie	Credo	Sake en belange	Vrae

Oraal	Letter-	Uitsaa-	Digitaal-
Liturgies	Reformasie	Kontemporêr	Konvergensie
?v.C. –	1500 – 1970	1970 - 2009	2010 -
1500nC			
HOE ONS			

SKOONHEID SIEN PRE MODERN MODERN POSTMODERN KONVERGENSIE

Heilige / gewyde argitektuur	Beeldryk	Rasioneel	Promosionele	Eksperimenteel/ Eklekties
Heilige / gewyde kuns	Simbolies	Perspektief	Konseptueel/ Proses	Interaktiewe deelname
Heilige / gewyde Musiek	Chant	Psalms/ Gesange/ Liedboek	Liedere	Kontekstuele komposisies
Heilige/gewyde benadering	Holisties	Geraam	Eksistensieel	Interaktief

Oraal	Letter-	Uitsaa-	Digitaal-
Liturgies	Reformasie	Kontemporêr	Konvergensie
?v.C. –	1500 – 1970	1970 - 2009	2010 -
1500nC			

**HOE ONS WERK
EN HANDEL DRYF PREMODERNE MODERN POSTMODERN KONVERGENSIE**

Bestuur	Rentmeester	Bestuurder	Leier	Interwewer
Meganisasie van rykdom	Grond	Kapitaal en Vervaardiging	Distribusie en skuld	Kreatiwiteit en gemeenskap
Metafoor van werk	Boer	Fabriek	Diens	Federasie

Waarde	Betroubaarheid	Produktiwiteit	Kwaliteit	Kreatiwiteit
Produksie	Bevredig behoefte	Verbeter kondisie	Skep 'n behoefte	Skep vervulling
Medium van uitruil / handel dryf	Ruil en handel	Geldeenheid	Krediet	Tegno-ruil

1.5 Die Ontluikende Kerk ('*Emerging Church*')

In die Suid-Afrikaanse konteks lewer Nelus Niemandt (2007) belangrike bydraes in terme van die Ontluikende Kerk beweging. Sy boek 'Nuwe Drome vir Nuwe Werklikhede. Geloofsgemeenskappe in pas met 'n postmoderne wêreld' verwoord die Ontluikende Kerk beweging op 'n unieke manier. Die begrip '*Emerging Church*' of 'Ontluikende Kerk' (Niemandt 2007:49) word gebruik om 'n nuwe verskynsel of beweging in die 21ste eeuse Christelike kerk te beskryf. Dit strek oor 'n wye verskeidenheid van kerklike tradisies en word in uiteenlopende plekke soos Europa, Noord-Amerika, Australië, Nieu-Seeland en Afrika gevind (Gibbs & Bolger 2005:28). McKnight (2006b:7) beklemtoon ook die feit dat dit 'n beweging is wat veel wyer as net in die VSA en Groot-Brittanje funksioneer. Ontluikende kerke funksioneer in net sulke uiteenlopende kontekste: binne groot en klein denominasies, in groot gemeentes en in klein huiskerke, in multikulturele en interkulturele gemeenskappe, in voorstede en in die middestad en selfs in die platteland (Kimball 2003:14). Alan Roxburgh (2007) skryf ook oor die diversiteit in die ontluikende beweging. Hierdie diversiteit is ook in die Suid-Afrikaanse konteks baie sigbaar.

These folk are involved in experimental new forms of church life that are vastly different from each other. Some are forming monastic communities; others are developing mission orders among youth in

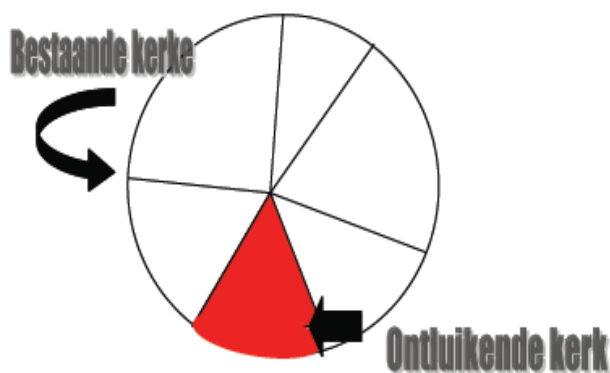
the UK and US. Some are teaching in seminaries, others are developing movements of alternative worship. Some are forming loosely connected house churches in cities; others are experimenting with flat leadership systems. Some are working at the transitioning of seeker/mega churches into missional congregations, others planting house churches in atypical locations and cultures and so forth.

(Roxburgh 2007)

Hoewel die begrip ‘*Emerging Churches*’ meestal gebruik word, was die ontluikende kerke in die begin bekend as ‘*Alternative Worship*’, met die oorsprong in Groot-Brittanje (Baker & Gay 2003:19-22).

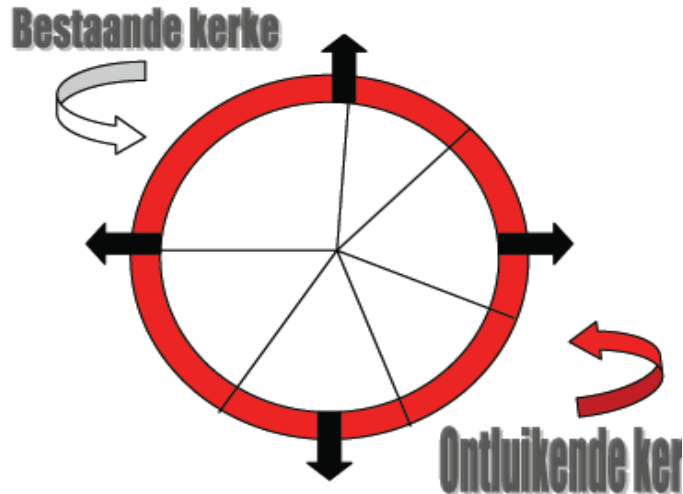
“Emerging leaders may look back to what they are emerging from more than they look forward to what they are emerging into” (Gibbs & Bolger 2005:28).

Ontluikende kerke is nie ‘n nuwe kerk of denominasie nie. Hulle is eerder ‘n post-dogmatiese beweging (McKnight 2006b:9) en stel hulself nie teenoor bestaande kerke nie. Hulle wil nie in konkurrensie met bestaande kerke veg om ‘n deel van die kerklike koek nie (Niemandt 2007:55). Hulle sien hulself allermins as net nog ‘n deel van die bestaande denominasionele verdeling wat as volg voorgestel kan word.

Dit is beter om ontluikende kerke te verstaan as ‘n beweging’ gevoed word uit alle denominasies en kerklike tradisies. Dit is ‘n ‘beweging’ wat ‘ontluik’, en dus eintlik die reformasie van die bestaande na iets nuuts en anders uitdruk. Groei vind organies

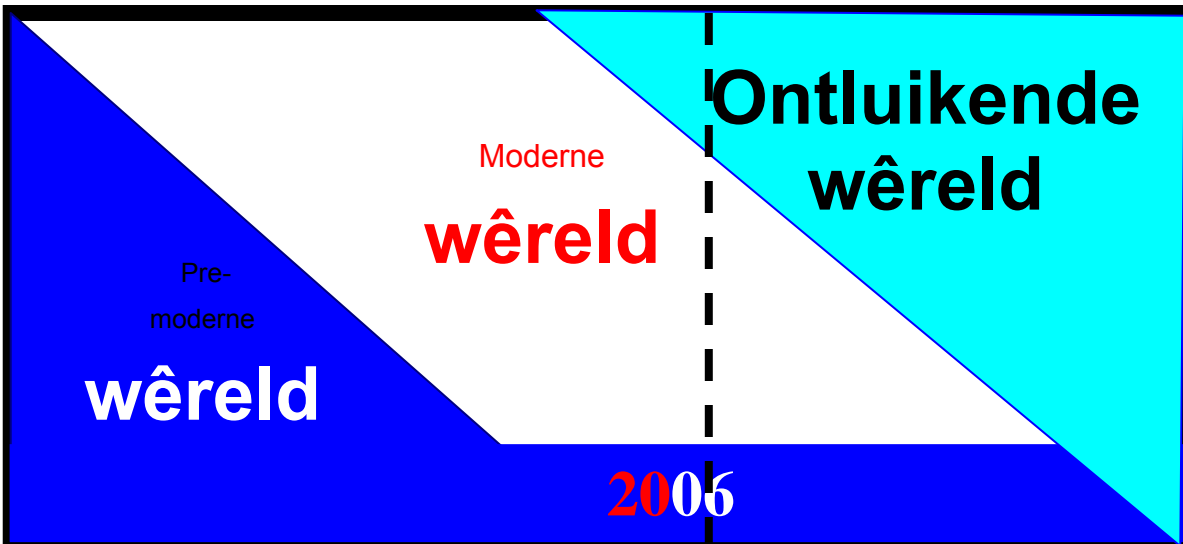
plaas (Cole 2005:24). Beter voorstelling van ontluikende kerke is 'n konsentriese sirkel soos die groeiringe van 'n boom (Niemandt 2007:55).

Daar is nog heelwat gesprek in die geleedere van ontluikende kerke aan die gang oor die aard van die beweging en of dit 'n nuwe kerk sal vorm. Ontluikende kerke beklemtoon teologiese '*praxis*'. Hoewel daar sterk klem op die koninkryk van God is en dié kerke hulle ekklesiologie missionêr verstaan, is daar nog nie duidelikheid oor 'n gesistematiseerde geloofsinhoud nie (McKnight 2006b:9). Party praat hoogstens van 'n beweging en gebruik dan die term '*Emerging Church*'. Kimball (2003:14) se beskrywing dat dit eerder om 'n manier van dink as om 'n kerk en denominasie gaan, spreek boekdele. Ontluikende kerke word ten beste verstaan as 'n proses wat nog nie in finale vorm aangebreek het nie. Hy skryf oor die belang daarvan om Christus opnuut in nuwe tye te verstaan:

"It is the mission of each generation to help Christ be 'born young' in the next generation" (Kimball 2003:27).

Gibbs en Bolger (2005:44) skryf dat ontluikende kerke is geloofsgemeenskappe wat Jesus volg in postmoderne kulture. Die onderstaande skets wil ietsie hiervan verwoord (Niemand 2007: 50-51).

Pagitt (2003:21-22) wys daarop dat die postmoderne konteks nuwe vrae aan die kerk stel wat 100 jaar gelede ondenkbaar was en waaraan niemand voorsien het nie. Kan dit moontlik wees dat mense se antwoorde op hierdie nuwe vrae hulle in staat stel om vars en nuut te dink oor die Christelike geloof dat hierdie geloof heeltemal nuut sal lyk? Miskien moet gelowiges nie net dink oor hoe 'n 21ste eeuse kerk lyk nie, maar nog dieper dink – hoe lyk 'n 21ste eeuse geloof? Nicol (2000:168) sê die uitdaging is 'n geloof wat die huidige postmoderne tydgees se moontlikhede gebruik om te floreer. Cole (2005:xx) waarsku dat die wêreld radikaal verander het – en die kerk soos gelowige dit ken sal saam moet verander. Miller (2004:198) praat van die ontluikende werklikhede wat die samelewing van die toekoms bepaal, en die noodsaak van 'n ontluikende respons van die kerk.

Brian McLaren word as een van die invloedryke figure in die ontluikende beweging beskou (Crouch 2004; Sweet 2003:55-57). McLaren speel 'n baie belangrike rol in die teologie van baie ontluikende gemeentes. Party noem McLaren die vader van die 'Emerging Church'. McLaren (2005:155) beskryf die nuwe soort kerk wat aan die ontwikkel is as 'n missionêre kerk met 'n sterk fokus op heil vir die wêreld en wat goed is vir die wêreld:

"This missional approach changes everything" (McClaren 2004:108).

Daar word geleef in tye waar die pre-modernisme sy heel laaste stuiptrekkings gee, die modernisme se hoogbloeï verby is en waar die postmoderne tydvak die tydges van vandag bepaal. Ontluikende kerke sien die impak van postmodernisme raak en is 'n profetiese stem wat die kerk help voorberei vir die nuwe wêreld wat aanbreek. Ontluikende kerke probeer navigeer in die storm (Joubert 2007:8-13) van die postmoderne/post-koloniale wêreld en neem reeds afskeid van aspekte van die modernisme wat nie weselik deel van die kerk is nie. Hulle soek na die kernwaardes en weselike van die heel vroeë Christelike gemeentes. Baker en Gay (2003:27) stel dat daar gepoog word om fragmente van die liturgiese tradisie, soos rituele, ikone, liederes, gebede en response, in die multimedia konteks van postmoderne tye te integreer. Kimball (2003:28) beskryf dit as 'n terugkeer na antieke Christendom. Dit is 'n dekonstruksie van Christendom en rekonstruksie van Christelike lewe in 'n nuwe wêreld.

Ontluikende kerke is die innoveerders, die prototipes wat bereid is om die soort waagmoed aan die dag te lê wat die kerk nodig het om suksesvol te groei in 'n postmoderne wêreld (Niemandt 2007:53). Ontluikende kerke is die geboorteplek vir die allernoodsaaklike leiers wat bereid is om risiko's te neem ter wille van die sending van die kerk (Sweet 2004:84). Hulle verhaal is 'n verhaal van hoë risiko kerklike entrepreneurs (Bandy 2004:47). Ontluikende kerke is die geboorteplek van die kreatiewe verbeelding wat nodig is vir die groei van 'n nuwe missionêre era. Hulle is letterlik die rebelle wat bewustelik 'n alternatief bied op die dominante bewussyn van hoofstroomkerke (Frost & Hirsch 2005:185;195).

In die proses van verandering en innovasie kan ontluikende kerke as prototipe dien van wat die kerk nie behoort te wees nie en wat die moontlikhede is (Niemandt 2007:54). Die volgende tabel (Niemandt 2007:54) dui aan hoe die ontluikende kerke poog om tradisionele eienskappe en kenmerke van die kerk te korrigeer of verder uit te bou:

DIE KERK IS NIE...	DIE KERK IS ...
'n Plek of gebou waarheen mens gaan nie	Volgelingen van Jesus, waar hulle hul ook al bevind
'n Byeenkoms op Sondag waar mens na 'n preek kan luister en 'n klompie liederes saamsing nie	Groep van volgelingen (dissipels) wat in die loop van die week bymekaar kom (in huise of waar ook al) en wat ook in 'n groter byeenkoms op 'n Sondag kan bymekaarkom
Christene wat op 'n Sondag kerk toe gaan om godsdienstige dienste en toerusting te "verbruik" nie	Geloviges wat saam aanbid en saam gestuur is na die wêreld
Christene wat kerk toe gaan op Sondag om hulle inspirasie en geestelike voedsel vir die week wat voorlê te ontvang nie	Christene wat as kinders van God diep afhanklik van hulle Here lewe en die hele week lank God aanbid en tot God bid
Christene wat gedurigdeur vra: "Wat kan hierdie kerk my bied?" nie	Dissipels van Jesus wat gedurigdeur vra: "Hoe kan ek help en hierdie geloofsgemeenskap dien in haar roeping om na die wêreld te gaan?"
'n Plek waarheen mense gaan sodat hulle leraars geestelike dinge vir hulle kan doen nie	'n Gemeenskap waar die leraars en ander leiers mense toerus vir hulle sending na die wêreld en om mekaar te dien
'n Plek waarheen mense hulle kinders en tieners bring vir geestelike lesse terwyl hulle 'n preek ontvang en 'n paar liederes saamsing nie	'n Gemeenskap waar leiers jou help en oplei om jou kinders en tieners te begelei op die pad van die Here en waar tieners en kinders deel van die geloofsgemeenskap gemaak word sodat hulle nie nog meer geïsoleerd raak nie.

Vir die doel van relevante prediking in 'n veranderende wêreld sal daar krities gevra moet word na die rol en plek van prediking binne die geloofspraktyke van die ontluikende kerk.

Eddie Gibbs en Ryan Bolger (2005) van 'Fuller Theological Seminary' het omvattend navorsing oor ontluikende kerke gedoen. Hulle identifiseer nege geloofspraktyke by ontluikende kerke. Hierdie geloofspraktyke gee 'n goeie insig in die wyse waarop

ontluikende kerke funksioneer en dien as prototipe van hoe missionêre kerke in die toekoms kan lyk. Die praktyke is:

1. Identifiseer met die lewe van Jesus Christus en fokus sterk op die koninkryk van God.
2. Transformeer die sekulêre lewe deur afstand te doen van die skeiding tussen geestelike en fisiese.
3. Beklemtoon kerklike gemeenskap.
4. Openheid teenoor vreemdelinge
5. Oorvloedige diensbaarheid sonder bymotiewe.
6. Deelname deur gemeentelede.
7. Klem op kreatiwiteit.
8. Leierskap deur netwerk en nie deur hiërargiese strukture nie.
9. Antieke geloofswaarhede in 'n byderwetse kleed

(vgl. Niemandt 2007:61-144).

In hierdie studie is daar sover deeglik bewus geword van die verskillende tydgeeste en leefwêreld waarbinne mense hulself bevind. Ook is die kompleksiteit teëgekomp van die situasie in Suid-Afrika wat in pre-modernisme, modernisme en postmodernisme leef. Daar is 'n opkomende geslag wat grootword binne die digitale kultuur wat unieke eise aan die kerkwees en prediking gaan stel. Die grootste aantal gemeentelede bevind hulle midde in die uitsaaikultuur. Daar sal ook deeglik kennis geneem moet word van gelowiges wat hulle buite die bestaande strukture van kerkwees bevind. Om dit te omarm en te sien as 'n 'en-en' en nie as 'n 'of-of' situasie nie, gaan 'n groot uitdaging wees.

Elke gemeente waar prediking plaasvind se konteks en kultuur is uniek. Ned. Geref. Kerk Suider-Paarl en vele ander gemeentes in die Paarl bevind hulle midde in hierdie kompleksiteit. Die vraag bly steeds hoe die prediking gaan plaasvind binne hierdie kompleksiteit en spanning? Daarmee saam met dit moet daar ook futuristies gekyk word waarheen die kultuur beweeg om sodoende relevant te bly.

Hierdie studie wil ook stilstaan by begrippe wat eie is aan die huidige tydgees en leefwêreld en 'n verlengstuk is van die kultuur waarbinne mense leef. Wat in die lewe stimuleer mense se verbeelding die meeste binne die wêreld waarbinne hulle leef? Wat is die kragte van vandag se leefwêreld? Die woorde van Michael Frost en Allan Hirsch, in hulle boek *'ReJesus: A wild Messiah for a Missional Church'*, wil iets hiervan verwoord.

"Ask yourself what stimuli provoke your imagination on any given day. In other words, what stuff, coming at you from the world in which you live, most arouses or inspires you and your worldview?... They are owned or controlled by powerful forces in our society. They collectively contribute to a collective imagination that shapes us all: consumerist, materialist, individualist" (Frost en Hirsch 2008:45).

As 'n verlengstuk van dit wat alreeds kontekstueel verwoord is, moet daar ook gekyk word na begrippe soos:

- Individualisme

- Materialisme

- Verbruikerisme.

1.6 Individualisme

Ten spyte van die oorheersende uitsaakultuur en die opkomende digitale kultuur, bly die gemeenskap waarbinne mense leef oorheersend 'individualisties'. Die elektroniese media het nog nie weggedoen met die individuele kragte van die letterkultuur nie (Hipps 2009:123). Om te lees is nog steeds deel van die kultuur waarbinne mense lewe. 'n Mens hoef nie ver te soek om agter te kom dat boekwinkels in Suid-Afrika soos CUM Boeke (Christelike Uitgewers Maatskappy), 'Lux Verbi', *'Gospel Direct'*, *'Exclusive Books'*, ensovoorts 'n toenemende groeitydperk beleef nie. Maar al oorheers die letterkultuur nie meer nie, kan daar nog

lank nie van afgesien word nie. Die land se grondwet maak voorsiening vir intellektuele vryheid, private beoordeling en individualiteit. Hierdie waardes reflekteer die bevoorrordeling van die letterkultuur (Postman 1993:66).

Die hele opvoedingstelsel in Suid-Afrika is gebaseer op die bemeestering van lees en skryf. Solank hierdie opvoedkundige mikpunt bly voortbestaan, sal individualisme in elkeen se diepste menswees ingewef bly. Ook met die opkomende digitale kultuur begin mense al hoe meer gefragmenteerd en nomadies leef.

Beyond mere literacy, we have also developed a kind of digital nomadic existence – we are people whose electronic locations are in constant flux. We do not sojourn as a group the way our ancestors did – we drift and journey alone. However, because we are constantly bumping up against digital avatars and acquaintances, we are hardly aware of our isolation (Hipps 2009:123).

Daar is geen twyfel dat die kultuur waarbinne geleef word, die mens as individu self bepaal wat waarheid is (vgl. Heitink Soos vroeër gesê is waarheid vir die individu 'n gevoel en 'n keuse en skep 'n illusie van eenheid en kohesie.

“... society is die product of individual wills; from Roman law to Christian morality; from Rousseau and Kant to Bentham; and from a methodological to a practical doctrine. The term ‘individualism’ gives all this an illusory air of unity and coherence” (Lukes 1973:x).

Individualisme is die morele stand, politieke filosofie, ideologie en sosiale uitkyk van mense wat onafhanklikheid en selfvertroue benadruk. Individualisme beklemtoon die beoefening van my lewensdoelwitte en begeertes. Hierdie doelwitte en begeertes is teen die verwagtinge wat die gemeenskap of groep of institusie van my verwag. Individualisme staan direk teenoor kollektivisme (versamelend of gemeenskap). Kollektivisme beklemtoon die prioriteit van gemeenskap, gemeenskaplikheid, groepe, verenigings en nasionale/patriotiese doelwitte meer as die van die individu se doelwitte. Individualisme staan ook teenoor enige vorm van tradisie of eksterne

morele standaard wat die individu se keuses en aksies sal belemmer (Lukes 1973:xi).

Ayn Rand (1964:129) skryf dat individualisme die mens erken as 'n onafhanklike soewereine entiteit. Daarmee saam besit die mens 'n onvervreembare reg tot sy eie lewe – 'n reg wat voort spring vanuit sy natuur as 'n rasonele wese. Individualisme erken dat in 'n beskaafde gemeenskap, of enige vorm van assosiasie, harmonie en samewerking alleenlik bereik kan word deur die erkenning van die individu se regte.

“Individualism holds that a civilized society, or any form of association, cooperation or peaceful coexistence among men, can be achieved only on the basis of the recognition of individual rights—and that a group, as such, has no rights other than the individual rights of its members” (Rand 1964:129).

In die VSA het individualisme die begrip geword wat kapitalisme en liberale demokrasie laat seëvier het. Ook in Suid-Afrika is dit al hoe meer sigbaar. Individualisme is 'n woord wat ideologiese uitnemendheid beskryf. Onder individualisme vind 'n klomp aspekte hulle uitdrukking onder andere die *'American Dream'*, vrye handel en vrye regte. Dit is 'n begrip wat teen die ou wêreldorde van Sosialisme en Kommunisme is.

In die Westerse wêreld word individualisme gesien as 'n simbool van nasionale identifikasie. Individualisme voorsien volksgenote met 'n rasionalisasie van sy karaktertrekke, houdinge, gedragspatrone en aspirasies. Dit skenk aan die verlede, die hede en die toekoms 'n perspektief van eenheid en progressie. Dit verduidelik die uitsluitlike reg van die sosiale en politieke organisasie van 'n volk – eenheid ten spyte van heterogeniteit – en wys na 'n ideale sosiale organisasie in harmonie met mense se ervarings. Individualisme gee uitdrukking aan die universaliteit en idealiteit, die grootste kenmerk van die menslike bewustheid (Arieli 1964:84-85).

“Above all, individualism expressed the universalism and idealism most characteristic of the national consciousness. This concept evolved in contradistinction to socialism, the universal and messianic character of which it shared” (Arieli 1964:85).

Lindsay (1930:676) skryf oor die waarde van die individu in kontras met die waarde van die massa.

“First, there is an ultimate moral principle of the supreme and intrinsic value, or dignity, of the individual human being as the great contribution to individualism of the New Testament and all Christianity”.

Daar is ook kardinale teologiese interpretasies van die Bybel rakende individualisme. In die Ou Testament het God die volk Israel sy besorgdheid gemaak. In verskeie Psalms word die enkeling weer uitgesonder. Ook in die Nuwe Testament vind die waarde van die individu, in die woorde van Jesus neerslag. Die unieke verhouding tussen God en individu vloei deur die hele Bybel (Lindsay 1930:676).

... though a new conception of a direct relation between God and the individual is adumbrated in the prophets. Ezekiel 18:2-4 reads: ‘Why do you make use of this saying about the land of Israel. The fathers have been tasting bitter grapes and the children’s teeth are on edge? By my life, says the Lord, you will no longer have this saying in Israel. See, all souls are mine; as the soul of the father, so the soul of the son is mine: death will be the fate of the sinner’s soul’. The idea of the individual’s supreme worth under the sovereign will of God is clearly set forth in the Gospels as in such saying as: ‘And the King will make answer and say to them, truly I say to you, because you did it to the least of these my brothers, you did it to me’.

(Lindsay 1930:676)

Om aan te sluit by bogenoemde moet daar ook besef word dat individualisme ook ‘n positiewe impak op mense gehad het (Heitink 1999:29). ‘n Meer positiewe gebruik van die individualisme kom uit die vroeë Britse geskiedenis waar die Joodse Christen skrywer James Elishama Smith wat aangehaal word deur Claeys (1986), skryf dat as

dit nie vir individualisme was nie, dan sou talle mense nooit ontwikkel het en geluk gevind het nie:

“... in individualism an ‘universalism’ that allowed for the development of the original genius... Without individualism, individuals cannot amass property to increase one’s happiness” (Claeys 1986:81-93).

In die Amerikaanse konteks word daar baie geskryf oor individualisme. Seker van die mees omvangrykste werk is deur Ayn Rand (1946; 1961; 1964) gedoen. Vir die doel van hierdie proefskrif is die konteks van die Paarl vergelyk met die konteks waaruit Rand praat. Baie gemeentes in die Paarl beleef ‘n getalle toename in hulle erediensbywoning, maar dit is nie nuwe gelowiges wat toeneem nie. Dit is maar net ‘n migrasie van lidmate van een gemeente na ‘n ander. Predikante sien dat lidmate wissel van een gemeente of denominasie na ‘n ander as gevolg van persoonlike voorkeure en as gevolg van sekere leerverskille. ‘n Individualis is iemand wat onomwonde sê: Ek doen soos ek wil, ten koste van enige iemand anders.

“An individualist is a man who recognizes the inalienable individual rights of man—his own and those of others. An individualist is a man who says: ‘I will not run anyone’s life—nor let anyone run mine. I will not rule nor be ruled. I will not be a master nor a slave. I will not sacrifice myself to anyone—nor sacrifice anyone to myself” (Rand 1964:129; vgl. Heitink 1999:28-30).

Dit wat die mens vermag kom uit die gedagtes en vermoëns van sy eie denke en breinkrag. Die denke van ‘n mens is ‘n kenmerk van die individu. Daar bestaan nie iets soos ‘n kollektiewe brein en nog minder kollektiewe gedagtes. Indien individue saamstem is dit alleenlik vanweë ‘n ooreenkoms of ‘n gemiddelde ooreenstemming van ‘n klomp individue se menings. Dit is ‘n sekondêre konsekwensie en die primêre daad moet nog steeds deur elke individu verrig word.

“The primary act—the process of reason—must be performed by each man alone... No man can use his lungs to breathe for another man. No man can use his brain to think for another. All the functions of body and spirit are private. They cannot be shared or transferred” (Rand 1946:84).

Individualisme gaan oor die nalatenskap van gedagtes en denke van ander mense wat oorgeërf is. Dit kan vergelyk word met die sistematiese ontwikkeling van die wiel. Die wiel word 'n perdekar, die perdekar word 'n motorkar en die motorkar word 'n vliegtuig. Deur die hele proses, wat mense ontvang van ander, is alles alleenlik die eindproduk van hulle denke. Die beweegbare krag is die kreatiewe bekwaamheid wat 'n sekere produk as materiaal neem, dit gebruik en oorsprong gee aan die volgende stap. Hierdie kreatiewe bekwaamheid behoort aan 'n individu.

“This creative faculty cannot be given or received, shared or borrowed. It belongs to single, individual men. That which it creates is the property of the creator. Men learn from one another. But all learning is only the exchange of material. No man can give another the capacity to think. (Rand 1946:84; vgl. Heitink 1999:31-32).

In die konteks van die kerk het individualisme 'n groot impak. Randy Frazee (2001:41-55) probeer vasstel waarom gelowiges nie deel wil word van die geloofsgemeenskap nie. Daar word gepoog om lidmate deel te maak van selgroepe/omgeegroepes/kleingroepe. Frazee (2001) probeer agterkom wat agter die hele idee sit van kleingroepe en hoekom mense sukkel om iewers te behoort. In Ned. Geref. Kerk Suider-Paarl is die Blok/Wykstelsel afgeskaf. Daar is doelbewus daarvoor gekies omrede lidmate passief is en minimale deelname toon in die wyke/blokke nie. Die skuif is gemaak weg van die herder-kudde model na die liggaamsmodel. Hierdie besluite is geneem op grond van die beginsels van 40 dae van Doelgerigte Lewe se tweede beginsel: Jy is gemaak om iewers te behoort (Warren 2002:117-168). Ned. Geref. Kerk Suider-Paarl het 'n keuse gemaak om 'n omgee/selgroep-gemeente te wees, en nie 'n gemeente met omgee/selgroepe nie. Die ervaring bly steeds dat lidmate al hoe meer individualisties lewe.

1.6.1 Impak van Individualisme op die kerk, die gemeenskap en die prediking

Daar is geen twyfel dat individualisme gemeenskappe en gemeentes beïnvloed nie. Uit hierdie konteks sit mense Sondae in 'n erediens en luister na die prediking.

Pagitt (2005:99) skryf oor toepassing van die prediking in reaksie op mense wat individualisties dink:

“... nowhere in the Bible do we see faith as an individual endeavor. It is always a communal practice. Even the stories about people of faith —Moses, David, Job— are told from a communal perspective; the point is never what happens to them but what happens because of them”.

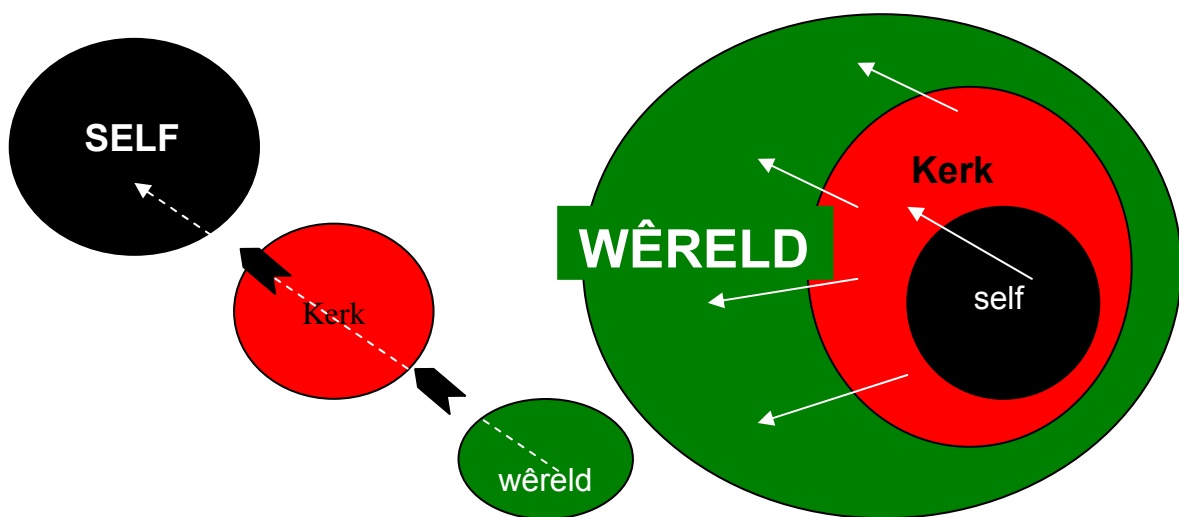
Rick Warren (2002:4) se boek, *‘The Purpose Driven Life’* se eerste sin is:

“It’s not about you!”

Dit staan in kontras met ‘n kultuur van individualisme. Dit bring spanning by die hoorder wat ‘n kontrasterende boodskap in die kerk hoor waar God en die gemeenskap sentraal staan en nie die individu nie. McClaren (2008:115) vra ook die vraag na die spanning tussen individu, kerk en wêreld:

“Does God’s mission work from the individual to the world, or from the world to the individual?”

Die onderstaande twee sketse wil die spanning illustreer tussen individu, kerk en wêreld (vgl. Niemand 2007:154-155).

McClaren (2008:116) gaan verder deur juis te beskryf hoe die individu vasgevang is in 'n 'ek en Jesus' vakuum:

"... our spiritual lives languish in a 'Jesus and me' isolation chamber, but they become robust and deep when we realize that God calls me into an "us for all of us" way of life. Knowledge in this sense is a knowing with - knowing God with people of different periods of history, different cultures, different denominations, and so on" (McClaren 2008:116).

Baie gelowiges haak vas by 'my persoonlike verhouding' met die Here; Hy is 'my Saligmaker en Verlosser'; Hy het net vir 'my aan die kruis gesterf'. Die Evangelie kan ook die Evangelie van die 'self' genoem word. Johannes 3:16 kan ook as volg vertaal word:

"Want so lief het God vir MY gehad dat HY sy eniggebore Seun vir MY gegee het, sodat as EK in Hom glo, EK nie verlore mag gaan nie, maar hemel toe mag gaan. Want God het Sy Seun gestuur om die wêreld te veroordeel sodat EK gered kan word..." Hierdie spanning tussen individu en gemeenskap kan ook gesien word in die boek van Ayn Rand (1961) *'The soul of the individualist- for the new intellectual'*. Die mens is nie 'n entiteit, organisme of 'n koraalbos nie. Alleenlik deur die studie van die individu, en nie die studie van 'n gemeenskap nie, het die wetenskap van die mensdom begin (Rand 1961:78).

Mankind is not an entity, not an organism, or a coral bush. The entity involved in production and trade is man. A great deal may be learned about society by studying man; but this process cannot be reversed: nothing can be learned about man by studying society—by studying the interrelationship of entities, one has never identified or defined" (Rand 1961:78).

1.6.1.1 Negatiewe impak

Verskeie persone praat baie eensydig en negatief oor die effek van individualisme. Randy Frazee (2001:41-55) beskryf die impak wat individualisme op mense se

geloofslewe het. In sy boek *'Connecting Church: Beyond the small group'*, argumenteer Frazee (2001) dat jy net effektief kan behoort as daar 'n gemeenskaplike doel, 'n gemeenskaplike tyd en gemeenskaplike besittings is. Een van die redes wat hy noem hoekom gelowiges sukkel om geestelik te groei en te behoort, is individualisme. Individualisme is die manier van lewe waar die individu vernaam en soewerein oor alles is (Frazee 2001:42). Individualisme het sekere eienskappe bo dié van die gemeenskap/ander.

"Think of Myself over Think of Others (If I don't, who will?), Lawsuits over Reconciliation, Individual Rights over Community Responsibilities, Career Advancement over Company Loyalty, Cynicism over Trust (If you don't know anybody, how can you trust them), Relative Truth over Absolute Truth" (Frazee 2001:43).

Joseph Myers (2003) gaan verder en reflekteer hoekom individue nie iewers wil behoort nie. In sy boek *'The Search to Belong: Rethinking Intimacy, Community, and Small Groups'* adresseer Myers (2003:11-18) sekere mites wat sal veroorsaak dat die individu meer deel sal uitmaak van 'n gemeenskap. Die meeste boeke wat handel oor hoe om 'n suksesvolle gemeente te bou vertel onomwonde dat kleingroepe die sleutel is. Predikers laat lidmate skuldig voel as hulle nie deel is van die gemeente se kleingroepe/selgroepe/omgeegroep nie. Die implikasie is, dat kleingroepe die beste – of die enigste – manier is om egte verhoudings te bou. Regdeur die wêreld is die gemiddelde deelname aan kleingroepe 30% (Frazee 2003:12). Die vraag is hoekom net 30% deelname aan kleingroepe? Kleingroepe bied nie vir die meeste gelowiges die vervulling van al die fasette van egte verhoudings nie (Frazee 2001:17). Daar is meer maniere om egte verhoudings te ervaar as net kleingroepe.

... small groups do not accomplish the promise of fulfilling all facets of a person's search for community. Small groups deliver only on one or two specific kinds of connection. A person's search for community is more complex than this. The truth is that people can experience belonging in groups ranging in size from 2 to 2,000 or more. People

have the competencies to pursue many different paths in their search for community. Many congregations have gone down the small group road only to find they have circled a cul-de-sac and ended up where they began.

(Myers 2003:17-18)

Bogenoemde is 'n weerklank en spieëlbeeld van menigte gemeentes se situasie. Daarom pleit Myers (2003:87-117) dat daar natuurlike en alternatiewe ruimtes geskep moet word vir individue om spontaan te behoort. Hy gebruik die teorie van Edward T Hall (1966) 'proxemics', (*"the study of the human use of space within the context of culture"*) wat gebaseer is op die individu se verhouding met ruimte en kultuur. Hy identifiseer 4 interpersoonlike ruimtes wat die individu sal help om persoonlikheid, kultuur en kommunikasie te ontwikkel en koppel selfs afstand daaraan. Die ruimtes is:

- Publieke ruimte (4 meter +)
- Sosiale ruimte (1-4 meter)
- Persoonlike ruimte (0.5-1 meter)
- Intieme ruimte (0-0.5 meter).

Mense behoort multidimensioneel en op verskillende vlakke. In al vier hierdie ruimtes is daar uitnemende verbintenis en deelname (Myers 2001:14; vgl. Hall 1966). Nie genoegsame spontane ruimtes word geskep waar mense kan behoort nie. Die prediker sal deeglik bewus moet wees van hierdie ruimtes waarbinne gelowiges hulleself bevind en ophou om lidmate skuldig te laat voel as hulle nie in sekere ruimtes inpas nie. Kleingroepe is nie vir almal nie, en ook nie die enigste weg na egte verhoudings nie.

1.6.1.2 Positiewe impak

Vir baie mense in 'n veranderende wêreld van relativiteit staan individualisme in kontras met die groot liefdesgebod in Markus 12:29-32 en op ander plekke in die Evangelie.

'En Jesus antwoord hom: Die eerste van al die gebooie is: Hoor, Israel, die Here, onse God, is 'n enige Here; en jy moet die Here jou God liefhê uit jou hele hart en uit jou hele siel en uit jou hele verstand en uit jou hele krag. Dit is die eerste gebod. En die tweede, hieraan gelyk, is dit: Jy moet jou naaste liefhê soos jouself. Daar is geen ander gebod groter as dié nie'.

Gelowiges vra ook of die prediker noodwendig negatief moet praat oor individualisme? Baie preke word gehoor oor liefde vir God en liefde vir jou naaste, maar 'soos jouself'? Staan die liefde vir God en die liefde vir jou naaste en die liefde vir jouself nie in ritme met mekaar nie?

McClaren (2008) in sy boek *'Finding Our Way Again: The Return of the Ancient Practices'* verwoord iets hiervan in 'n onderhoud deur dit duidelik te maak dat alles by die individu begin.

If I want to see change in the world, the change needs to begin in myself. If I want to see the world become more peaceful, for example, I need to become a person of peace. If I want the world to become less consumptive, I need to become more self-disciplined, and so on. So, to be the change we want to see in the world, we need spiritual practices that help us change. If you imagine a bunch of greedy people trying to make the world more generous, or a bunch of bitter people trying to make the world more forgiving, you see the folly of seeking local, national, or global change without paying attention to spiritual formation.

(McClaren 2008)

Dit is duidelik dat individualisme nie heeltemal moet afgeskiet en net negatief gesien word nie (Heitink 1999:29). Dit is nie 'n 'of-of' nie, maar 'n 'en-en' situasie. Om net

na die prediking te luister en verwag om perfek te raak voordat jy uitgaan om 'n verskil te maak sal nooit realiseer nie. Om 'n verskil te maak vra ook geestelike praktyk naamlik opstaan vir geregtigheid, verhoudings bou met buite-kerklikes, gasvryheid en goedheid, weggee van geld vir hulle in nood ensovoorts. Mens word ook gevorm deur die beoefening van diens.

“... working for justice, building relationships with ‘the other’, showing hospitality and kindness, giving away money to those in need and so on. We are formed through the practices of service, advocacy, hospitality and so on ... just as we are by fasting and prayer” (McClaren 2008).

Dit is krities belangrik dat die prediker sal weet wie hy/sy as individu is. Een van die groot krisisse in die kerk is dat predikante/pastore nie weet wie hulle is nie. Die meeste predikante/pastore spandeer die meeste van hulle tyd om hulle swak punte- in sommige gevalle is dit die prediking- dit waarvan die gemeente hulle baie bewus maak, te herstel of om te verbeter (*‘fix your weaknesses’*). Wie is ek? Wie is ek in verhouding tot God? Wie is ek in verhouding tot die gemeenskap/gemeente wat ek dien? Wie is ek in verhouding tot die breër gemeenskap waarbinne ek en my gemeente lewe? Hierdie vrae is krities belangrik in die preek onderneming. Edwina Hunter in haar boek *‘The preacher as a Social Being in the Community of Faith’* soos aangehaal deur Hogan (2005:102) skryf dat die prediker wat gereeld refleksie en kritiese self-analise onderneem, op weg is na die grootste vryheid wat hy of sy ooit sal ervaar.

“... freedom to preach; freedom to challenge theologies that would claim God’s love is limited to the rich and the powerful while excluding the poor and the powerless; freedom to act out a commitment to social justice; freedom to envision new faith communities and new ways of being faithful to God, to God’s people, and to self” (Hogan 2005:102).

Self-ondersoek gee die individu insig oor sy sterk punte, beperkinge en voorkeure. In die boek van Stephan Farris (1998:36-38), *‘Preaching that matters: The Bible and our*

Lives' gee hy duidelike riglyne om die prediker te help om uit te vind wie hy/sy as mens is binne die prediking wat elke week plaasvind. Vrae soos:

Musiek wat prediker luister en musiek wat gemeente luister?

Sosio-ekonomiese agtergronde?

TV/Films programme wat prediker/gemeente kyk?

Ek vind die meeste aanklank by mense wat? :__ouderdom; __geslag; __familie; omstandighede; __opvoeding ensovoorts.

Ek sien myself as? __liberaal, __konserwatief, __evangelies, __feministies ensovoorts.

Watter omstandighede of pastorale situasies sal ek probeer vermy?

Watter omstandighede of pastorale situasies sal ek oorbeklemtoon?

Bogenoemde is van kritiese belang om relevant en aktueel te kan wees in die prediking.

1.6.2 Verskillende individuele faktore wat inwerk op die prediking

Daar is geen twyfel dat geen twee individue dieselfde is nie. Van die ses biljoen mense op die planeet aarde is elk een se vingerafdruk, DNA en gene uniek. Dit veroorsaak dat by elke individu se brein 'n unieke sinapse ontstaan by sy twintig biljoen plus neurone. Dit het tot gevolg dat 'n unieke brein patroon ontstaan waarbinne elke mens se natuurlike talente lê. Hierdie proses word onbewustelik in die ontwikkelingsfase van elke individu gevorm en veroorsaak dat nie almal dieselfde leer en ervaar en geënergieer word nie. Dit beteken dat elke individu wat die hoorder is van die boodskap van die prediker nie dieselfde hoor, voel, sien, leer en ervaar nie (vgl. Leaf 2005; Tobias 1996).

Buckingham (2005:241) in sy boek *'The one thing you need to know'* verduidelik aan die hand van elke individu se unieke gene samestelling, waarom sekere dinge moeilik is om te leer en waarom sekere dinge maklik is om te leer.

“Your genetic makeup explains both why there is a limit to what you can learn and why some things are easy for you to learn, while other things are excruciatingly difficult (you always excel at remembering people’s names because you have the genes for it, but you always struggle with analyzing data because you don’t)” (Buckingham 2005:241).

Om prediking so relevant as moontlik te maak vir die konteks waarbinne die liturg dit doen, moet hy/sy homself/haarself vergewis van alle moontlike faktore rondom die kommunikasie van die heilsboodskap aan die hoorder Steyn (2008:263)

“n Liturg moet hom/haarself sover moontlik van alle moontlike faktore vergewis ten einde die kommunikasie van die heilsboodskap van die Evangelie suksesvol in die erediens te kan fasiliteer. Hierin speel die erediensgangers natuurlik ook ’n beduidende rol. Hulle is as medewerkers van die liturg mededraers en beskermers van die waarheid in Jesus Christus” (Steyn 2008:263).

Persoonlikheid is maar een van die vele faktore wat die wyse waarop die heilsboodskap in ’n erediens oorgedra én verstaan word, beïnvloed.

“In die hermeneutiek van die hoorder gaan dit om die mens as subjek en al sy psigologiese, sosiale en religieuse prosesse wat in die hoorgebeure ’n rol speel” (Vos 1996:8).

Die verskillende persoonlikhede en kommunikasieversteurings speel op verskillende vlakke en terreine ’n rol:

“Op alle vlakke word kommunikasiestoornis ervaar in die godsdiens, die ekonomie, die politiek en die kultuur. Die kommunikasiebreuk tussen God en mens word veral ook eksistensiële ervaar” (Vos 1996:52).

Dingemans (1991:52) identifiseer ook verskillende agtergronde, ervaring en buie by die hoorder. Volgens hom is dit onmoontlik om al hierdie aspekte te ondervang in die prediking, maar moet predikers hierdie verskeidenheid en pluriformiteit in die prediking en die eredienste verreken.

Het mees opvallende aan kerkgangers is hun 'diversiteit'. Ook al hebben zo langzamerhand hele bevolkings-groepen (de arbeiders, de jongeren, de intellectuelen) de kerk verlaten, toch bestaat het gehoor in een kerkdienst uit een grote verscheidenheid van mensen: mannen en vrouwen, ouderen en jongeren, armen en rijken, politiek geïnteresseerden en politiek ongeïnteresseerden, politiek linkse en politiek rechtse mensen, goed opgeleide en ongeschoolde, ervaren en onervaren mensen, leidinggevend en ondergeschikten, leraren en leerlingen, mensen die het leven overwegend positief benaderen en mensen die pessimistisch tegen het leven aankijken, mensen die veel hebben meegemaakt en veel hebben geleden en mensen die het eigenlijk altijd voor de wind is gegaan, mensen die hebben prettige dingen hebben meegemaakt en mensen die heel onplezierige ervaringen hebben opgedaan, mensen die pijn hebben en mensen die zich lekker fit voelen.

(Dingemans 1991:52)

1.6.2.1 Spiritualiteitsvoorkeure

Vrae wat nou aan die orde sal kom is onder andere: Is daar verskillende spiritualiteitstipes van elke individuele hoorder? Wie is ek as 'n spirituele persoon binne 'n erediens waar die prediking plaasvind? Wat is die spirituele profiel van die individue in eredienste waarbinne ek my geloof uitleef en waar ek die gepredikte Woord hoor? Is daar korporatiewe en individuele behoeftes rondom spiritualiteit? Onder korporatiewe behoeftes behoort 'n mens te vra:

- Hoe sien lidmate die erediens en prediking?
- Wat is die spiritualiteitstipe van die oorgrote meerderheid hoorders?
- Hoe kan hulle bereik word in wie se spirituele behoeftes nie voorsien word nie?
- Wat doen die liturg reg?

- Op watter manier verskil gemeente se eredienste en prediking van ander gemeentes met 'n ander spirituele uitdrukking?

Onder individuele behoeftes sal mens vra:

- Het ek(en het elkeen) 'n spirituele self?
- Wat is my persoonlike styl van spiritualiteit?
- Hoe pas die gemeente se styl in by my persoonlike styl?
- Wat is die beste manier om my persoonlike spiritualiteit te ontwikkel?
- Hoekom is my uitdrukking van spiritualiteit anders as dié van mense wat in dieselfde erediens aanbid?

Om hierdie vrae van die individue te beantwoord moet daar eers gekyk word wat onder spiritualiteit verstaan word.

Sekere spiritualiteit(e) in 'n erediens is 'n religieuse handeling waarin die heil van God aan die mens gekommunikeer word en saam met die hoorder gesoek word na die verstaan van die heilsgebeure binne die konkrete bestaan van die mens met die oog op geloofsvorming ,geloofsgroei en geloofsbelewenis tot die eer van God. Spiritualiteit verwys na dit wat te doen het met die intelligensie en immateriële kant van 'n mens wat die transendente beleef. Spiritualiteit verwys na sekere houdinge en aktiwiteite wat 'n persoon doen om kontak te maak met God (Barnard 2004:16).

Vir die doel van hierdie studie gaan daar stilgestaan word by vier verskillende tipes spiritualiteite soos deur Corinne Ware [1995] en Urban T Holmes [1980] onderskei word.

1.6.2.1 i) Kopspiritualiteit

Hierdie spiritualiteitstipe is die intellektuele 'denkende' tipe wat voorkeur geniet op grond van dit wat gesien, geraak en veronderstel word. Hierdie konkrete tipe kan teologies uitgedruk word in konsepte soos God as Vader en/of Moeder. Vir die

Joodse geloof sou dit konkretiseer in die Tora. Die vraag is wat laat die hoorder wat na hierdie tipe spiritualiteitsvoorkeur smag, ontwaak? Hulle keuse sal gebaseer wees op aktiwiteit en om in 'n korporatiewe groep saam te verkeer. Sulke aktiwiteite sal meer Bybelstudies, beter gehalte preke, teologiese vernuwing binne die bestaande gemeenskap insluit. Die hoorder wat hom binne hierdie spiritualiteitstipe bevind sal dit ondersteun wat bydraend is tot sy persoonlike roeping in die lewe. Hulle daaglikse lewe is 'n absolute realiteit.

Ware (1995:38) som dit baie mooi op:

"This style produces theological reflection and crafts position papers on ethical issues. It supports education and publications and causes us to examine the texts of our hymns to see if we are singing what we actually believe. Content is primary with this group, as is systematic congruence of thought and belief".

Waar dit vir die ander spiritualiteitstipes om die ervaring gaan, gaan dit vir die kopspiritualiteitstipe oor die realiteit en om die realiteit op die naam te kan noem. As iets gedoen word, vind dit deeglik plaas en binne 'n sekere orde.

Die hoorder in die erediens wat sy voorkeur geniet rondom die kopspiritualiteit vind sy leiding binne die Bybel en die preek. Die klem lê hier veral op woorde. Lees, joernalisering en spesifieke meditasie met 'n definitiewe fokus sal tot vrug wees vir hierdie tipe. Gebed by hierdie tipe is woord gebaseer, en teologiese besprekings kom gemaklik na vore. Holmes noem dit 'rasionalisme'.

"It is an over intellectualization of one's spiritual life with a consequent loss of feeling, often perceived as dogmatic and dry" (Holmes 1978:75).

1.6.2.1 ii) Hartspiritualiteit

Ware (1995:39) som dit raak op as sy praat oor die Hartspiritualiteit.

"This is not a head trip spirituality; it is all heart- combined with the concrete, real life stuff. Here theology still emphasizes the anthropomorphic representation of God and the centrality of scripture, but this is now combined with a more affective, charismatic

spirituality whose aim is to achieve holiness of life. The transformational goal is that of personal renewal".

'n Verskynsel wêreldwyd is dat kerke wat fokus op hierdie tipe spiritualiteit, weg vanaf die kopspiritualiteit, 'n groei in getalle beleef. Die konklusie is dat die hoorders in die erediens 'n groter behoefte het aan die affektiewe.

"... for an emotionally moving experience more in touch with feeling" (Ware 1995:39).

Sekere voorkeure by hierdie tipe spiritualiteit sluit in evangelisasie, gedeelde en eersterangse ervarings, transformasie en veranderings, getuïenisse en musiek. Teologies word daar gepraat van 'n ervaring van die immanensie van God. Die individu wat 'n hartspiritualiteit-voorkeur het, is mense wat die realiteit van God in die hier en nou beleef (Ware 1995:39).

Woorde speel 'n belangrike rol, maar word minder formeel gebruik as by die kopspiritualiteit. Gebede sal byvoorbeeld spontaan plaasvind. Hoorders wat in 'n erediens sit wat die hartspiritualiteit as voorkeur geniet sal 'n geleentheid in die erediens verkies om oor hul geloof in God te getuig. Getuïenisse en proklamasie is so belangrik vir die hartspiritualiteit dat hulle die massamedia baie gebruik om te kommunikeer soos TV, radio en ook hulle eie nasionale en wêreldwye media netwerke. Deur hierdie manier van uitdrukking kommunikeer hulle warmte, energie, en vryheid.

In baie gevalle het die hartspiritualiteit persoon ruimte nodig om sy kwaad, teleurstellings, twyfel te erken en om te besef dat hulle nie altyd perfek en ideaal kan wees nie. Hulle sien God as die een wat hulle wil straf eerder as die een wat in alles saam met hulle is. Die hartspiritualiteitstipe is intens op hulle eie persoonlike ervaringe gefokus, en moet leer om ook deur die ervarings van ander mense verryk te word.

Holmes (1980:3) beskryf sekere gedrag by individue met 'n hartspiritualiteit-voorkeur. Piëtisme, eksklusiwiteit, ons en julle, is kenmerkend by hierdie individue

I call the excess of this group 'pietism'. The focus can become too exclusive, resulting in an 'it's us against the world' mentality that does not acknowledge the experiences of others, especially if it differs in any way from a heart spirituality. A heart spirituality is sometimes disdained for being too emotional and for believing that an affective experience must be duplicated in others if the experience of these others is to count as valid. These people may be viewed as anti-intellectual if their exclusivity results in being closed to the risk of new thoughts.

(Holmes 1980:3)

1.6.2.1 iii) Mistiekspiritualiteit

By die mistiekspiritualiteit val die klem nog steeds op die ervaringselemente, maar daar word beweeg na die meer apofatiese(mistieke) bewustheid. By hierdie tipe hoorder in 'n erediens, is hoor by God, belangriker as die praat met God. Die doel van hierdie tipe spiritualiteit is eenheid met die Heilige en al word dit nooit volkome bereik nie, is die voortdurende poging om dit te kan bereik, volkome bevredigend. Die klem val baie meer op die reis (*'the journey'*) met God as die doelwit om die bestemming te bereik. Hoorders wat hierdie spiritualiteitsvoorkeur uitoefen word baie meer aangetrek deur 'n mediatatiewe, introspektiewe en intuïtiewe styl. Hulle fokus op 'n innerlike wêreld wat net so 'n werklikheid vir hulle is net soos wat die uiterlike wêreld is (Ware 1995:41).

"Instead of a God who possesses characteristics similar to human ones, God is ineffable, unnamable, and more vast than any known category" (Ware 1995:41).

God se woorde aan Moses 'Ek is wat Ek is' (Eksodus 3:14), word makliker verstaan deur die hoorder in 'n erediens wat 'n mistieke voorkeur geniet.

Die mistieke hoorder gee voorkeur aan 'n lewe wat gekenmerk word aan stilte en afsondering. Vir hulle gaan dit om volle aandag te gee aan die *'inner voice'*, daarom

verkie hulle 'n lewe van eenvoud weg van enige afleidings. Lidmate wat tot hierdie ontdekking in hulleself kom sal al hoe meer begin swaarkry in die Westerse Protestantse tradisie. Hulle word nie aangetrek deur kulturele samekomste nie. Christene wat 'n voorkeur het tot hierdie tipe spiritualiteit vind aanklank by Oosterse gelowe en gebruike, en voel minder tuis in georganiseerde godsdienste.

As Kushner (1977:88) praat oor hierdie verskynsel dan noem hy dit as volg:

"... a former emphasis of Christianity and Judaism that has largely been discarded in Western technological culture".

(vgl. ook de Mello 1984:104; Merton 1955:56; Scholem 1965:112).

Teologies gesproke, sien persone wat aanklank vind by die apofatiese (mistieke) spiritualiteit, God as 'n kreatiewe mag, en sal aangetrokke voel tot 'n skeppende teologie. Hulle skryf, publiseer en voorsien 'n inspirerende en innoverende spiritualiteit wat tot groot opbou vir mens se daaglikse lewens is, met 'n vlugtige blik op die Goddelike. Dit is binne hierdie tipe spiritualiteit dat mense se spirituele grense uitgedaag word en hoorders binne 'n erediens gekonfronteer word om oop te wees vir 'n nuwe ontmoeting met God (Fox 1983:17).

Die mistiek persoon word ook genoem die *'questers'* (pelgrims), omdat hulle gedurig op 'n reis of tog is. Die woord *'journey'* is een van die mistiek mens se voorkeur uitdrukkings. Sekere mites om sekere dinge te bereik is deel van hulle denke en lewenswyse. Hulle bereik weinig hulle bestemming, maar alles gaan meer oor die reis of die tog wat hulle aanpak. Die grootste gawe van die mistiek mens is sy/haar vermoë om te penetreer verby die tydelike, verby dit wat fisies gesien en gehoor kan word, om uiteindelik uit te kom by 'n beter manier van verstaan (*'deeper sort of knowing'*). Vir die mistiek mens is dit veel belangriker om te wees as om te doen, omdat die doen altyd van verbygaande aard is. Wanneer jy 'n persoon ontmoet wat geestelik sterk is rondom die mistiek sal jy altyd iets beleef van die oog van 'n storm waar alles kalm is met die chaos rondom. Aan die ander kant sal die mistiek persone wat geen aandag aan hulle geestelike lewe gee nie altyd onrustig en onvervuld voel

omdat hulle na iets meer soek, maar nie genoeg tyd en energie daaraan afstaan om dit te verkry nie (Ware 1995:42).

Die mees inspirerende boeke wat mense se lewens vandag verander word geskryf deur individue met 'n mistieke voorkeur. Gedurig herinner hulle mense dat daar meer in die lewe is as die materiële. Daar is 'n realiteit wat iets transendeer wat gemeet en genoem kan word. Dit is juis in hierdie moment van die geskiedenis waar die Ned. Geref. Kerk hom bevind om te beseef dat daar 'n groot behoefte is aan die transendente realiteit. Daar is 'n dringende behoefte by lidmate om in aanraking te kom met hulle diepste innerlike. Deur die mistiekspiritualiteit te ontgin kan lidmate gehelp word om by hierdie skatkis uit te kom (Barnard 2004:83).

Om te groei moet 'n mistiek persoon innerlike stilte ervaar om met God in kontak te kom. Deur die geskiedenis is gesien hoe mense hulle afgesonder het van die samelewing. Hulle het dit gedoen nie om hulleself seer te maak en te pynig nie, maar om intimiteit met God te ervaar. As dit 'n individu se behoefte is, moet daar voorsiening gemaak word vir meditasie en oordenking. Wanneer die mistiek persoon musiek geniet, is dit gewoonlik musiek wat die misterieuse ontwaak en innerlike refleksies koester. So 'n persoon geniet dit ook om alleen te stap of om net met een vertroulike persoon te verkeer. Hulle geniet dit om hulle lewenservaringe met ander te deel, maar op persoonlike terme, wat diep persoonlik is, en een tot een is. Die samelewing waarin gelowiges hulle tans bevind laat nie baie ruimte vir hierdie tipe styl nie. Die meeste aktiwiteite vandag is van uitgaande aard en mistieke persone sal vinnig voel dat aan hulle gekommunikeer word dat hulle sosiaal wanaangepas is of dat die persoon nie van mense hou nie. Dit is in die meeste gevalle glad nie so nie. Dit is hier waar die mistiek persoon homself ernstig moet opneem en beseef dat hy 'n legitieme en waardevolle tipe spiritualiteit het. Daarom moet hierdie individue hulleself voed met tyd alleen, poësie en meditasie, woordlose gebede, die genieting van die natuur, handewerk, die aansteek van kerse, boeke en alles wat hulle laat beweeg om God te konsidereer met blydschap (Barnard 2004:83-84).

Sonder hierdie gebalanseerde spanning, sal die mistiek persoon homself onttrek aan die lewe op 'n manier wat te eensaam en teruggetrokke is. Natuurlik is daar mense wat dit sien as hulle lewensroeping om hulself in totaliteit af te sonder om te bid en hulself te gee vir 'n sekere saak. Maar die meeste gelowiges word geroep om te skakel en te meng met ander mense deur fisies en emosioneel betrokke te wees. Daarom moet die mistiek mens oppas om nie te veel in hom/haarself opgeneem of self beskermend te raak dat alles net draai om sy/haar eie lewe (en verhouding met God) nie. Een van die karaktertrekke van 'n geestelik volwasse en ontwikkelde mistiek persoon is 'inklusiwiteit' (Barnard 2004:84).

Die mistiek persoon sukkel om kontak te maak met die persone in die kwadrante langsaan (hart en hand). Die hartpersone sal vir die mistiek persoon onnatuurlik, aangeplak en uiterlik wees. Die handpersone sal vir die mistiek persone te veel dryf en energie hê. Soos alreeds in vorige gedeeltes genoem, lê die groei en ontwikkeling van 'n sekere tipe spiritualiteit in die teenoorgestelde kwadrant. Die mistiek persoon sal groei en ontwikkeling toon deur blootstelling aan die kopspiritualiteit. Die kopindividue kan die mistiek persone help om te vra: 'Maak dit sin? en 'Is dit realisties en logies?' Die kopindividue kan die mistiek individu help om 'n voordelige realiteit kontrole en begroning te bewerkstellig (Barnard 2004:84-85).

1.6.2.1 iv) Handspiritualiteit

Die kleinste groepering van mense verkies die handspiritualiteit. Hier is 'n wegbeweeg van denominasies of groepe na individuele persone. Hierdie individue steur hulle min aan wat denominasies of groepe sê. Vir hulle is dit belangriker om gehoorsaam te wees aan God se stem en om te getuig van God se Koninkryk wat kom. Daar is 'n onverskrokke idealisme wat verantwoordelikheid aanvaar vir verandering en transformasie binne 'n bepaalde gemeenskap. By die handspiritualiteit is daar 'n aanmatigende, selfs aggressiewe begeerte om 'n bepaalde visie te implementeer rondom God se Koninkryk op aarde.

Vanuit 'n geloofsoortuiging, is die persone wat hulle binne hierdie tipe bevind, selfopofferend in hulle persoonlike lewe, met die doel dat die Koninkryk van God sal realiseer op aarde. Hulle is selfs bereid om lydendes te wees vir hierdie doel. In die Bybel word daar gelees van hulle in die heldegalerie van Hebreërs 11. Hierdie tipe spiritualiteit word ook onder die Apostoliese Vaders en Moeders, sowel as in verskeie persone wat in die midde staan van een of ander bevrydingsteologie, gevind. Vir hierdie persone is die wedergeboorte van 'n gemeenskap 'n persoonlike veldtog, waar daar 'n sterk begeerte uitgespreek word oor die ongeregtigheid in die wêreld. Ware (1995:43) stel dit as volg:

"They equate prayer and theology with action".

Binne hierdie tipe spiritualiteit is spreuke soos: 'My werke en my gebede is een' of 'Ek bid met my hande en my voete'. Dit is die persone wat leiding neem in die sensitiewe-moeilike-en verleentheid sake, omdat hulle nie hulle daaraan steur oor wat ander mense van hulle dink nie. Hulle het hulle bepaalde siening, en al stel iemand anders hulle opinie, het dit basies geen uitwerking op die visie en drif wat alreeds in hulle aanwesig is nie.

"An excessive and unbalanced spirituality is called 'enkratism' and refers to a moralistic and unrelenting tunnel-vision. If you are not supporting 'the cause' with the same selfless effort that they expend, you are not a part of their world... They can trouble our lives, even make us feel guilty, but we find ourselves admiring this person for being willing to make a difference" (Ware 1995:44).

Uit hierdie bostaande verduideliking van die vier verskillende spiritualiteitstipes, moet mens probeer bepaal waar jy as gemeente en as individu staan. Dit kan misleidend wees om korporatief en individueel jouself in een van die vier tipes in te dwing. Dit kan wees dat jy sekere tendense sal teëkom waar mens korporatief en individueel by meer as een spiritualiteitstipe jouself kan bevind. Individue wat ervaar dat hulle spiritualiteit in al vier kwadrante verteenwoordig word, is in staat tot verskillende aanbiddings ervarings.

Once we have found where we have fallen within the total circle, we then have opportunity to grow by (1) acknowledging and strengthening our present gifts, (2) growing towards our opposite quadrant, and (3) appreciating more perceptively the quadrants on either side of our dominant type. People who find their spirituality represented in several quadrants may be encouraged to see that they are capable of several kinds of worship experience.

(Ware 1995:44-45)

Die aanbiedinge van spiritualiteite is dikwels hiërgies van aard, wat tot gevolg kan hê dat 'n sekere tipe meer voorkom as 'n ander een. Gou kom daar 'n soort kompeterende houding weens ander tipes, en die natuurlike reaksie is om vir persoonlike voorkeure te kies. Elke tipe spiritualiteit het 'n waarde, maar dat elke tipe ook verskillend van mekaar is. Met dit in gedagte kan 'n individu groei deur homself/haarself te integreer met die ervaringe van ander tipes spiritualiteite. Die prediker/liturg het 'n verantwoordelikheid om die hoorder bewus te maak van verskillende soorte spiritualiteite. Die prediking kan meer relevant wees indien daar aandag gegee word aan verskillende maniere om kontak te maak met God. Die prediking vind altyd plaas binne 'n bepaalde konteks en binne bepaalde spiritualiteite. *"Using this typology, we each come to know more truly our own gifts and to see their value to corporate spiritual life... it is designed to affirm gifts and to reveal differences, not to evaluate the maturity or worth of any particular spiritual style"* (Ware 1995:45).

1.6.2.2 Generasies

Relevante prediking kan slegs geskied as mens ook bewus raak van die hoorders wat hulleself in verskillende generasies bevind. Met die aanbreek van die industriële tydperk, verdere industrialisasie en ook die informasie tydperk het tye al hoe vinniger

begin verander. Die beginsel van die verskillende generasies (generasie teorie) beteken dat mense in spesifieke fases van hulle lewe aan dieselfde situasies en omstandighede blootgestel word (Van Wyk 2002:170).

Dit het tot gevolg dat individue op 'n manier dieselfde lewensuitkyk en lewenstyl sal deel. Codrington en Grant-Marshall (2004:12-13) noem dit die: *“Global Century”*.

Die interessante is dat 'n generasie normaalweg 'n tydperk van twintig jaar beslaan. Maar dit is nie maklik om elke individu in 'n spesifieke groep mense te plaas nie. Tydperke oorvleuel en gaan stelselmatig van die een na die ander oor. Daarby is die generasie ontwikkeling in een land nie dieselfde as in 'n ander land nie (Codrington en Grant-Marshall 2004:18). Sosioloë en die media gebruik die volgende benamings of woorde- *‘Boomers’*, *‘Generation X’*, *‘Busters’*, *‘Millennial’*, *‘Silent’*, en *‘Lost’*, om na die verskillende generasies te verwys (Van Wyk 2002:170).

Daar sal min individue wees wat aan elke klassifikasie-eienskap in 'n kategorie sal voldoen, maar ek sal tog wil aansluit by die woorde van Meyer (2000:13).

“Enige beskrywing van enige generasie bly maar 'n veralgemening”.

Vir die doel van hierdie studie word daar aangesluit by Codrington en Grant-Marshall (2004:19) se generasie daterings.

GENERATION	USA	EUROPE/UK	JAPAN	SOUTH-AFRICA
G1's	1900-1923	1900-1918	1900-1925	1900-1929
Silent	1923-1942	1918-1945	1925-1945	1930-1949
Boomers	1943-1962	1946-1965	1945-1965	1950-1969
Xers	1963-1983	1966-1984	1966-1985	1970-1989
Millennials	1984-200...	1985-200...	1986-200...	1990-200...

Daar is ook individue wat in die oorgangstye tussen die generasies leef. Hierdie generatiewe groeperinge kan na enige kant to verleng of verkort word. Codrington en Grant-Marshall (2004:19 & 69) noem hulle ‘*cuspers*’. Direk vertaal beteken dit ‘spitspunte’ of ‘knobbels’ (Steyn 2008:285). Dit is individue wat laat in die een generasie gebore was of vroeg in die volgende. Die ‘*cuspers*’ vertoon eienskappe van beide generasies.

Vir relevante prediking in ‘n kultuur van individualisme is dit van uiterste belang in die kommunikasieproses. Hoe kan die prediking relevant wees as die prediker nie weet wie is die hoorders wat voor hom/haar sit nie? In die meeste gemeentes is daar diversiteit in die eredienste se hoorder. Daar is altyd twee dominante generasies wat die hoorders is en dit help om op ‘n relevante manier te kommunikeer as prediker.

Volgens ouderdom in die konteks van Suid Afrika word die volgende as indelings gebruik (Van Wyk 2002:171).

FASE	OUDERDOM in SUID-AFRIKA	BENAMING
Jeug	0-15	Millennials
Volwassenheid	15-35	Generasie X
Middeljare	35-55	Boomers
Senior burgers	55-75	Silent
Bejaardes	75+	G1 generasie

‘n Kursoriese bespreking van die verskillende generasies wat tans nog leef, volg nou.

1.6.2.2 i) “G1” Generasie

Die ‘G1’ generasie is tans die oudste generasie in die Suid-Afrikaanse konteks wat nog leef. Die title ‘G1’ is deur Strauss en Howe (1991:264) gekies en die afkorting

staan vir 'General Issue' of 'Government Issue'. Dit verwys na die uniforms wat sinoniem was met die soldate tydens die Tweede Wêreldoorlog.

Daarom is hulle lewenshouding soos volg:

Ons moet almal saamstem, dieselfde wyse te werk gaan en lyk. Kenmerkend by hulle is die behoefte aan ferm leierskap, burgerlike verantwoordelikhede en 'n sterk werketiek (Steyn 2008:285).

1.6.2.2 ii) 'Silent' Generasie

Hulle beleef die wêreldwye krisis van die Groot Depressie (Oktober 1929). Hierdie depressie suurdeeg deur na 'n wêreldwye depressie wat tot in die 1930's voortgeduur het. Hierdie depressie word opgevolg deur die Tweede Wêreldoorlog in 1939.

Hulle lewenshouding is: 'Betaal jou belasting en werk hard'. Stabiliteit en sekuriteit is hulle basis en hulle hou nie van skuld maak nie. Hulle leen ook nie goed by ander nie en het 'n renons in voorbarige jongmense (Steyn 2008:285).

1.6.2.2 iii) 'Boomers'

Tydens die ontwikkelingsjare van die 'Boomers' het hulle grootskaalse ekonomiese groei beleef. Ook beleef hulle die wonderlikste tegnologiese groei. Maar ten spyte van al hierdie groei was daar ook 'n lang lys van tragedies wat gelei het tot die gevoel van mislukking teenoor die stelsel waarbinne hulle is. Dit het tot gevolg dat die volgende generasies unieke eienskappe ontwikkel het as gevolg van dit wat met die 'Boomers' gebeur het.

Die lewenshouding van die 'Boomers' is:

Flambojant, as jy dit het... wys dit. Hulle hou van inkopies doen, leiding neem, windmakerigheid, om te wen. Hulle haat dit om oud te word (Steyn 2008:285).

1.6.2.2 iv) X'ers

Hulle word ook genoem die 'Dertiende generasie', '*Baby Busters*'. Die benaming 'Gen X' is meer die beskrywing van 'n ingesteldheid as wat dit dié persone beskryf wat tussen 1970-1989 gebore is. Fetters (1994:15) stel dit mooi oor Generasie X: "*Even to group this generation by age is a slippery task at best*".

In Suid-Afrika word '*Gen X*' geïdentifiseer as diegene wat oud genoeg is om apartheid te onthou en deur die geskiedenis as deel van apartheid geoordeel te word terwyl hulle nie oud genoeg was om vir of teen apartheid te kon stry of stem nie (Van Wyk 2002:174).

Die meeste Gen X'ers sal in gesprekke uitbasuin: '*I am not a target market!*'. Hulle wil nie gekategoriseer word nie, maar dit is juis hierdie individualisme van die Gen X'ers wat uitstaan as een van die karaktertrekke van hierdie geslag.

Die Gen X generasie het 'n raaiselagtige lewensingesteldheid met 'n '*whatever*' gesindheid. Vir die X'ers is dit nie moeilik om te deel, rustig te wees, vriende te soek en veranderinge te beleef nie (Steyn 2008:286).

1.6.2.2 v) Millenniums

Hierdie generasie word genoem '*Generation Next*', '*the Millennial Generation*', '*Echo Boomers*' of '*Generation Y*'. In Suid-Afrika word die begindatum vir die Millennium as 1990 beskou. Die rede vir die datum is dat die persone geen persoonlike geheue van apartheid het nie (Van Wyk 2002:185). Weens die later datering van die

aanvangsdatum in Suid-Afrika is daar nog bitter min navorsing oor die groep in die Suid-Afrikaanse konteks gedoen. Die oudste kinders van dié generasie is nog nie eens tieners nie.

Volgens Nunda Naidoo (2004), direkteur van ‘*Genesis Development and International Management Consultancy*’ is hulle voortdurend opsoek na stimuli en raak maklik verveeld. Die titel en status van ander individue verleen nie outomatiese respek nie. Hulle is baie gemaklik om meer as een taak te verrig (*‘multi-tasking’*), vinnig te dink en het ‘n passievolle toleransie vir diversiteit, Hierdie generasie is besonders kreatief. Die volgende eienskappe is kenmerkend van Generasie Y:

“Let them know that what they do, matters. Tell them the truth. Explain the “why” of what you are asking them to do and tell them what’s in it for them. Learn their language – communicate in their terms. Make the workplace fun. Model the way – don’t expect something of them you won’t do or won’t deliver yourself” (Naidoo 2004).

Die eienskappe van die Millennium generasie sal verreken moet word in die prediking. Zoba (1997) beskryf hierdie generasie soos volg:

“They are in need of continual hits because they are bombarded by frequent images. Change is constant, focus is fragmented. They take consumerism for granted. They process information in narrative images” (Zoba 1997).

‘n Opvallende tendens onder die generasie is dat ongeveer vyf en dertig van dié wat wel by ‘n groep van ongeveer vyftig kinders inskakel, nie kerkdienste sal bywoon nie. Die spreekwoord: *‘High on God, low on church’*, sal onder die generasie nog gehoor word (Van Wyk 2002:186).

Die Millennium generasie wil van die wêreld ‘n beter plek maak. Hulle hou van inkopies, etikette, familie, vriende, die omgewing en tegnologie. Hulle haat oneerlikheid, ongebalanseerdheid en ydelheid (Steyn 2008:286).

1.6.2.3 Persoonlikheidstyl en Spesifieke meetinstrumente

Volgens Nel (2001:17) verwys persoonlikheid na:

“... daardie deel van die individu wat daardie persoon die beste verteenwoordig... enersyds as individuele onderskeiding en afgrensing teenoor ander individue en andersyds as die uniekheid (persoonspesifiekheid) van 'n mens. Hierin kom ook die ‘opeenvolging van die individu se rolle’ ter sprake” (vgl Steyn 2008:219).

Daar is 'n verskeidenheid van meetinstrumente om die individu se persoonlikheid vas te stel in die konteks van die prediking. Vir die doel van hierdie studie word daar verwys na net die mees basiese en bekendste meetinstrumente. Op die ou einde word daar betoog dat elke individu uniek is.

“In die navorsing van psigoloë word daar dikwels teen veralgemening gewaak en gewaarsku. Die individu is altyd meer as wat in die algemeen van mense en hulle kenmerke gesê kan word” (Nel 2001:28).

Bogenoemde pleit ook dat sekere persoonlikhede nie teen mekaar afgespeel of opgeweeg moet word nie, maar dat daar eerder waardering en ruimte gekweek sal word vir die uniekheid en besonderheid van elke persoonlikheid.

Watts, Nye en Savage (2002:47) beklemtoon dat daar 'n geweldige verskeidenheid bestaan in die sielkunde ten opsigte van persoonlikheidsteorieë én psigometriese meetinstrumente:

“Psychologists still have more questions than answers about personality. There are many different theories, numerous conceptual problems, and yet also a range of apparently definitive tests (such as the Myers-Briggs Type Indicator discussed below). These tools can be helpful ways to make sense of the incredible variability between the people we relate to”.

In die onderstaande paragrawe word sewe verskillende meetinstrumente kortliks bespreek, naamlik die ‘MBTI®’ (*Myers-Briggs Type Indicator®*), ‘Sestien Persoonlikheidsfaktor Vraelys’ (16PF), Hans Eysenck se bekende EPQ – ‘*Eysenck’s*

Personality Questionnaire, die *'Minnesota Multiphasic Personality Inventory'* (MMPI), die *'Edwards Personality Inventory'* (EPI) die *'Enneagram'* en die *'Gallup Strengthfinder'*. In die bespreking van meetinstrumente word die insigte van Steyn (2008:317) gebruik, wat 'n studie ten opsigte van die rol van persoonlikheid in prediking onderneem het. Die rede vir die oorsig oor die sewe verskillende meetinstrumente is om bewus te wees van die individu/hoorder se kompleksheid aan wie die gepredikte woord gebring moet word. Dit is juis die individu/hoorder wat bepaal of die prediking relevant is of nie. Die navorser wil poog om die prediker bewus te maak van die aspekte wat in elke individu teenwoordig is rondom sy/haar persoonlikheidstyl.

1.6.2.3 i) **MBTI® (*Myers-Briggs Type Indicator*®)**

MBTI® meet die volgende aspekte:

Energie:	Ekstrovert	(E)	of	Introvert	(I)
Waarneming:	Sintuiglik	(S)	of	Intuitief	(N)
Besluitneming:	Objektief	(T)	of	Waardegedrewe	(F)
Lewenstyl:	Georganiseerd	(J)	of	Aanpasbaar	(P)

Die MBTI® kombineer dus die vier digotome skale (agt voorkeure) om 'n tabel van sestien persoonlikheidstipes op te lewer (Van Rooyen 2001:4). 'n Telling word vir elke houding of funksie verkry en van mekaar afgetrek om die voorkeurpool te verkry. Iemand se MBTI® voorkeur word dan in terme van 'n kombinasie van vier dominante letters weergegee. E of I; S of N; T of F, en J of P.

'n Persoon word op elk van die pole van die vier digotomieë getoets en 'n numeriese waarde word aan elke eienskap (E/I/S/N/T/F/J/P) toegeken. Dan word die digotomieë in pare hanteer en word die minste van die meeste afgetrek, om op die ou end 'n vierfaktorkombinasie te verkry in plaas van 'n agtfaktorkombinasie. Die voorkeurpool

waarvan die telling die swaarste weeg, se simbool word gekies vir die vierfaktorkombinasie (Steyn 2004:50; vgl Steyn 2008:389-420).

1.6.2.3 ii) Die Sestien-persoonlikheidsfaktor-vraelys (16 PF)

Die Sestien-persoonlikheidsfaktor-vraelys (16PF), 'n vraelys wat aanvanklik deur RB Cattell opgestel is, word “gebruik vir die meting van die volgende 16 persoonlikheidsfaktore by volwassenes: sosialiteit, intelligensie, emosionele stabiliteit, dominansie, entoesiasme, pligsgetrouheid, sosiale avontuurlikheid, emosionele sensitiwiteit, agterdogtigheid, verbeeldingrykheid, skerpsinnigheid, vatbaarheid vir skuldgevoelens, konserwatisme, selfgenoegsaamheid, selfsentiment en gespannenheid” (Plug et al 1986:324). Die subskale van die 16PF meet karaktereienskappe soos volg:

1. Sosialiteit – Teruggetrokke versus uitgaande
2. Intelligensie – Minder intelligent versus meer intelligent
3. Emosionele stabiliteit – Beïnvloed deur gevoelens versus emosioneel stabiel
4. Dominansie – nederigheid versus selfgeldig
5. Entoesiasme – soberheid versus traak-my-nie-agtigheid
6. Pligsgetrouheid – veeleisend versus pligsgetrou
7. Sosiale avontuurlikheid – skaam versus avontuurlustig
8. Emosionele sensitiwiteit – hardkoppig versus sagmoedig
9. Agterdogtigheid – vertrouend versus agterdogtig
10. Verbeeldingrykheid – prakties versus verbeeldingryk
10. Skerpsinnigheid – reguit versus uitgeslape
12. Vatbaarheid vir skuldgevoelens – bedaardheid versus besorgdheid
13. Konserwatisme – konserwatief versus eksperimentierend
14. Selfgenoegsaamheid – groepafhanklik versus selfgenoegsaam
15. Selfsentiment – ongedissiplineerd versus beheersd
16. Gespannenheid – ontspanne versus gespanne

(vgl. Steyn 2008:327-329).

1.6.2.3 iii) Hans Eysenck se Personality Questionnaire (EPQ)

Hans Eysenck se bekende EPQ – *‘Eysenck’s Personality Questionnaire’* is nog ‘n instrument wat gebruik kan word. Dit is ‘n populêre keuse in psigologies-religieuse ondersoeke.

“The EPQ is a popular choice in psychology of religion research, and is a well-supported psychometric measure of personality, lending itself to comparisons with other psychometrically measured variables (e.g. IQ, mental health)” (Watts et al 2002:48).

1.6.2.3 iv) The Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI)

Die MMPI (*Minnesota Multiphasic Personality Inventory*) is ‘n persoonlikheidsvraelys wat 550 stellings bevat en waarin van die toetsling verwag word om by elke item aan te dui of hy daarmee saamstem of nie. Die verwerkte response word in die vorm van profiele aangebied en gee ‘n aanduiding van die toetsling se neigings tot die volgende: hipomanie, skisofrenie, paranoia, psigopatie, manlikheid, psigastenie, histerie, depressie en hipochondrie (Plug et al 1986:222).

Hoewel die MMPI ook skale en items insluit wat persoonlikheid-eienskappe en sosiale voorkeure meet, is en word die toets hoofsaaklik vir kliniese toetsing ten opsigte van die psigopatologie gebruik.

“Most of the items developed from these sources tend to be relevant to the general domain of psychopathology” (Edwards 1970:53; vgl. ook Steyn 2008:330).

1.6.2.3 v) Die Edwards Personality Inventory (EPI)

Die EPI (*Edwards Personality Inventory*) is ontwerp om ‘n groot aantal persoonlikheidseienskappe in normale individue te toets. Die EPI bestaan uit vyf

afdelings met driehonderd items elk in 'n waar/vals formaat (Dus 'n totaal van eenduisend vyfhonderd items). Dié omvattende meetinstrument weerspieël dan tellings op drie-en-vyftig persoonlikheidseienskappe (Edwards 1970:58-59). Die eienskappe word in skale in vyf afdelings weergegee:

Afdeling IA en IB:

Beplan en organiseer dinge

Intellektueel georiënteerd

Volhardend

Selfversekerd

Het kulturele belangstellings

Geniet dit om die middelpunt van aandag te wees

Sorgvry

Konformerend

Is 'n leier

Is gaaf met ander mense

Wil graag 'n goeie indruk op ander maak

Soek nuwe ervarings

Hou daarvan om alleen te wees

Stel belang in die gedrag van ander

Afdeling II:

Is angstig oor eie prestasie

Vermyn probleme

Is perfeksionisties

Is verstrooid

Is sensitief vir kritiek

Hou van 'n vaste roetine

Verlang simpatie

Vermy argumente

Steek gevoelens weg

Word maklik beïnvloed

Voel misverstaan

Afdeling III:

Is gemotiveerd om te slaag

Word beïndruk deur status

Verlang erkenning

Beplan werk effektief

Is samewerkend

Is kompetend

Is geartikuleerd

Voel meerderwaardig

Is logies

Aanvaar verantwoordelikheid

Is self-gesentreerd

Maak maklik vriende

Is onafhanklik in sy opinies

Is 'n harde werker

Is netjies ten opsigte van kleredrag

Afdeling IV:

Is self-krities

Is krities ten opsigte van ander

Is aktief

Praat oor homself

Word kwaad

Help ander

Gaan versigtig met sy besittings om

Verstaan homself

Is bedagsaam

Is betroubaar

Is skaam

Is ingelig oor huidige sake

Is veelsydig

1.6.2.3 vi) Die Enneagram

Nog 'n persoonlikheidstoets wat baie waardevol sou kon wees, is die Enneagram. Die Enneagram fokus meer op die skadukant van persoonlikheid.

In aansluiting hierby beskryf Janet Levine (1999:5) 'n interaktiewe leerparadigma waarin sy 'n persoonlikheidsuiteensetting op die Enneagram van toepassing maak:

Imagine an educational setting – teacher-student, parent-child, intercollegial, professional training, psychologist-client – in which educators are completely aware of how their personality styles affect the way they teach, and understand how the personalities of their students affect the way they learn and interact with authority. In such a situation all educators and learners 'fit', and feel part of, rather than alienated from, the educational process. Understanding the Enneagram's nine intelligences creates such a dynamic.

Levine (1999:5)

1.6.2.3 vii) 'Gallup StrengthsFinder'

Een van die nuutste metingsinstrumente is ontwikkel deur die Gallup Organisasie wat individue help om agter te kom wat hulle 'natuurlike talente' is. Dit werk met die breinweë in jou brein wat natuurlik ontwikkel word deur elke individu se unieke samestelling (Buckingham 2005:241-243).

'*StrengthsFinder*' is 'n internet gebaseerde instrument wat gebaseer is op dertig jaar se navorsing van suksesvolle individue. Die hele uitgangspunt is dat vaardighede aangeleer kan word en kennis van 'n sekere onderwerp kan met verloop van tyd vermeerder, maar nie natuurlike talente nie (Schmidt en Rader 1999). Talent is wat jy die beste doen sonder om eers daaraan te dink. Talente is aangebore en nie leerbaar nie. Vaardighede en kennis kan aangeleer word.

'*StrengthsFinder*' help 'n individu om sy talente te ontdek om volgens sy sterk punte te lewe. '*StrengthsFinder*' het ontwikkel uit die 'positiewe sielkunde', wat help om nie swak punte te herstel nie, maar om te fokus op jou natuurlike talente. Die sleutel om volgens jou sterk punte op te tree is om jou top natuurlike talente te ontdek. Vier-en-dertig natuurlike talente word geïdentifiseer waarvan die individu op hulle top vyf moet fokus. Hier volg die name van die 34 talente met 'n kort beskrywing van elkeen (Buckingham & Clifton 2001:75-121). Daar word gehou by die Engelse definisies en verklarings omdat daar geen Afrikaanse vertalings vir die begrippe en omskrywings is nie. Die 34 temas is as volg:

Achiever--People strong in the Achiever theme have a great deal of stamina and work hard. They take great satisfaction from being busy and productive.

Activator--People strong in the Activator theme can make things happen by turning thoughts into action. They are often impatient.

Adaptability--People strong in the Adaptability theme prefer to 'go with the flow'. They tend to be 'now' people who take things as they come and discover the future one day at a time.

Analytical--People strong in the Analytical theme search for reasons

and causes. They have the ability to think about all the factors that might affect a situation.

Arranger--*People strong in the Arranger theme can organize, but they also have a flexibility that complements this ability. They like to figure out how all of the pieces and resources can be arranged for maximum productivity.*

Belief--*People strong in the Belief theme have certain core values that are unchanging. Out of these values emerges a defined purpose for their life.*

Command--*People strong in the Command theme have presence. They can take control of a situation and make decisions.*

Communication--*People strong in the Communication theme generally find it easy to put their thoughts into words. They are good conversationalists and presenters.*

Competition--*People strong in the Competition theme measure their progress against the performance of others. They strive to win first place and revel in contests.*

Connectedness--*People strong in the Connectedness theme have faith in the links between all things. They believe there are few coincidences and that almost every event has a reason.*

Consistency--*(formerly Fairness) People strong in the Consistency theme are keenly aware of the need to treat people the same. They try to treat everyone in the world with consistency by setting up clear rules and adhering to them.*

Context--*People strong in the Context theme enjoy thinking about the past. They understand the present by researching its history.*

Deliberative--*People strong in the Deliberative theme are best described by the serious care they take in making decisions or choices. They anticipate the obstacles.*

Developer--*People strong in the Developer theme recognize and cultivate the potential in others. They spot the signs of each small*

improvement and derive satisfaction from these improvements.

Discipline--People strong in the Discipline theme enjoy routine and structure. Their world is best described by the order they create.

Empathy--People strong in the Empathy theme can sense the feelings of other people by imagining themselves in others' lives or others' situations.

Focus--People strong in the Focus theme can take a direction, follow through, and make the corrections necessary to stay on track. They prioritize, then act.

Futuristic--People strong in the Futuristic theme are inspired by the future and what could be. They inspire others with their visions of the future.

Harmony--People strong in the Harmony theme look for consensus. They don't enjoy conflict; rather, they seek areas of agreement.

Includer--Formerly Inclusiveness. People strong in the Includer theme are accepting of others. They show awareness of those who feel left out, and make an effort to include them.

Ideation--People strong in the Ideation theme are fascinated by ideas. They are able to find connections between seemingly disparate phenomena.

Individualization--People strong in the Individualization theme are intrigued with the unique qualities of each person. They have a gift for figuring out how people who are different can work together productively.

Input--People strong in the Input theme have a craving to know more. Often they like to collect and archive all kinds of information.

Intellection--People strong in the Intellection theme are characterized by their intellectual activity. They are introspective and appreciate intellectual discussions.

Learner--People strong in the Learner theme have a great desire to learn and want to continuously improve. In particular, the process of

learning, rather than the outcome, excites them.

Maximizer--People strong in the Maximizer theme focus on strengths as a way to stimulate personal and group excellence. They seek to transform something strong into something superb.

Positivity--People strong in the Positivity theme have an enthusiasm that is contagious. They are upbeat and can get others excited about what they are going to do.

Relator--People who are strong in the Relator theme enjoy close relationships with others. They find deep satisfaction in working hard with friends to achieve a goal.

Responsibility--People strong in the Responsibility theme take psychological ownership of what they say they will do. They are committed to stable values such as honesty and loyalty.

Restorative--People strong in the Restorative theme are adept at dealing with problems. They are good at figuring out what is wrong and resolving it.

Self-Assurance--People strong in the Self-assurance theme feel confident in their ability to manage their own lives. They possess an inner compass that gives them confidence that their decisions are right.

Significance--People strong in the Significance theme want to be very important in the eyes of others. They are independent and want to be recognized.

Strategic--People strong in the Strategic theme create alternative ways to proceed. Faced with any given scenario, they can quickly spot the relevant patterns and issues.

Woo--People strong in the Woo theme love the challenge of meeting new people and winning them over. They derive satisfaction from breaking the ice and making a connection with another person.

(vgl. Buckingham en Clifton 2001:75-121)

Relevante prediking vra dat die prediker bewus moet wees van die natuurlike talente wat in alle individue aanwesig is. Die prediker moet in staat wees om individue raak te sien vir wie hulle ten diepste is en wat die aspekte is wat energie en passie in hulle sal uitbring. Die ‘*StrengthsFinder*’ metingsinstrument is een van die beste instrumente om ‘n individu te bevry van wie hy/sy werklik is. Daar gaan altyd hoorders wees wat die prediking strategies-of beïnvloedbaar of- uitvoerend-of verhoudingsgerig gaan benader (vgl. Rath en Conchie 2008:248-249).

Onderstaande tabel help individue en spanne om te sien wat die dominante tema van die individue is sodat elkeen kan sien of hy/sy moet uitvoer, beïnvloed, verhoudingsbou of strategies moet wees. Die prediking sal dit moet verreken.

The Four Domains of Leadership Strength			
Executing	Influencing	Relationship Building	Strategic Thinking
ACHIEVER	ACTIVATOR	ADAPTABILITY	ANALYTICAL
ARRANGER	COMMAND	DEVELOPER	CONTEXT
BELIEF	COMMUNICATION	CONNECTEDNESS	FUTURISTIC
CONSISTENCY	COMPETITION	EMPATHY	IDEATION
DELIBERATIVE	MAXIMIZER	HARMONY	INPUT
DISCIPLINE	SELF-ASSURANCE	INCLUDER	INTELLECTION
FOCUS	SIGNIFICANCE	INDIVIDUALIZATION	LEARNER
RESPONSIBILITY	WOO	POSITIVITY	STRATEGIC
RESTORATIVE		RELATOR	

(Rath en Conchie 2008:248-249).

1.6.2.4 Behoeftes en verwagtinge

Individue leef met sekere behoeftes en verwagtinge. Dit het tot gevolg dat die individuele hoorder in die erediens ook sekere behoeftes en verwagtinge sal hê.

“Die kommunikasie van die preek word bemoeilik deur die veelheid van behoeftes wat aangespreek moet word... en die eensydige fokuspunt van menige preke op net sekere behoeftes (veral liefde en behorenhed)” (Vos 1996:5).

Dink net aan die verskillende behoeftes van die hoorder in die volgende tipe erediens waar die prediking sentraal staan. In ‘n begrafnisdiens sal daar behoeftes wees rondom troos en bemoediging en afsluiting of die viering van iemand se lewe wat verby is. By die voltrekking van ‘n huwelik tussen ‘n bruid en ‘n bruidegom sal die verwagtinge romanse, blydschap, jubel en viering wees. In ‘n diens waar die doop plaasvind sal mense die verwagting hê van die broosheid en kleinheid van die baba en die viering van God se kindskap. In ‘n krisis sal mense troos en bemoediging en hoop soek. Daar is ook onderbewuste behoeftes en verwagtinge wat nie altyd konkreet verduidelik kan word nie. Vos (1996:5) identifiseer behoeftes soos sekuriteit; liefde en behorenhed; erkenning en waardering; selfontplooiing en selfverwesenliking, asook fisiologiese behoeftes. Vos verwoord dit soos volg:

“Daar moet op die voetspoor van Maslow (1970) met die behoeftes op vyf vlakke rekening gehou word” (Vos 1996:208).

Maslow gaan van die uitgangspunt uit dat mense ‘n algemene behoefte raamwerk besit wat hulle motiveer. Hy ontwikkel ‘n behoefte hiërargie wat met ‘n driehoek aangetoon kan word, met die basiese vlakke onder en die gevorderde vlakke bo. Min mense kom by die boonste basiese behoeftes uit (Fontana 2000:71-72). Volgens Heitink (2007:60) is die hermeneutiese beginsel dat mense aan hulle hoër behoeftes van selfverwesenliking (*‘zelfontplooiing’*) aandag gee, wanneer hulle meer basiese behoeftes vervul is, voortspruitend uit ‘n romantiese ideaal.

Fontana (2000:71) gee Maslow se behoefte-hiërargie (van onder na bo) so weer:

1 Physiological needs (for example, food, sex, shelter);

2 Safety needs (for example, protection from neglect);

- 3 *Social needs (for example, social acceptance);*
- 4 *Ego needs (for example, self esteem, status); and*
- 5 *Self-fulfillment needs (for example, creativity, insight)”.*

Volgens Vos (1996:208) bestaan die onderste vlak uit die fisiologiese behoeftes van eet en drink, rus en seksualiteit wat mense met diere in gemeen het. Op die tweede vlak lê die behoefte aan sekuriteit. Die derde vlak is die behoefte aan liefde en behorendheid. Op die vierde vlak lê die behoefte aan erkenning en waardering. Selfontplooiing en selfverweseningliking is die vyfde en hoogste vlak. Hoe hoër hierdie behoeftehiërargie bestyg word, hoe kleiner persentasie van die mens (erediensgangere) se behoeftes word daar gevind. (60% van die menslike behoeftes lê op die eerste twee vlakke; 30% op die derde vlak en 10% op die vierde en vyfde vlakke) (vgl Vos 1996:208).

Prediking en temas kan ongebalanseerd vasval in 'n eensydige fokus wat sekere behoeftes van mense aanspreek, maar 'n groot deel mis. Volgens Vos (1996:5 & 208) val menige preke vas in eensydige fokuspunkte op sekere behoeftes soos liefde en behorendheid (vlak drie) terwyl daar op almal, maar meer op vlakke vier en vyf gefokus behoort te word.

1.6.2.5 Geloofsontwikkeling

In aansluiting by dit wat reeds genoem is oor die verskille tussen individue, moet predikers ook bewus wees van sekere fases van geloofsontwikkeling met spesifieke verwysing na James W. Fowler. Fowler praat vanuit 'n antropologiese hoek en nie soseer uit 'n teologiese perspektief nie. Die groot uitdaging is egter om die geloof in elke spesifieke fase te inkorporeer (Louw 1998:313-315; vgl. Fowler 1981; Dingemans 1991:54-55). Fowler (1981) onderskei tussen sewe fases waarvan fase 1 as 'n vooraf fase beskou word:

a) FASE 1: Vertroue - die fase van die oergeloof en die inkorporatiewe self

Die mees basiese vorm van geloof is vertroue. In hierdie fase gaan dit daaroor dat die individu ingebed is in 'n intieme geheel netwerk (Steyn 2004:294). Fowler noem dit die '*primal faith*' en die '*incorporate self*'. Hierdie proses neem aanvang in die baarmoeder. Dit gaan hier oor die geborgenheid wat die individu beleef in die moeder-kind verhouding (Louw 1998:314). Vos (1996:20) beklemtoon hierdie proses van algehele oorgawe:

"In die fase gaan dit om die vaste en sekere geloofsproposisies. In die geloof bevraagteken 'n mens niks nie, maar aanvaar net".

Fowler (1981) verwoord hierdie fase as 'n vooraf-fase van ongedifferensieerde geloof wat die begin is van vertroue, moed, hoop en liefde:

In the pre-stage called Undifferentiated faith, the seeds of trust, courage, hope and love are fused in an undifferentiated way and contend with sensed threats of abandonment, inconsistencies and deprivations in an infant's environment. Though really a pre-stage and largely inaccessible to empirical research of the kind we pursue, the quality of mutuality and the strength of trust, autonomy, hope and courage (or their opposites) developed in this phase underlie (or threaten to undermine) all that comes later in faith development.

(Fowler 1981)

Let op dat Fowler bogenoemde fase sien as 'n vooraf fase wat onbewustelik gebeur en nie soseer as die eerste fase van geloofsontwikkeling nie.

b) FASE 2: Simbolisering/Fantasering - die fase van die intuïtiewe - beskermende geloof en die impulsiewe self

In hierdie fase word die jong individu baie beïnvloed deur die geloofslewe en praktyke van volwassenes om hulle. Dit word gesien as 'n voorskoolse fase wat gepaardgaan met intuïtiewe en impulsiewe optredes. Fowler (1981:133) sien dit as die eerste fase van geloofsontwikkeling:

“Intuitive-Projective faith is the fantasy-filled, imitative phase in which the child can be powerfully and permanently influenced by examples, moods, actions and stories of the visible faith of primally related adults”.

In hierdie fase word godsdiens met die fiktiewe wêreld van die kind se fantasieë geïntegreer.

c) FASE 3: Morele ontwikkeling - die fase van die imperiale self

In hierdie fase van die individu word daar 'n onderskeid getref tussen die fantasiewêreld en die realiteit. Die individu begin God sien as streng maar regverdig. Die individu verstaan nog nie hulle eie of ander se interne dryfvere nie en die selfbewussyn is vasgevang in eie behoeftes, wense en belange (Steyn 2008:295).

Fowler (1981:149) noem dit die tweede fase van geloofsontwikkeling:

“Mythic-Literal faith is the stage in which the person begins to take on for him- or herself the stories, beliefs and observances that symbolize belonging to his or her community. Beliefs are appropriated with literal interpretations, as are moral rules and attitudes. Symbols are taken as one-dimensional and literal in meaning”.

d) FASE 4: Sintetisering - die fase van die sinteties-konvensionele geloof en in interpersoonlike self

Puberteit in die individu se ontwikkeling verwoord die konteks van hierdie fase. Dit gaan gepaard met fisiese en emosionele veranderinge en begin die individu die

wêreld buite hulleself ontdek. In hierdie fase moet geloof die waardes en inligting probeer integreer wat sal lei tot identiteit. Die grootste behoefte in hierdie fase is om te behoort. Dit behels dat interpersoonlike behoeftes soos intimiteit van kardinale belang is. Fowler (1981:172-173) as volg:

In Stage 3 Synthetic-Conventional faith, a person's experience of the world now extends beyond the family. A number of spheres demand attention: family, school or work, peers, street society and media, and perhaps religion. Faith must provide a coherent orientation in the midst of that more complex and diverse range of involvements. Faith must synthesize values and information; it must provide a basis for identity and outlook.

Fowler (1981:172-173)

e) FASE 5: Individualisering - die fase van die individuatielike-reflektiewe geloof en die institusionele self

Volgens Fowler (1981:182) is hierdie fase krities in die geloofsontwikkeling van die individu:

"The movement from Stage 3 to Stage 4 Individuative-Reflective faith is particularly critical for it is in this transition that the late adolescent or adult must begin to take seriously the burden of responsibility for his or her own commitments, lifestyle, belief and attitudes".

In hierdie fase begin individualistiese optrede die batoon voer en begin die vorming van identiteit en rolverwagting al hoe meer op die voorgrond staan. Dit het tot gevolg dat standpunte en oortuigings gevorm word. Vos (1996:207) noem dit die 'fase van onverbondenheid'. En dit gaan oor die loskom en losmaak van ander se perspektiewe en oortuigings en die vorming van groter geloof-selfstandigheid.

f) FASE 6: Reïntegrasie – die fase van die konjunktiewe geloof en die inter-individuele self

In hierdie fase ontdek mense die betekenis en plek van individualiteit binne verhoudinge. Hulle leer om verskillende en selfs teenoorgestelde visies te kombineer en te integreer. Dit is die fase tydens middel volwassenheid. (Fowler 1981:197) som hierdie fase as volg op:

“... Conjunctive faith involves the integration into self and outlook of much that was suppressed or unrecognized in the interest of Stage 4’s self-certainty and conscious cognitive and affective adaptation to reality. This stage develops a ‘second naïveté’ (Ricoeur) in which symbolic power is reunited conceptual meanings”.

Ruimte en openheid vir ander se menings en ook vir veranderings in die persoonlike lewe neem toe (Vos 1996:206).

g) FASE 7: Universalisering – die fase van die veralgemeende geloof en die God-gegronde self

In hierdie fase wat strek van middel tot laat volwassenheid vertoon geloof ‘n meer universele en algemene karakter (Steyn 2008:298). Volgens Fowler (1981:199) kan jy slegs hierdie fase verstaan as ‘n individu fokus op die paradoksale aard van die vorige fases. In die vorige fase fokus Fowler op botsende lojaliteite:

“Stage 5 acts out of conflicting loyalties. Its readiness to spend and be spent finds limits in its loyalty to the present order, to its institutions, groups and compromise procedures” (Fowler 1981:200). Maar in die sesde fase oorkom die individu die paradokse deur morele en asketiese aktualiserings van die universele beginsels.

Omdat die individu geanker is in God, word hy bevry van moraliteit (Steyn 2008:299).

“Stage 6 becomes a disciplined, activist ‘incarnation’ – a making real and tangible – of the imperatives of absolute love and justice of which Stage 5 has partial apprehensions” (Fowler 1981:200).

Hierdie fase word gekenmerk deur deelname aan die lewe en 'n nuwe manier van bestaan. Dit kan uitmond in verdraagsaamheid en wysheid, maar dit kan ook lei tot 'n terugtrekking in die self en tot bitter kritiek op die buitewêreld (vgl. Louw 1998:315; Vos 1996:207; Dingemans 1991:54).

Vos (1996:207) noem dit die:

“... fase van fundamentele vertroue”.

In dié fase gaan dit om 'n kritiese geloofsverantwoording. In die proses word geloof geïnternaliseer en daarom is dit belangrik dat in hierdie fase by die hoorder uitgekome moet word.

Uit die bogenoemde is dit baie duidelik dat die hoorders van die gepredikte woord, hulle bevind in verskillende fases van geloofsontwikkeling. Dit is baie duidelik dat die verskillende fases van geloofsontwikkeling, kommunikasie hindernisse kan skep, maar dit kan ook geleenthede skep om die prediking meer relevant te maak.

Vos (1996:207) waarsku egter teen 'n eensydige verabsoluttering van Fowler se fases van geloofsontwikkeling. Alhoewel hierdie fases baie insig gee, mag dit nooit verabsoluteer word nie. Ook mag dit nie net lineêr verstaan word nie. Die klem moet eerder val op dinamiese interaksie tussen die fases.

“Die een lei nie noodwendig tot die ander en sluit nie die vorige daarmee af nie. Daar is eerder 'n dinamiese interaksie tussen die fases werksaam” (Vos 1996:207).

1.6.2.6 Leerstyle

Deel van prediking is ook lering. Maar daarmee saam moet daar ook deeglik daarvan bewus wees dat nie alle individue op dieselfde wyses leer nie. Vir die doel van hierdie studie word daar kortliks stilgestaan by die verskillende wyses hoe individue inligting verstaan, dit verwerk en weergee. Daar word verwys na die werk van Tobias

(1996:52-53) wat veral die leer patrone van kinders ondersoek sodat ouers beter met hulle kinders kan kommunikeer en lewe.

1.6.2.6 i) Ouditorium

Jy kan die persoon raaksien deur die behoefte wat hy het om heelyd te praat. Hulle werk deur 'n proses verbaal. Jy hoef nooit te wonder wat hulle dink nie- luister net en jy sal weet.

1.6.2.6 ii) Visuele

Die visuele leerders is goed om 'n verbale begrip raak te vat deur 'n prentjie of tabel. Dit is die persone wat die prentjie na die tafel toe bring as daar gewonder word oor hoe iets is.

1.6.2.6 iii) Kinesteties

Hierdie persone het hoë energievlakke wat 'n bonus is as die atmosfeer afgemat is. Dit is die persoon wat jy moet bemagtig met die opdragte, die drome om sodoende almal aan die beweeg te hou.

1.6.2.6 iv) Analities

Hierdie persoon kyk na die groot prentjie en breek alles op in die fynste besonderhede. Hulle bring orde in chaos en verduidelik waar die beginpunt is.

1.6.2.6 v) Globaal

Die globale leerders kan 'n allesomvattende konsep neem en dit vertolk en oordra sodat almal dit kan verstaan. Hulle is ook baie goed om te bepaal hoe die klein stukkie in die groot prentjie inpas.

1.6.2.6 vi) Konkreet voortvloeiend

Hierdie persone is baie goed met organisasie en detail en kan vinnig bepaal hoeveel tyd en moeite 'n projek sal verg. Nog 'n waardevolle bydrae is dat hulle iemand se idee kan neem en dit in die praktyk kan realiseer as iets werkend en konkreet.

1.6.2.6 vii) Abstrak voortvloeiend

Hierdie persone is 'n waardevolle bron van nagaan en dokumentering van inligting. Hierdie individue sal tyd neem om inligting na te vors en te evalueer en seker maak dat al die feite korrek is, die waardes eerlik en opreg is en die bronne waardig is.

1.6.2.6 viii) Abstrak lukraak

Hierdie individue het 'n intuïtiewe gevoel van ander se behoeftes en gevoelens. Hulle word ook gesien as die persone wat die gawe het om vrede te maak. Hulle is die gom wat die verhoudings tussen individue in stand hou en soek voortdurend harmonie. Hulle is spontaan en aanpasbaar, al is die omstandighede hoe moeilik.

1.6.2.6 ix) Konkreet lukraak

Hulle hou alles interessant. Hulle is visioenêrend en glo dat die onmoontlike altyd moontlik is. Hulle motiveer, inspireer, en energieer die res van die individue. Hulle

maak seker dat niemand stagneer of momentum verloor nie. Konstante druk vir nuwe avonture is een van die konkreet lukraak individue se kenmerke.

1.6.2.7 Intelligensies

Die mens bestee nie baie tyd daaraan om agter te kom hoe hy/sy dink, onthou en vergeet nie. Die menslike brein het verskillende vorme van intelligensie. Altesaam sewe vorme word by elke individu geïdentifiseer, waarvan een van die sewe dominant sal wees (Leaf 2005:25). Deur vas te stel wat 'n individu se dominante intelligensie is kom jy agter dat die brein 'n onbeperkte vermoë het om inligting te verwerk. Die brein van 'n individu is nie 'n statiese entiteit nie.

'n Mens beskik nie net oor een vorm van intelligensie nie. Dit is heel verstaanbaar as jy dalk so dink, veral in die lig van die oormatige klem op logiese/wiskundige en taalkundige intelligensie – een van die grootste swakhede van tradisionele skoolstelsel (Leaf 2005:26).

In 'n artikel getiteld '*Preparing global citizens. Globalisation and education*' deur Prof Yong Zhao van die Michigan State University, vergelyk hy die opvoedingstelsels van kinders in Amerika en China. Hy skryf dat Amerikaanse ouers se meting van eksterne sukses nie so prominent is vergeleke met ouers van Chinese kinders nie

"But in reality, research suggests that what American parents care less about than their Asian counterparts is external measures of success. For instance, a study of parents of academically talented sixth graders in the US found that 'emphasis on meeting external standards is not predominant among parents of talented students" (Zhao 2009:30).

Uitermatige of eksklusiewe fokus op eksterne metings van sukses soos grade en toetspunte, kan kinders onder druk plaas. Dit stuur onbewustelik 'n boodskap dat akademiese sukses belangrik is om ander mense tevrede te stel, en nie vir persoonlike redes nie. Met ander woorde, Amerikaanse ouers en opvoeders definieer sukses meer breedvoerig en beklemtoon sterk die unieke individualiteit van

'n kind. In China is dit net mooi die teenoorgestelde. Ook in Suid-Afrika word akademiese sukses aan hoë persentasie punte gemeet en slegs ten opsigte van taal en wiskundige vaardighede.

In contrast, Asian parents place extremely high value on external indicators: grades, test scores, and most importantly, admission to prestigious universities. Parents, students, teachers, and the whole education system work toward getting good scores in subjects that count in college entrance exams. All other activities – art, music, athletic and community activities – are considered unimportant unless they can somehow result in an advantage in college entrance.

(Zhao 2009:30).

Uit bogenoemde is dit baie duidelik dat daar bewus moet wees van verskillende maniere van intelligensie by individue.

1.6.2.7 i) Taalkundige intelligensie

Hierdie intelligensie behels hoe doeltreffend jy taal kan gebruik om jouself en jou sensitiwiteit vir die betekenis van die woorde, klanke en ritmes en verskillende gebruike van taal uit te druk (Leaf 2005:27). As jy 'n hoë taalkundige intelligensie het, sal jy wel ter tale wees en die vermoë besit om in woorde te dink en om woorde doeltreffend te gebruik wanneer jy praat of skryf. Dominasie op hierdie gebied beteken dat jy geheue bou deur woorde. Hierdie individue sal daarvan hou om te argumenteer, te oorreed en te onderrig.

1.6.2.7 ii) Logies/Wiskundige intelligensie

Hierdie intelligensie behels die vermoë om die onderliggende oorsaaklike beginsels te verstaan, logiese en numeriese patrone te erken, lang redenasies akkuraat te volg en syfers, getalle en bewerkings te manipuleer. Dominansie op hierdie terrein beteken dat jy 'n natuurlike voorkeur het vir die sfeer van syfers en logika (Leaf 2005:28).

Die kenmerke van so 'n individu is dat hy alles wil uitredeneer, hy wil weet wat om te verwag, wil bewyse sien voordat dit aanvaar en toegepas word en is baie gedissiplineerd in hulle denke.

1.6.2.7 iii) Musikale intelligensie

Hierdie intelligensie behels aanvoeling vir toonhoogte, melodie, ritme en wysie in die klanke van bewegings wat rondom hom/haar gehoor en gesien word, asook die vermoë om ritme, toonhoogte en vorme van musikale uitdrukkings te skep. Aan die onderpunt van die skaal word mense se musikale intelligensie benodig om gesprekke en liggaamstaal te vertolk. Die ander uiterste is die vlak van musikale intelligensie wat aan Mozart toegeskryf word (Leaf 2005:29).

As hierdie intelligensie dominant is beteken dit jy bou geheue deur ritme. Musiek kan jou help om te leer ongeag of jou musikale intelligensie hoog of laag is. Hierdie individue reageer op musiek en vertolk die betekenis van musiek.

1.6.2.7 iv) Ruimtelik/visuele intelligensie

Dit is die vermoë om in prente en/of beelde te visualiseer, om voor die geestesoog te 'sien', om die visueel-ruimtelike wêreld akkuraat waar te neem en op aanvanklike indrukke te reageer (Leaf 2005:31).

Ruimtelike/visuele intelligensie behels dat jy die eksterne ruimtelike wêreld innerlik in jou gedagtes weergee en jouself met gemak binne 'n driedimensionele ruimte kan oriënteer. As jy dominant op hierdie terrein is, bou jy geheue deur abstrakte taal en

beelde. Hierdie individue leer deur te sien en te doen. Hulle dink in beelde en visualiseer maklik besonderhede. Hierdie persone is knap met figuratiewe as abstrakte ontwerp.

1.6.2.7 v) Kinestetiese intelligensie

Uiteraard is dit 'n baie taktiele, energieke, veel sintuiglike intelligensie wat insluit beheer oor jou liggaamsbewegings, asook die vermoë om jouself te koördineer en voorwerpe rondom jou bedrewe te hanteer (Leaf 2005:32).

Hierdie individue moet dinge aanraak, hanteer en manipuleer. Hulle moet ervaar wat hulle leer ten einde inligting te verstaan en te onthou. Kinestetiese intelligensie word in die meeste instansies van lering onderwaardeer. Hierdie individue kan nie leer deur stil te sit nie. Hulle bou geheue deur beweging. Hulle kenmerke is as volg:

- Hulle benader die lewe fisiek
- Hou daarvan om rond te vroetel en dinge te doen
- Hou van rolspel en drama en dans.

1.6.2.7 vi) Interpersoonlike intelligensie

Dit is die vermoë om mense te verstaan en goed met hulle te kan werk. Hierdie intelligensie behels sensitiwiteit en empatie teenoor ander mense en in besonder hulle gemoedstemminge, behoeftes, motiverings en emosies. Jy kan ander mense se stemminge lees en jouself indink in hulle situasie (Leaf 2005:34).

As interpersoonlike intelligensie dominant is by 'n individu dan bou hy/sy geheue deur mense as klankbord vir sy/haar idees te gebruik. Kenmerke van so 'n individu is:

- Hou van praat

- Aanvoeling vir mense se gemoedstemming, temperament, motivering en bedoeling
- Vorming van blywende sosiale verbintenisse en hegte bande met mense
- Bemiddelaar tydens dispute en konflikte.

1.6.2.7 vii) Intra persoonlike intelligensie

Hierdie soort intelligensie vorm die kern van jou wese. Hier gaan dit om selfkennis en om jou eie gevoelens, gedagtes en intuïsie te begryp. Dit is die vermoë om toegang daartoe te verkry om jou gedrag te rig, die vermoë om jou sterk punte en swakhede te verstaan en om jou probleme voor te stel, daarvoor te beplan en dit op te los. Dit sluit selfdissipline in. Die individu waar intra persoonlike intelligensie dominant is, bou geheue deur introspeksie en nadenke en dit is wat gewoonlik onder volwassenheid verstaan word (Leaf 2005:35).

Die volgende kenmerke kom voor by 'n persoon wat 'n dominante intra persoonlike intelligensie het:

- Beheer gedagtes en emosies
- Werk onafhanklik
- Nuuskierig oor die sin van die lewe
- Bestuur sy eie persoonlike leer en groeiproses
- Raak bewus van innerlike belewenisse
- Vermoë om situasies te beoordeel en te evalueer
- Hou van denkstrategieë
- Bemagtig en bemoedig ander.

'Emosionele intelligensie' is nie die agtste intelligensie soos sommige mense dink nie. Dit is die resultaat van al sewe jou intelligensies wat in harmonie werk (Leaf 2005:35-36). Emosionele intelligensie word gewoonlik beskou as die vermoë om effektief tussen mense en met mense te kan werk gesien (Pribram 1971). Emosionele

intelligensie word toenemend as 'n sleutelfaktor beskou wat oneindig belangriker is as enige sogenaamde IK-vlak vir 'n individu se sukses op alle terreine van die lewe, in jou werk, spel, studie en deelname aan die gepredikte Woord. Zhao (2009:38) pleit vir 'n universele lewensuitkyk van die leerproses wat 'n sleutel tot 'n beter toekoms is. Die klem moet val op veelvoudige perspektiewe en verskeidenheid van talente. Kinders sal moet geleer word om diversiteit te omhels en te respekteer. As gevolg van die onsekerheid wat die toekoms inhou moet alle talente en individue as waardevol beskou word.

“A truly global mindset of education suggests that the key to a brighter future for all is tolerance for multiple perspectives and different talents, a respect for diversity. As we enter a new era, globalisation is expanding and changing markets, we cannot be certain of what specific talents, knowledge, and skills will be of value. We must recognise that all talents and individuals are worthwhile” (Zhao 2009:38).

1.7 Materialisme

Die term 'materialisme' verwys na die lewensbeskouings en filosofiese rigtings wat die wêreld, soos 'n mens dit kan waarneem, vanuit 'n suiwer materiële, nie-geestelike perspektief probeer beskryf. Die klem van materialisme lê op die begrip 'matter' (stof/substansie) en dat dit die enigste ding is wat bestaan in die vorm van natuurlikheid. As teorie val materialisme onder 'Monistiese Ontologie' wat in kontras staan met idealisme en spritualiteit. Vir die doel van hierdie studie is dit baie relevant om dit in gedagte te hou.

The philosophy of 'materialism' holds that the only thing that exists is matter, and is considered a form of physicalism. Fundamentally, all things are composed of material and all phenomena (including consciousness) are the result of material interactions; therefore, matter is the only substance. As a theory, materialism belongs to the class of monist ontology. As such, it is different from ontological

theories based on [dualism](#) or [pluralism](#). For singular explanations of the phenomenal reality, materialism would be in contrast to [idealism](#) and to [spiritualism](#).

(Wikipedia 2008)

1.7.1 Historiese fases van Materialisme

1.7.1.1 Klassieke Materialisme

Materialisme het ontstaan by die antieke Griekse filosofie gedurende die sesde eeu voor Christus. Ook in lande soos Indië en China het materialisme sy kop uitgesteek. In die vyfde eeu voor Christus in Griekeland het filosofe soos Leucippus en Democritus geargumenteer dat alles wat bestaan is stof/substansie en leë ruimte. Alles bestaan uit onbeperkte getalle, onsigbare partikels en al wat verskil is die grootte en die ruimte en verhoudings waarbinne dit bestaan (Wikipedia 2009).

Kritiek op Leucippus en Democritus se werke het gekom van Socrates, Plato en Aristoteles. Na almal se kritiek en interpretasies het verskillende mistieke godsdienste en ook die Christendom ontstaan. Materialisme was gesien as 'n filosofie wat kulture grootliks beïnvloed het (Wikipedia 2009; vgl Lucretius 'The Nature of Things' 50 b.c.e.).

1.7.1.1 i) Materialisme van die 'Verligting' en die tydperk daarna

Tydens die lang bewind van die Christendom, was die miskennis van die Gees van God as die grondliggende realiteit, veroordeel deur die kerk. Ook alle ander interpretasies van die Gees van God, buite die Christendom se leerstellinge, was verbied. Uit hierdie eensydigheid, het die moderne filosofie in die sewentiende eeu ontstaan. Die vader van die moderne filosofie was Rene Descartes. Descartes het gepoog om by 'n duidelike sisteem van kennis en verklaring uit te kom. Dit het

gestalte gevind in 'n reeks meditasies van proefneming waaruit hy die dualisme van denke/gedagte en liggaam gevorm het (*“Cartesian Dualism”*) (Wikipedia 2009).

Descartes het baie kritiek ontvang en in die lig hiervan was daar drie basiese maniere om die wêreld te kon verstaan en ook die aard van gedagtes en liggaam (*“body and mind”*) om sodoende by materialisme uit te kom.

“... mind and matter both exist and are able to interact by some mechanism (this is Descartes’ position), matter is a dream or collective creation of mind (subjective idealism), mind is the by-product of matter, or is nothing but the product of matter (Materialism)” (Kheper 2009).

In die sewentiende eeu het materialisme weer sy kop uitgesteek onder die politieke filosoof Thomas Hobbes. In die agtiende eeu was die materialistiese klem op die menslike natuur. Dit was veral benadruk dat die gedagtes en die siel totaal afhanklik was van die fisiese vermoëns van die substansie (Kheper 2009).

1.7.1.1 ii) Wetenskaplike materialisme en Analitiese filosofie

Die opkoms van die wetenskap in die velde van die chemie, fisika en meganika het bygedra tot die versterking van materialisme van die agtiende eeu regdeur tot en met die twintigste eeu. Die ontdekking van chemiese elemente het gelei tot die ontdekking van die atoomteorie en die uitvinding van die rekenaar in die laat twintigste eeu. Materialisme veronderstel dat die denke van die mens verduidelik kan word in terme van substansie en van elektroniese konneksies binne-in die breinweefsel.

“Materialistic monism explains matter and mind as merely aspects of each other and derivatives of a neutral substance. Antireligious materialism is a rejection of the theological dogmas of organized religion” (Kheper 2009).

1.7.1.1 iii) Historiese materialisme

Die historiese materialisme beskryf die geestelike en maatskaplike ontwikkeling van die mens vanuit sy materiële en ekonomiese lewensomstandighede. As gevolg van hierdie sienswyse kan die geskiedenis vanuit 'n suiwer ekonomiese perspektief ontleed word. Die belangrikste rigting is die dialektiese materialisme (*'diamat'*) van Karl Marx (1818-1883). Karl Marx, wat sy filosofie gedeeltelik uit die werk en die dialektiese metode van Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831) ontwikkel het, erken dat die maatskaplike teenstellings moet omslaan na 'n rewolusionêre vryheidstryd (Kheper 2009).

In sy werk '*Zur Kritik der politischen Ökonomie*' (1859) verklaar Karl Marx die geskiedenis as 'n proses wat volgens presiese wette afloop ('determinisme'). Daar is 'n maatskaplike en ekonomiese fundering van sowel die mens asook die geskiedenis, waarvan die ideologiese bowebou of die bewussyn afhanklik is. Kuns, wetenskap, die bedeling van 'n staat, godsdiens en reg kan dus nie geskei word van die ekonomie en sosiale werklikheid nie, en die lewenshouding of bewussyn van die mens word deur hierdie basis bepaal. Binne die ekonomiese en maatskaplike basis word die produktiewe faktore van 'n maatskappy ontwikkel (werktuie, tegnologie, arbeidskrag en opleiding), maar ook die omstandighede waaronder produksie plaasvind. Die konsepte van private eiendom en werkverdeling is enersyds noodsaaklik vir die ekonomiese en tegnologiese vooruitgang, hulle lei andersyds tot die ontvreemding van die mens, wat hom nie meer met sy werk en homself kan vereenselwig nie. Die klasse, wat in hierdie maatskaplike en ekonomiese stelsel uitgebuit word, strewe na 'n verandering of selfs omwenteling, terwyl die besittersklas hom reaksionêr gedra en die ou toestand wil bewaar (Kheper 2009).

Dit is dus net 'n klassestryd, wat vooruitgang in die verloop van die geskiedenis kan teweegbring, en dit lei noodwendig tot rewolusies, wat die teenstellings van die sosiale en ekonomiese basis kan oplos, die bowebou verander en 'n nuwe historiese tydperk met beter lewensomstandighede vir almal inlui. Volgens Marx is daar 'n historiese ontwikkeling, wat uitgaan van die aanvanklike oerkommunisme en

uiteindelik uitmond in 'n moderne kommunisme sonder klasverskille (Wikipedia 2009).

1.7.1.1 iv) Godsdienst en owerhede

Die materialisme is sterk gekant teen die ou maatskaplike orde, wat deur die godsdienst en outoritêre owerhede aan die mens opgedwing word, en dien as die ideologiese wapen van die vooruitstrewende klasse. Karl Marx ontmasker byvoorbeeld radikaal die poging van godsdienstige instellings om die ou orde te steun deur gelykheid via die konstruksie van 'n onsterflike siel eers vir 'n latere 'hiernamaals' te belowe (*'Religion ist Opium für das Volk'* – 'Godsdienst is opium vir die volk'). Die historiese materialisme dien as grondslag vir die Marxisme en Marxisme-Leninisme, wat - net soos die Christelike geloof - as 'n soort heilsleer beskou kan word, waarby die idealistiese opvatting van 'n paradys deur 'n meer realistiese konsep van 'n kommunistiese maatskappy vervang word. Sekere invloede van die materialisme kan ook in die Protestants-Christelike ideologie van die Calvinisme aangewys word. Alhoewel hier geen werklike uiteensetting met die materialisme plaasvind nie, word 'n veranderende ekonomiese basis - veral die konsep van private eiendom - geskik by die Christelike tradisie aangepas (Wikipedia 2009; vgl. Catholic Encyclopedia 1913).

Deur die eeue is materialisme gekritiseer deur verskillende gelowe en deur 'n magdom godsdienstige leiers. Hulle sien materialisme as 'n geestelike leë lewensfilosofie. Volgens die vroeë Rooms Katolieke kerk is daar rede om bekommerd te wees oor materialisme:

"... materialism denies the existence of both God and the soul" (Wikipedia 2009; vgl. Catholic Encyclopedia 1913).

Sekere andere godsdienste soos Islam, Judaïsme en Budhisme sluit hierby aan. Materialisme is nie versoenbaar met die meerderheid van die wêreldgodsdienste nie.

“We extend the concept of dualism, and take it in the transcendental sense, neither it nor the two counter-alternatives, pneumatism [idealism] on the one hand, materialism on the other, would have any sort of basis... Neither the transcendental object which underlies outer appearances nor that which underlies inner intuition, is in itself either matter or a thinking being, but a ground” (Wikipedia 2009).

Maar mens kan nie net vashaak by die negatiewe elemente van materialisme nie. Deur die hele Christendom is daar ‘n stryd tussen vlees, wêreld en gees en hoe die aspekte interafhanklik ‘n rol speel in die verlossing van die mens. Die Christelike teologie, veral in die letterkultuur (Hoofstuk 3 punt 2.2) het die koninkryk van God verplaas in ‘n koninkryk van die hemel wat net wentel om die verlossing van siele en die lewe na die dood. Die koninkryk van God begin reeds met die lewe op aarde.

Christian theology... in the course of time turned the kingdom of God into a kingdom of heaven that is beyond this mortal life; the well-being of men became a salvation of souls, which again comes to pass beyond this life, after death... the Lord was talking not just about another life and men’s souls, but was addressing the body, the whole man, in his embodied form, with his involvement in history and society; that he promised the kingdom of God to the man who lives bodily with other men in this history.

(Wikipedia 2009)

Gelowiges kan hulle nooit distansieer van ‘n materialistiese wêreldbeskouing nie. [Josemaría Escrivá](#), a Spaanse Rooms-Katolieke priester in die twintigste eeu wat die Opus Dei ontdek het (‘n Organisasie wat almal leer om heilig te wees in hulle alledaagse lewe- al is dit deelname aan die mees materialistiese aktiwiteit- wat die weg is na reinheid en heiligheid), kritiseer hulle wat die Christelike lewe voorstel as iets wat geestelik, eksklusief, suiwer en verhewe bo die aardse lewe is. Wanneer die Christelike weg so beskou word dan raak die kerk die voorgestelde uitnemendheid

van die Christelike weg. Om Christen te wees is veel meer as om net by die kerk/gemeente vas te haak.

“When things are seen in this way, churches become the setting par excellence of the Christian life. And being a Christian means going to church, taking part in sacred ceremonies, being taken up with ecclesiastical matters, in a kind of segregated world, which is considered to be the ante-chamber of heaven, while the ordinary world follows its own separate path” (Wikipedia 2009).

Escriva beklemtoon juis die hoë waarde van die materie (*‘matter’*) want volgens hom is egte Christenskap die verklaring van alle vlees/materie se opstanding.

“Authentic Christianity which professes the resurrection of all flesh, has always quite logically opposed ‘dis-incarnation,’ without fear of being judged materialistic. We can, therefore, rightfully speak of a Christian materialism, which is boldly opposed to those materialisms which are blind to the spirit” (Wikipedia 2009).

In ‘n rede tydens ‘n teologiese simposium, *‘Holiness and the World’*, wat die leringe bestudeer het van Josemaria Escriva, het Pous Johannes Paulus II na een van sy preke verwys dat God in alles teenwoordig is.

“There is nothing that is outside of the concern of Christ. Speaking with theological rigor ... one cannot say that there are things — good, noble or even indifferent — which are exclusively profane; for the Word of God has made his dwelling the sons of men, he was hungry and thirsty, worked with his hands, knew friendship and obedience, experienced sorrow and death” (Wikipedia 2009).

Pous Johannes Paulus II gaan verder deur dit te beklemtoon dat in die lig van materialisme, die Rooms-Katolieke kerk hulself nie hiervan moet distansieer nie:

“conscious of serving a redemption that concerns every aspect of human existence... from a unique grasp of the radiant, universal force of the” Redeemer’s grace” (Wikipedia 2009).

1.8 Verbruikerisme

Vir hierdie studie word daar eerder gebruik gemaak van die woord verbruikerisme teenoor verbruikersmentaliteit. Verbruikerisme (*‘consumerism’*) is die eindproduk of verhewe vorm van individualisme en materialisme. Benton (1999) beskryf dit soos volg:

“... exaggerated and privatised form of materialism... We enjoy the involvement of choosing and buying so much that we have left materialism behind to embrace consumerism. Consumerism is an exaggerated form of materialism that involves our five senses. It holds out the prospect of happiness through the exercise of personal choice” (Benton 1999:34).

Die uitsaakultuur met die TV as die middelpunt van meeste huishoudings – en waar die meeste kontemporêre gemeentes se kultuur geleë is – het ‘n groot bydrae gelewer tot verbruikerisme. Die gevolg is ‘n kultuur wat keuse en gemak verhewe stel bo lojaliteit en verhoudings.

“Television exposed us to a world beyond our local surroundings, exposed us to the latest goods and information and made us want more things than we ever thought possible. This exposure, combined with our increased mobility, created a culture that values choice and convenience over loyalty and community” (Miller 2004:172).

Soos met individualisme en materialisme is alles nie net negatief nie. As gelowiges glo mens dat God alle dinge gemaak het – die materiële dinge – maar dat daar ook bewus moet wees wat die effek van verbruikerisme op die mens is. Verbruikerisme staan sentraal in die huidige leefwêreld en verkondig ‘n boodskap dat die materiële en dienste wat mense jou kan bied ‘n belofte is van geluk en mag. Binne ‘n veranderende wêreld word daar op die mag van individuele keuses van die verbruiker gefokus. John Benton (1999) praat van drie areas waar ‘n verbruikersmentaliteit die botoon voer:

“... ecology, justice and spirituality. Consumerism has had a bad impact on all three” (Benton 1999:51).

1.8.1 Wat is verbruikerisme?

Daar is verskeie definisies vir verbruikerisme. Dit is nodig om hierdie definisies goed te verstaan om die verskille raak te sien sodat 'n goeie oorsig gekry kan word oor verbruikerisme en die kultuur waarbinne dit voorkom. Die verskille tussen die verskillende definisies word hoofsaaklik gesien as verskillende houdinge wat ingeneem word of mense se persoonlike opinies. Byvoorbeeld, 'n sterk verbruikersadvokaat in die ekonomiese wêreld sal verbruikerisme definieer as 'n poging om die verbruiker op dieselfde vlak te plaas as die voorsiener (Feldman 1976:4).

“Consumers want to know what they are buying. What they are eating. How long a product will last. What it will and will not do. Whether it will be safe for them and/or the environment... Consumers do not want to be manipulated or lied to. They want truth, not just in lending labeling and packaging, but everything in the whole vast, bewildering marketplace” (Feldman 1976:4).

Tweedens kan verbruikerisme ook beteken dat die verbruiker na die vervaardiger kyk as iemand wat geïnteresseerd is, maar nie regtig weet wat die verbruiker se realiteit is nie. Hy beskou die vervaardiger as iemand wat nog nie die moeite gedoen het om uit te vind nie, wat nie die wêreld verstaan waarbinne die verbruiker lewe nie, en wat verwag dat die verbruiker die onderskeiding moet maak wat die verbruiker nie noodwendig wil of kan maak nie (Feldman 1976:4-5).

Hierdie twee definisies bewys dat twee persone in dieselfde tydperk en plek, verskillende perspektiewe op verbruikerisme kan hê. Daarom is dit baie moeilik om net vas te haak by een definisie of begrip om sodoende die effek van verbruikerisme te bepaal. Vir die doel van hierdie studie word daar na verskillende persone se sieninge rondom verbruikerisme gaan kyk om vas te stel hoe die kultuur van die verbruiker lyk. Alles in ag genome moet daar gepoog word om uit te kom by wat dit beteken om 'n verbruiker te wees en wat dit beteken om te verbruik? Verbruikerskultuur is die dominante modus of kulturele reproduksie wat in die

Westerse wêreld oor tyd ontwikkel het deur die bestek van modernisme. Dit staan sentraal in die betekenisvolle praktyk van elke dag se moderne lewe en is algemeen verbind tot sentrale waardes, praktyke en institusies wat Westerse modernisme definieer soos keuse, individualisme en mark verhoudings. Verbruikerisme is 'n aanduiding van sosiale samestellings (Slater 1997:7).

“It denotes a social arrangement in which the relation between lived culture and social recourses, between meaningful ways of life and the symbolic and material resources, on which they depend, is mediated through markets” (Slater 1997:7).

Die mens word gevorm deur die uitdagings van die kultuur waarbinne hy leef. Uit bogenoemde is dit baie duidelik dat die markte en die ekonomie 'n definitiewe rol speel in hierdie vormingsproses. Dit maak nie saak hoe ryk of hoe arm 'n mens is nie, almal is verbruikers wat individuele keuses moet maak oor wat verbruik moet word op 'n daaglikse basis. Die vryheid en die hoeveelheid wat kan verbruik word hang alles af van 'n mens se finansiële vermoë. 'n Verbruiker is 'n persoon wat iets verbruik en om te verbruik beteken om iets op te gebruik. Die verbruiker maak dit wat verbruik word sy eksklusiewe eiendom.

“... to consume means using things up: eating them, wearing them, playing with them and otherwise causing them to satisfy one's needs or desires. It also means appropriating most of the things destined to be consumed: buying them, paying for them and so making them one's exclusive property, barring everybody else from using them without one's permission” (Bauman 1998:23).

Geen mens kan lewe sonder om te verbruik nie. Maar die manier en die middele wat verbruik word, kan verskil. Daarom moet dit duidelik gestel word dat elkeen leef in 'n verbruikerskultuur omdat alle mense in die kultuur op een of ander manier iets verbruik.

In die prediking het mens te doen met mense uit verskillende sosiale en ekonomiese agtergronde. Om te dink dat verbruikerisme net te doen het met mense wat luukshede verbruik, is uiters onverantwoordelik en sluit die massas om hulle uit. Elke

mense se wêreldbegrip, arm of ryk, word gevorm deur hierdie verbruikerskultuur en het 'n groot invloed op hoe mense na prediking en kerkwees kyk. Bauman (1998:24) beskryf dit as volg:

“Ours is a ‘consumer society’ in a similarly and profound fundamental sense in which the society of our predecessors used to deserve the name of a ‘producer society’ in spite of the fact that people have produced since the beginning of the human species and will go on producing until the species’ demise”.

Die bogenoemde beklemtoon die verskuiwing vanaf produksie na verbruik en dat die verbruikerskultuur elke mense se wêreldbeeld vorm en oorheers. Tans bevind mense hulle midde in 'n verbruikers-samelewing en dit is ook die manier hoe daar dag vir dag gelewe word.

“Culture is whatever it is that at any particular time, most motivates us. It used to be religion; or going to war. Now it is consumerism” (Davidson 1992:120).

Om te lewe in 'n verbruikerskultuur waar produkte geproduseer word om te verbruik, word daar kontak gemaak met verskillende mense. Sodoende word daar verhoudings gevorm tussen die produkte wat verbruik word en die mense met wie elke dag omgegaan word.

Lury (1996:1) skryf dat een van die belangrikste maniere hoe mense in verhoudings staan met mekaar, is deur die bemiddeling van besittings. Dit beteken dat die materiële en die kulturele is altyd verbind in spesifieke verhoudings. Dit op sigself help baie, want dit skep 'n kritieke distansie van elke dag se verstaan van verbruik. Dit skuif die aandag weg van die verbruik van goedere en besittings of die 'op gebruik' om dit meer algemeen te gebruik.

“To see consumer culture as a specific form of material culture is helpful because it gives a critical distance from everyday understandings of consumption, shifting attention away from the use of things in the sense of consuming or ‘using up’, to ‘use’ in a more general sense” (Lury 1996:1).

Lury (1996:3) gaan verder deur die proses van verbruikerskultuur te beskryf deur die lens van die materiële kultuur as 'n afhandeling en voltooiing:

“The consumption that is referenced via consumer culture can, through the lens of material culture, be seen as conversion, or, more precisely, ‘the manner in which people convert things to ends of their own... There is a tendency for consumption to be understood as the completion of a process of production for the market’.

Die rede hoekom bogenoemde definisie gekies word, is omdat verbruik nie net negatief en boos is nie. Soos by individualisme en materialisme kan so maklik in die prediking net die negatiewe geïmpliseer word. Om die verbruiker te sien as iemand wat 'n proses afhandel is meer 'n positiewe manier om na dinge te kyk. Maar na dit alles gesê is moet daar op 'n verantwoordelike manier daarop gereageer word. Die vraag wat gevra moet word is hoe mens die harte van mense kan verstaan en hoor as hulle deel vorm van hierdie kultuur sodat die proses van produksie en verbruik alle mense kan bevoordeel.

In die algemeen word die gemeenskappe gekarakteriseer deur sterk gewortelde waardes van om te besit is om te wees. Die bekende woorde *‘I shop, therefore I am!’* is deel van vandag se kultuur.

“The emergence and growth of this preference is tied up with the rise of individualism and mass consumer society, which are seen to have led people to define themselves and others in terms of the things they possess” (Lury 1996:7).

Stearns (2001:vii) brei meer spesifiek hierop uit waar verbruikerisme 'n samelewing beskryf waar mense hulle doelwitte vir die lewe formuleer.

“Consumerism describes a society in which many people formulate their goals in life partly through acquiring goods that they clearly do not need for subsistence or for traditional display... They take ‘identity’ from a procession of new items that they buy and exhibit”.

Mense se identiteit word gevorm deur dit wat hulle verbruik. Dit is baie belangrik by hierdie punt om dit te weet, juis om uit te kom en sodoende die verbruikerskultuur reg te verstaan en te interpreteer. In die verbruikerskultuur waarbinne gelewe word, word mense gedryf om meer en meer te besit, so vinnig as moontlik, met die minste moeite om sodoende die gemaklikste lewe te handhaaf.

“The consumer movement may be described as the organizations, activities and attitudes of consumers in their relation to the distribution of goods and services. It gives new emphasis to the consumer’s right to full and correct information on prices, on quality of commodity, and on cost and efficiency of distribution” (Dameron 1939:26).

Die verbruikersbeweging speel ‘n belangrike rol in ‘n veranderende wêreld van relatiewiteit. Mense kom met dieselfde lewenshouding en ingesteldheid om die prediking te kom hoor as wat hulle na ‘n winkel toe gaan om iets te gaan koop of soek. Die hoorder van die preek verwag om die regte inligting, kwaliteit en gemak te ontvang met die minste moeite soos by die winkel wat hy/sy besoek. Verbruik word beïnvloed deur die kultuur waarbinne mens leef. Die kultuur is ‘n byvoeging tot verbruik (Slater 1997:133).

“... consumption is influenced by culture: for example, individuals normally act on their own private desires but are sometimes pressured in other directions by cultural forces. In both cases, culture is an addition to consumption”.

Die verskillende perspektiewe en houdinge help met die algemene begrip wanneer daar gepraat en verwys word verbruikerisme en kultuur waarbinne mense lewe. Om te gaan kyk hoe dit histories ontstaan het sal help om te sien hoe die individu ingesuij word in hierdie lewenswyse sonder dat die individu ‘n bewuste keuse daarvoor maak.

1.8.2 Die ontstaan van verbruikerisme

Teen die einde van die sewentiende eeu het die koloniale handel en die winste vergroot en het dit 'n toename in verbruiksaankope tot gevolg gehad. Die markte het al hoe meer en meer vervaardig omdat mense al hoe meer 'n behoefte gehad het aan verbruikersartikels. Dit het tot gevolg gehad dat nuwe winkels en nuwe bemarkingsmetodes die lig gesien het.

“Shopkeepers and producers of consumer goods realized that what people want and what people need are stretchable and are not confined to what was required to live up to conventional standards or to subsist” (Stearns 2001:18).

Vir Christene en baie ander gelowe het die klem meer op 'verlossing' as 'verbruik' geval. Om te besit of te verbruik was sekondêr tot die primêre verlossing. Maar tye het verander en die rewolusie het sy tol geëis en vorm aangeneem in verskillende kontekste.

Verbruikerisme is 'n moderne produk. Binne die groot universele konteks was daar 'n opbou in die ontdekking van grootskaalse verbruik van die laat sewentigs tot in die begin tagtigs.

“Whatever the precise boundary line may be, it is clear that a consumer society existed by the mid-eighteenth century in regions where a commercial economy was most fully developed and where access to global products was expanding most rapidly” (Slater 1997:17).

'n Toename in die advertensiebedryf het begin plaasvind. Orals het verkopers en vervaardigers alles probeer om hulle artikels te koop en mense afhanklik te maak van hulle dienste. Die produsent het hulle produkte op kreatiewe maniere al hoe beter verpak om sodoende die verbruiker te oortuig dat hy nie sonder hierdie produk kan klaarkom nie. Die media is ingespan en om die beurt is hulle ondersteun deur die wetenskap en die tegnologie. Vervaardigers en eienaars van winkels het begin saamwerk om seker te maak dat die verbruiker tevrede is met hulle produkte en dat dit nie net gaan om meer en vinniger te produseer nie.

“Products were changed frequently so that people who bought them, must come back lest their possessions be out of date” (Stearns 2001:20).

Die tegnologie van die agtiende eeu was anders as vandag s'n. Om mense in hulle massas te kon bereik en boonop met gepaardgaande visuele verbeelding was baie beperk. Maar met die ontstaan van die verbruikersrevolusie het mense elke verkoopstechniek vervolmaak wat die vervaardigers en die verkopers vandag nog gebruik.

“Advertising was already fully established, as were the methods of drawing people into stores, lending money for items not really required, and adjusting production lines to fashion whims” (Stearns 2001:20).

Die lys van dinge wat mense as basiese benodigdhede beskou het, het net meer en meer geword. Klere, speelgoed, horlosies, meubels, parfuum ens. het verbruikersartikels geword wat mense koop om deel te wees van die kultuur waarbinne hulle lewe. Aan die einde van die agtiende eeu is restaurante geopen om in die behoeftes van die mense te voorsien. Sodoende het koffiehuisse tot stand gekom wat nie net koffie bedien het nie, maar ook leesstof vir volwassenes.

“Children did not yet constitute a direct consumer market, but the purchasing was done by parents, eager to buy items that would educate their offspring” (Stearns 2001:22).

Om meer bymekaar te maak het deel geword van mense se identiteit en die uitstaande kenmerk van die verbruikerskultuur was die herdefiniëring van behoeftes en aspirasies. Die kommersiële stelsels en persoonlike motivering het gedraai en mense het lewensdoelwitte herevalueer.

“... re-evaluating what goals in life should be, and what brought happiness” (Stearns 2001:27).

Hierdie revolusie het nie onmiddellik die deelname veroorsaak wat gelei het tot die verbruikerskultuur soos dit vandag verstaan word nie. Natuurlik het dit nie die

verbruikerskultuur laat afneem nie, maar daar was teenwerkende kragte en getye wat in verskillende rigtings beweeg het. In Noord-Amerika en Brittanje het die Metodiste beweging begin wat gehoorsaamheid aan God benadruk het en wat materialisme ondergeskik gestel het aan die verbruikers rewolusie. Die Protestantse etiek wat die kruisiging van die self en die spaarsamigheid van goedere beklemtoon het, het onder sekere gemeenskappe versprei (Stearns 2001:29).

Maar na alles wat gebeur het, het die verbruikerskultuur die botoon begin voer en net groter en groter geword wat deel is van vandag se leefwêreld en tydgees. Dit is baie duidelik dat geen mens kan ontsnap uit die verbruikerskultuur nie. Dit is om elkeen, in elkeen en deel van elkeen. Danksy moderne tegnologie het dit makliker geword om met mekaar te kommunikeer en in die proses inligting oor te dra. Mense word midde-in hierdie kultuur gebore en het 'n effek op hoe elke dag gelewe word. Sodoende het verbruikerisme 'n groot invloed op die huidige kultuur van verandering, veral onder hoe jong mense ontwikkel, hoe hulle oor hulleself dink, asook oor hulle besittings, andere, die wêreld en God.

1.8.3 Karakertreкке van verbruikerisme

Daar is talle kenmerke van 'n verbruikerskultuur, maar vir die doel van hierdie studie word daar stilgestaan by die belangrikste kenmerke wat van toepassing is op die prediking in 'n veranderende wêreld. Daar word aanvaar dat hierdie karaktereienskappe 'n groot effek het op 'n mens se geloofsontwikkeling en ook die manier hoe daar oor God, die kerk en die prediking gedink en gevoel word.

1.8.3.1 Wetenskap en die behoefte aan inligting

Sedert die Verligting (*'Aufklärung'*) en die groei wat in die wetenskap en tegnologie plaasgevind het, soek mense voortdurend na meer kennis en inligting. Die mens wil

alles met die menslike rede verklaar en uitredeneer. Dit word ook genoem die ‘alleswetende kultuur’ waar mense nie net glo wat hulle sien of hoor nie, maar dat daar nog steeds ‘n verdere soeke is na die waarheid (Bauer & Greyser 1967:25).

Daarom ontleed hulle alles in die fynste detail om alles te verstaan waarmee hulle te doen het. Saam met die soeke om uit te vind waarmee hulle presies besig is, het hulle ook ‘n behoefte aan soveel moontlike inligting om presies te weet waarmee hulle besig is. Raymond Bauer (1967) identifiseer drie stappe wat mense nodig het om ‘n besluit te neem:

*“(1) The consumer must know the product exists,
(2) he must know how the product performs and,
(3) he must know how it performs compared to other products”*
(Bauer & Greyser 1967:26).

Die produsente hulle sal wil seker maak dat soveel inligting as moontlik gegee sal word aangaande hulle produk sodat die koper ingelig en gemaklik kan voel om ‘n keuse te maak om die produk te koop.

Slater (1997:117) stel dit mooi as hy sê dat in plaas van om iets te sien as ‘n betekenisvolle intrinsieke waardevolle subjek, dit veel eerder behandel word as ‘n berekenbare objek.

“Everything can be treated as a calculable object rather than as a meaningful, intrinsically valued subject”.

Volgens Slater (1997:188) het dit tot gevolg dat iets net rasioneel en berekenbaar geag word.

“... it certainly contributes to the rational, calculating nature of modern times against the more impulsive, holistic, emotional character of earlier epochs”.

1.8.3.2 Vinnige oplossing en gemak

Verbruikerisme gaan oor kitsoplossings. Mense leef van dag tot dag en kyk waar hulle die beste produkte en diens kan kry op die effektiefste en vinnigste manier. Mens hoef nie vër te soek om dit te sien in advertensies, promosies en plakkate nie. Die produsente is deurlopend besig om die verbruikers te oortuig dat hulle produkte hulle lewe makliker en eenvoudiger sal maak (Jethani 2009). Dit het tot gevolg dat as daar 'n probleem opduik, die naaste inligtingsbron geraadpleeg word om iemand te soek wat betaal kan word om die probleem sou gou en effektief as moontlik op te los. Doug Paggit (2006) stel dit raak nadat hulle hom gevra het hoe die verbruikerskultuur sy bediening as predikant beïnvloed.

In the last few days, I've been a supplier and a consumer. First, I was preparing my seminars for the national pastor's convention and thinking, I'd better come up with material that people are going to want to hear. Second, my wife and I own some rental properties. On Friday night at 11 pm one of our tenants called to say a pipe had burst and water was running all over the place. So I opened the phone book and went for the largest ad in the yellow pages. This company seemed reputable because they had a hotline, and they guaranteed 24-hour service. So I called and purchased plumbing services. Problem solved. Lots of money spent, but the problem was solved.

(Preaching past TiVo 2006)

Bogenoemde voorbeeld wys dat in 'n verbruikerskultuur daar teruggesit kan word, en dat daar altyd iemand sal wees wat die probleem kan oplos op die effektiefste manier. En nie net die probleem kan oplos nie, maar sommer onmiddellik kan oplos sonder om enigsins te wag.

"A consumer society would not take lightly a call to delay gratification. A consumer society is a society of credit cards, not saving books. It is a now society. A wanting society, not a waiting society" (Bauman 1998:31).

In hierdie 'nou' kultuur is daar geen ruimte vir prosesse nie. Vir alles is daar maar net 'n beter en vinniger manier om bevredig te word. Alles word deesdae deur die druk van 'n knoppie vermag. Dit het regstreeks tot gevolg dat daar al hoe meer produkte is wat verbruik kan word om die werk minder of vinniger te maak. Sonder om enigsins diskriminerend te wees- dink byvoorbeeld aan die produkte beskikbaar vir die vrou om haar te help met die huishouding.

“The ever increasing availability of finished goods for sale as commodities will lead to a decline in the amount of housework that is done by women” (Lury 1996:125).

Die ou gesegde *‘Time is money’* speel ook 'n definitiewe rol in die lewe van mense wat na vinnige oplossings soek.

“Time has become money in both work and after hours. We experience a scarcity of both goods and leisure. But ultimately the problem is that we lack time free from working and spending” (Cross 1993:1).

Hoe vinniger daar geld gemaak word, hoe vinniger kan dinge gekoop word wat sodoende mense help om die lewe vinniger en makliker maak. Daar word heelyd gesoek na die kortste en vinnigste pad. Die implikasies hiervan op die prediking moet verreken word. Iemand wat in 'n verbruikerskultuur na 'n preek luister en agterkom dat die prediker sukkel om sy punt te maak of irrelevant is, sal vinnig geïrriteerd word.

1.8.3.3 Ervaring-gedrewe

Verbruikerisme is 'n ervarings gedrewe kultuur. Die produkte wat die meeste verkoop is die produkte wat die beste ervaring kan waarborg. As die verkoper 'n produk kan produseer wat 'n ervaring vir sy kliënt kan waarborg, kan sukses in sy besigheid gewaarborg word.

Die vergroting van kommersiële ontspanning gedurende die 1950's en 1960's was grootliks ingebed in die nuwe verbruikers- en ontspannings-georiënteerde middelklas met hulle ingesteldheid:

“... morality of pleasure as a duty” (Omgery 2001:114).

Vanaf die 1950's en 1960's het verbruik en plesier net meer toegeneem.

“... consumers believe that they can continue to expand their consumption and increase their relative amount of pleasure rather than limiting desires” (Omgery 2001:87).

'n Goeie tyd of 'n aangename ervaring is een van die eerste prioriteite in 'n verbruikerskultuur. In 'n verbruikerskultuur is pret belangriker as om die morele regte ding te doen. Alles kan regverdig word solank dit net 'n goeie ervaring was. Plesier word nie net toegelaat nie, maar is 'n vereiste. Dit staan in teenstelling met 'n voorafgaande kultuur wat 'n moraliteit van diens en 'n vrees vir plesier gehad het. Alle ervarings is deur sterk skuldgevoelens onderdruk.

The old 'bourgeoisie' is argued to have based its life on a morality of duty, with a fear of pleasure, modesty and restraint, and to have associated every satisfaction of forbidden impulses with guilt. In contrast, the new middle-class groups urge a morality of pleasure as a duty. This doctrine makes it a failure, a threat to the self-esteem, not to 'have fun'. Pleasure is not only permitted but demanded (Lury 1996:100).

Gaan kyk 'n mens na die manier hoe produkte bemark word dan word dit meestal met 'n betekenis verpak. Die bemarkers weet dat ervarings verkoop en dit is dan ook die rede hoekom hulle gebruik maak van eksotiese beelde, vervulling, romanse en die goeie lewe.

'Advertising exploits the idea that there is nothing we can't be made to feel good about, no limit to how good we can feel, and nothing we will not then do for those things that have us committed to them” (Davidson 1992:25).

In 'n verbruikerskultuur, is die 'normale lewe', waar die verbruiker se gedagtegang heeltemal oorheers word deur keuses te maak tussen die volledige wapenuitrusting van publieke tentoongestelde geleenthede vir aangename sensasies en opgewekte ervarings (Bauman 1998:37).

1.8.3.4 Identiteit

Alle mense is op een of ander manier verbruikers, maar as gevolg van mense se finansiële inkomste wat verskil, lê mense op verskillende vlakke van verbruik. Sekeres kan meer as ander verbruik, maar elkeen bly deel van verbruikerisme. Shane Hipps (2007) skryf in 'n artikel getiteld: *'Dancing with consumerism'*, dat daar verskillende maniere van verbruik is. Eerstens is daar 'hoofstroom verbruik' wat vandag se kultuur domineer. Hierdie manier van verbruik sê baie oor wie jy is en waar jy inpas in die samelewing. Tweedens kry jy 'kontra verbruik' (*'counter consumerism'*), deur jou verstand en begrip te gebruik (*'savviness'*). Daar is 'n bewustheid van sekere groot instansies wat wil domineer. 'Kontra verbruik' is waar daar 'n bewuste vermyding is om by hierdie groot instansies of organisasies te koop, maar die snaakse is, dat al word hulle vermy, vind daar nog steeds verbruik plaas. Nog steeds vind daar 'n verbruik plaas van net 'n ander identiteit (Hipps 2007). In die Suid-Afrikaanse konteks lê die verskil tussen hulle wat koffie drink by *'Wimpy, Mugg & Bean'* en hulle wat ook koffie verbruik, maar weier om by hierdie *'franchise's'* te koop. Hierdie verbruik van koffie vind eerder plaas by 'n plaaslike koffiewinkel met 'n unieke identiteit.

Jethani (2008) in 'n artikel: *'iChurch: We All Like Sheep: Is our insistence on choices leading us astray?'*, beskryf hoe mense hulle vandag bevind in 'n kultuur waar verhoudings, betekenis, waarde en identiteit bepaal word deur dit wat jy kan bekostig en koop. Jy is wat jy verbruik.

"We find ourselves in a culture that defines our relationships by our purchases. As the philosopher Baudrillard explains, 'Consumption is a system of meaning'. We assign value to ourselves and others based on the goods we purchase. One's identity is now constructed by the clothes you wear, the vehicle you drive, and the music on your iPod. In short, you are what you consume" (Jethani 2008).

Ons lewe in 'n kultuur waar self identiteit gekoop word. Verbruik is 'n manier hoe ek my identiteit opbou en onderhou (Slater 1997:85).

“We choose a self-identity from the shop window of the pluralized social world; actions, experiences and objects are all reflexively encountered as part of the need to construct and maintain self identity”.

Lury (1996:233) verduidelik dat die verbruikerskultuur gaan so ver dat dit ook jou psigologiese behoefte na die sinvolheid en betekenis van die lewe, infiltreer.

“... it infiltrates everyday life not only in the level of economic decision making, social activities and domestic life, but also at the level of meaningful psychological experience”.

Die konteks van baie blanke Afrikaanse gemeentes in die Paarl is ‘n refleksie van bogenoemde. As gevolg van die relatiewe finansiële welstand en sekuriteit wat mense geniet, plaas dit hulle binne ‘n sekere identiteit. Met betrekking tot die prediking sal hulle vinnig vir jou sê dat hulle nie aanklank vind by ‘n sekere preek, spiritualiteit of preekreeks nie (vgl. Barnard 2004:87).

1.8.3.5 Materialisme, Advertensie en Menslike behoeftes

‘Verbruikerisme lei tot ‘n toename in materialisme.

“Homo sapiens have long distinguished themselves by their use of and the desire for material objects, and human social environments have long worked to support these tendencies to consume” (Kanner & Kasser 2003:11).

Dit is deel van die menslike natuur en nie noodwendig verkeerd om materiële behoeftes te besit en te verbruik nie. Wat wel belangrik is, is om verantwoordelik daarmee om te gaan en hoe mense dit kan waardeer en geniet wat reeds besit word.

Saam met hierdie inherente behoefte aan besittings en verbruik, moet mens nooit vergeet dat die materiële altyd die sigbare deel van die kultuur is. Soveel te meer moet die materiële ook in verhoudings staan met ‘rituele’ (Lury 1996:12).

“Rituals, in the anthropological sense, give shape and substance to social relations, ‘but’ it is more effective, when it is tied to material things, for goods are the visible part of culture’. This just shows us how big a role the possession of material thing plays in social relationships”

Die menslike natuur het sekere behoeftes om te oorleef en ook gepaardgaande begeertes om in te pas in ‘n sosiale konteks (vgl. Myers 2003). Natuurlik is die media besig om elke dag vir mense te probeer oortuig van nog behoeftes wat hulle nodig het. Dit gaan egter nie meer soseer om te oorleef nie, maar eerder oor goedere wat waarde en status gee.

“It is not about having the stuff we need to survive anymore, but more about what we need to fit in” (Kanner & Kasser 2003:191).

Om ryk te wees bevredig nie die behoeftes aan lewensdoel en vervulling nie, maar die kultuur waarbinne mense leef, aam met die ondersteuning van die media probeer mense oortuig van hierdie goedere wat gekoop en verbruik moet word.

“Studies report though, that wealthy people who have the money to get hold of all these things are not necessarily happier than their economically disadvantaged counterparts” (Kanner and Kasser 2003:191).

As gevolg van massaproduksie tydens die industriële rewolusie, het dit tot gevolg gehad dat die markte heeltemal versadig geword het. Sodoende het die vervaardigers ‘n manier gesoek om steeds die behoefte aan produkte daar te stel. In hierdie proses is aan die advertensiebedryf geboorte geskenk.

Die advertensiebedryf raak manipulerend en oortuig voortdurend van die belangrikheid van behoeftes wat mens nooit eers aan gedink het nie (Jethani 2008).

“Manufacturers needed a way to artificially increase demand for their products. Advertising was born”.

Vir die produsente gaan dit nie om die behoeftes van mense te bevredig nie, maar om hulle produkte so te bemark dat mense oortuig is dat hulle nie daarsonder kan klaarkom nie. En nie net daarsonder kan klaarkom nie, maar ook in die proses beter oor hulleself sal voel. Die gevolg is dat die verbruiker die produk koop. Hulle wat die

produkte koop is ook meer gepla oor wat ander mense sê of dink oor hulle (Kanner and Kasser 2003:17).

“... compared to those who care little for materialistic pursuits, people with a strong materialistic value orientation are more concerned with social comparison, are more likely to compare themselves with images of wealthy people”.

Daarom voel mense onder druk om seker materiële objekte te besit wat hulle sal help om by 'n sekere sosiale groep of status in te pas. Die gevolg is dat hierdie een produk wat gekoop en verbruik word, jou hele lewe kan en gaan beïnvloed. Advertensies slaag daarin om jou as mens te domineer en te beheer (Davidson 1992:49).

“Advertising’s greatest crime is its over-motivation, the way that the whole of life’s intangible good things get identified with just one tiny product. Ads are everywhere, and they work to dominate our sensory worlds, to get inside our heads and with Mephistophelean sureness of touch, make our decisions for us”.

1.8.3.6 Die arm mens

Verbruikerisme het 'n groot uitwerking op die manier hoe daar na arm mense gekyk word. Vir die grootste gedeelte van die mensdom se geskiedenis het die toestand van armoede direkte gevaar beteken vir fisiese oorlewing. Armoede het nie noodwendig die gevolg van materiële ontneming en liggaamlike ellende nie. Armoede in 'n verbruikerskultuur beteken om afgesny te word van sekere geleenthede in 'n gegewe situasie vir 'n gelukkige lewe en nie dit te gebruik wat die lewe jou bied nie (Bauman 1998:37).

“Poverty in the consumer culture means being cut off from the chances of whatever passes in a given society for a happy life, not taking what life has to offer”.

Vir die arm mens wat gebore word in 'n verbruikerskultuur is daar die belofte van 'n beter lewe. Net soos die ryk mens word hulle gebombardeer met advertensies wat hulle probeer oortuig van sekere goedere wat 'n beter lewe vir hulle sal meebring. Die verskil is dat hulle die meeste van hierdie middele nie kan bekostig nie wat tot

gevolg het dat daar spanning in gemeenskappe ontstaan. Om arm te wees in 'n verbruikerskultuur kan nie maklik wees nie. Dink net aan die spanning wat heers in 'n vader wat die stemme hoor van sy kinders wat vra na 'n speelding, maar in sy agterkop weet hy nie eens waar hy die geld gaan kry vir kos op die tafel nie. Verbruikerisme sien die arm mens as 'n gebrekkige verbruiker (*'flawed consumers'*) (Bauman 1998:38).

"In a consumer society, having no access to a happy or merely a normal life means to be 'flawed consumers'. And so the poor of a consumer society are socially defined, and self-defined, first and foremost as blemished, defective, faulty and deficient – in other words, inadequate – consumers".

Neal (1984:329) skryf dat alle Bybelse godsdienste bevestig die bevryding van mense, maar die praktyk van hierdie godsdienste beperk die groep armes, as gevolg van die konsep wat aan 'die mens' toegeken word. Sodoende word die arm mens of hulle wat niks besit nie, gedefinieer as vyand, minder menslik, onverantwoordelik en afhanklik van hulle wat meer besit. Dit veroorsaak dat die arm mens nooit 'n voet het om op te staan teenoor geregtigheid nie (Neal 1984:329).

"Hence comes the effort to define the poor or dispossessed as enemy, or animal less than human, or child instead of responsible adult, as incompetent and therefore to be cared for. All these definitions allow the poor not to be taken seriously when they challenge the right of those with power to use it against their human rights".

Dit is skokkend om te hoor hoe mense oor die armes praat en dink, maar dit is die realiteit van die kultuur waarbinne geleef word.

'n Ander manier om na armoede te kyk is om dit te verbind met kriminaliteit. Wanneer die arm mens materiële sukses najaag is daar altyd 'n vorm van misbruik en vandalisme betrokke. Mens sien dit duidelik by huis inbrake.

"... when poor people try to pursue material success, damaging things is often involved. The poor often deal with such consequences of their consumerism, where wealthier people can be consumeristic without those kind of consequences" (Preaching past TiVo 2006).

Die effek wat hierdie gesindheid het op mense om nie as arm gekategoriseer te word nie, is dat die arm mens verban word uit die wêreld van morele verpligting teenoor daardie mens (Bauman 1998:77).

“... it helps to banish the poor from the universe of moral obligation”.

1.8.3.7 Individualisme en sosiale status

In die Westerse samelewing het tradisionele kultuur, gemeenskap gedrewe kultuur, plek gemaak vir die individualistiese kultuur. Soos reeds bespreek onder individualisme (punt 1.6) gaan alles om die behoefte van die individu. Mense in 'n tradisionele kultuur was meer besorg oor die verbintenis met ander, die wêreld om hulle en die vooruitgang van die groep, en nie die bevrediging van individuele behoeftes nie. Dit was ook kenmerkend van Oosterse kulture om meer afhanklik van mekaar te wees. In 'n Westerse kultuur is elke mens vir homself.

“The Japanese culture believes that cooperation is important for education. America believes this as well, but focuses more on the individual success of a student. This can be seen in the societies as a whole. The Japanese culture uses groupism when working on projects and in daily life” (Mendez 1997).

Die tradisionele kultuur waarbinne mense opgroei, kan nie genoeg beklemtoon word nie. Die samelewing en verhoudings (*‘organic community’*) vanuit 'n tradisionele kultuur, het drasties verander met die opkoms van die verbruikerskultuur. Die tradisionele kultuur het alle mense nie net 'n vaste status gegee nie, maar ook een wat teologies geanker was in die kosmiese orde en sosiaal geanker in die bloed en grond, geboorte en land (*“blood and soil”, birth and land”*) (Slater 1997:68).

Ook die oorgang vanaf pre modernisme se *‘social placing’* na modernisme se *‘self-construction’* het aanleiding gegee tot 'n toename in verbruik.

Having dismantled the ‘pre-modern’ – traditional, ascriptive mechanism of social placement, which left to men and women only the relatively straightforward task of ‘sticking to one’s own kind’, of living up to the standards attached to the ‘social category’ into which they were born – modernity charged the individual with the task of ‘self-construction’: building one’s own social identity if not fully from scratch, at least from it’s foundation up.

(Bauman 1998:27)

Die verbruikerskultuur is ‘n individualistiese kultuur waar mense aanhoudend behoeftes het aan goedere en simbole wat hulle individuele behoeftes bevredig. Een van die kern karaktertrekke van die verbruikerskultuur is ‘keuse’. Met elke nuwe keuse word die verbruiker beter toegerus om sy unieke identiteit te skep (Jethani 2008).

“One of the core characteristics of consumerism is choice. With each new option the shopper is better equipped to construct his unique identity”.

Soos reeds genoem is die doel van die verkoper om soveel as moontlik opsies te bied sodat elke individu die beste opsie vir homself kan kies. Om in ‘n besigheid te bly moet ‘n maatskappy dit produseer wat al die onderskeie voorkeure en behoeftes van verskillende individue ondervang.

Deelname aan verbruik en die vryheid van keuse wat gekoppel word aan die goedkeuring en erkenning van ander, is een van die mens se grootste behoeftes. Sosiale en ekonomiese status raak baie belangrik vir die individu in ‘n verbruikerskultuur. Die rede hiervoor is dat ekonomiese status sekere beperkinge tot gevolg het rondom die verbruiker se deelname en bevestig sy vryheid om keuses uit te oefen (Lury 1996:6).

Soos reeds verduidelik onder die begrip ‘postmodernisme’ is waarheid relatief. Waarheid is ‘n keuse en ‘n gevoel. Die keuse van die individu oorheers tans die sosiale kultuur.

“Individual choice dominates our sense of the social. Social action and structure are increasingly understood in terms of individual choices undertaken in relation to the needs of, or for, a self” (Slater 1997:85).

Dit het tot gevolg dat daar ‘n toename is in goedere wat vir ‘n spesifieke individu binne ‘n bepaalde leefstylgroep gemaak word. Die individu kan self die kleur, vorm en inhoud kies en weet dat hy die enigste persoon is met ‘n bepaalde produk. Hierdie verbruikersgroepe word eerder bepaal deur lewenstyl as deur klas, geslag of ouderdom.

“Mass production of standardised goods for mass consumption by homogenous consumers has given way to post-modern, post-Fordist specialized production of goods more specifically tailored for and targeted on precise consumer groups who are defined by life styles rather than by broad demographic variables like class, gender or age” (Slater 1997:174).

1.8.3.8 Die jeug is die groep wat geteiken word

Deel van die verbruikersbeweging is die ontluiking van jeug subkulture wat ‘n groot verbruikersaanvraag getoon het. Dit het tot gevolg gehad dat die jeug ‘n uitnemende verbruikersmark geword het.

“One of the most striking features of post war social change was the galloping success of commercial leisure industries specifically geared to youth demand. These industries were serviced by a new army of advertisers and marketers who worked both to gauge and to exploit the desires of what was perceived as a uniquely affluent breed of young consumer – the teenager” (Osgerby 2001:91).

Wat vandag van die jeug ervaar word en die manier hoe die markte hulle teiken as uitnemende verbruikers, het dus sy wortels in die na oorlog se (2de Wêreld Oorlog) tydperk en is nog steeds aan die ontwikkel.

“It was not until the post-war period in Britain that ‘youth’ became a focus of media attention and the basis of a common identification” (Lury 1996:194).

In 1961 word een van die eerste studies in Brittanje gedoen oor tieners se verbruiksgewoontes. In vergeleke met 1938 het die verbruiking van tieners met 50% gestyg en hulle ware diskresionêre bestedingsvermoë het ook verdubbel in dieselfde tydperk. Jongmense het begin bekend staan as ‘jeug’, deels omdat hulle bekend geword het as ‘n uitnemende verbruikersmark. Vandag word kinders groot in huise waar beide ouers werk. Een van die direkte oorsake van hierdie lewenstyl, is dat ouers geld in die hande stop van kinders op ‘n baie vroeë ouderdom om te bestee terwyl ouers by die werk is. Die bestedingsvermoë van jong mense neem toe omdat ouers toenemend poog om hulle kinders besig te hou (Lury 1996:195).

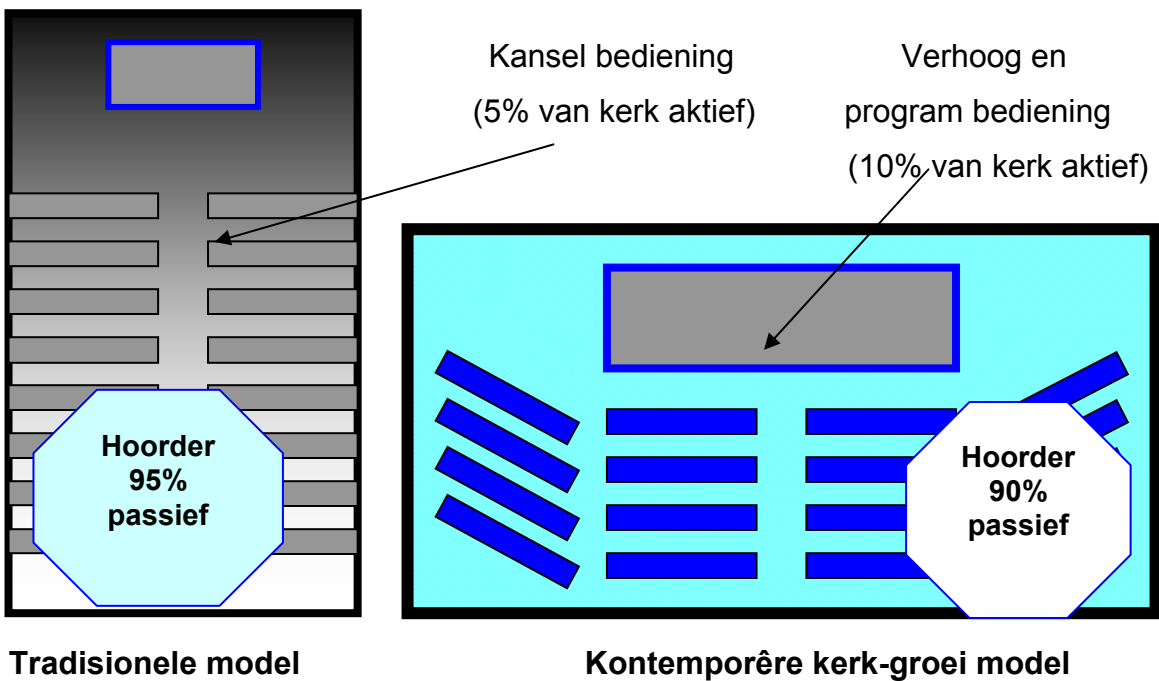
Lury (1996:196) spreek sy bekommernis uit oor drie maniere hoe die verbruikerskultuur die jeug teiken. Ontspanning in plaas van werk, individuele portuurgroepe in plaas van familie en vriende en ‘n oordrewe behepthed met styl.

“First, they were cultures of leisure, rather than work. Second, the social relationships of youth subcultures were organized around the peer group, and was as much collective as individual. This contrasted with the adult orientation to families or individual friends. Third, youth subcultures were characterized by a concern with style... ” (Lury 1996:196).

1.8.3.9 Die rol van verbruikerisme op die plaaslike kerk

Hirsch (2006:42-45) skryf in sy boek, *‘The forgotten ways’* dat die kerk soos dit tans bekend is, en veral in die konteks van die Paarl, goed daarin slaag om ‘n kultuur te kweek en te versterk rondom verbruikerisme. Binne verbruikerisme word kerke en gemeenskappe gebou en staan die prediking as hoofmoment uit. Sonder dat mens

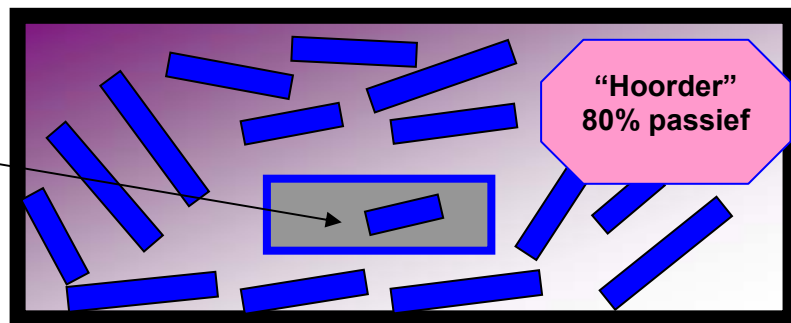
agterkom, betaal gemeentes en gemeenskappe die prys daarvan. Word daar nie geval vir die kerkgroei proposisies wat wil leer dat die kerk die winkelsentrum ('shopping mall') moet naboots nie? Al is mense opreg in hierdie benadering, moet daar altyd 'n bewuswording wees van die effek van hierdie benadering. Onbewustelik van die latente virus in hierdie model – verbruikerisme en die middelklas – word kerkwees gebou op gemaklikheid en bekombaarheid (verbruikerisme) en op veiligheid en sekuriteit (middelklas) (Hirsch 2006:42-43). Is dit nie so dat deur die bou van 'n kerkgebou, juis die kerkgebou, gelowiges vorm of bou nie? Die onderstaande sketse is geneem uit navorsing om aan te toon dat die medium die boodskap word (Hirsch 2004:42-48).

Die bostaande sketse verwoord ietsie van die konteks waarbinne prediking plaasvind in die meeste kerke wat deel is van hierdie studie. Die meeste hoorders is passief as gevolg van die ontvangende modus en die tipe erediens wat aangebied word. Die basiese van hierdie benadering is dat die meeste hoorder net verbruik. Hulle kom net kerk toe om gevoed te word (Hirsch 2006:43). Die kritiese vraag rondom verbruikerisme moet wees: Is die kerk en die prediking net 'n voedings deurgang vir die meerderheid middelklas mens (konteks van die Paarl) wat rigting soek om sy/haar

loopbaan op koers te hou? Vir die meeste predikers is dit nie moeilik om toe te sien dat hierdie behoeftes bevredig word nie. Wanneer hierdie verbruikersagenda gevolg word dan raak 'n gemeente en die prediking maar net 'n verbruikers behoefte en nog 'n diensverskaffer, 'n verkoper van geestelike goedere en dienste. Is dit nie juis teen hierdie diensverskaffende benadering waarmee Jesus 'n groot probleem gehad het nie? Nêrens gee Hy duidelike drie-punt plannetjies sodat die hoorders presies weet wat om te doen nie. Sy gelykenisse laat 'n geestelike soeke by die hoorder en bemagtig hulle om die harde werk self te doen en self die stippellyne in te vul. Die hoorders is nooit passief gelaat nie, maar is geaktiveer in hulle gees. 'n Volgende stap wat gedoen kan word om die hoorder meer aktief te maak is om meer van 'n sitkamer-effek te kweek met multi sensoriese kommunikasie en spiritualiteit. Die onderstaande skets wil iets hiervan weerkaats.

Hoë deelname,
alternatiewe aanbidding
(20% van kerk aktief)

Alternatiewe kerkmodel

Met die implementering van bostaande benadering het die navorsing getoon dat dat die verbruikers benadering net toegeneem het (Hirsch 2005:44).

“... made matters worse for the participants, because all we did served to refine their already latent consumerism. The hearer’s taste in church had evolved”.

Met al hierdie verskuiwings en verskillende benaderings om deelname in eredienste te verhoog word daar nie veel gevorder nie. Die verbruikers benadering sal nie noodwendig 'n deelname aan die erediens en prediking verhoog nie. Ook moet daar nie verwag word dat deur 'n verbruikers benadering, gelowiges beter dissipels van Christus sal word nie (Hirsch 2006:45).

“We plainly cannot consume our way in discipleship... Consumption is detrimental to discipleship”.

1.9 Waarnemings in die Paarl

‘n Verandering in die kultuur rondom oorgangstydperke en transformasie skenk geboorte aan ‘n hele nuwe wêreld en ‘n hele nuwe stel reëls vir die wêreld waarbinne mense tans leef. Die woorde van Paulus in Romeine 10:17 word aangehaal:

‘Die geloof is dus uit die gehoor, en die gehoor is deur die woord van God. Maar ek sê: Het hulle miskien nie gehoor nie? Ja, seker! Oor die hele aarde het hulle stem uitgegaan en tot by die eindes van die wêreld hulle woorde’.

Maar juis die teenoorgestelde is waar. Vir te lank preek die kerk aan ‘n wêreld wat nie langer wil luister nie. Doug Pagitt (2005) in sy boek *‘Preaching Re-Imagined’* se woorde is so relevant vir die konteks van hierdie studie.

“It’s hard for those of us living on the presentation side of speaking to know what it does in the lives of the recipients. When competent, educated, well-informed people are put in the position of listening to someone give one-way presentations on issues of God week in and week out, they have a choice to make: Will they stand for it or not? Many have chosen not to take it any longer” (Pagitt 2005:154).

Die tempo van verandering is verbysterend. Baie gelowiges word vasgevang in ‘n stroomversnelling wat al hoe vinniger word met geen sigbare oewer nie. Daar is meer kennis en ervarings as enige ander generasie in die geskiedenis, maar geen konteks om dit te kanaliseer nie. Die kommunikasie-middele skep en gee uitdrukking aan die realiteit en word die nuwe wêreldbeskouing. Ou kennis en ou ervarings is skielik waardeloos en beteken niks as gids op hierdie nuwe reis nie. Die dun kors van ou werklikhede is nie sterk genoeg om nuwe realiteite te dra nie. Die kultuur waarbinne die prediking plaasvind is al hoe meer kompleks. Christene verkies om met absolute sekerhede te werk, maar die Bybel as bron van die Woordverkondiging is vol van sodanige polariteite. Die belewenis van die navorser is dat mense

antwoorde en duidelikheid in die prediking soek binne 'n konteks van teenstrydighede en paradokse. Die hoorders soek sin en betekenis in die lewe en verwag van die prediking om dit vir hulle te bied binne die konteks van hulle eie unieke kultuur. Die hoorders wil nie kom luister na 'n boodskap wat sy lewe meer kompleks maak nie. Nog minder word hulle aangespreek deur outoritêre kommunikeerders wat meen hulle het patentreg op die waarheid. Vandag se wêreld is egter veel meer gevoelsmatig, oop, onvoorspelbaar en informeel as ooit. Mense leef ook in 'n wêreld wat die afgelope dertig jaar meer inligting geproduseer het as in die vorige vyfduisend jaar. Dit is 'n wêreld waar die totale boekkennis elke twee en 'n half jaar verdubbel, en waar 8,3 miljoen webblaaie elke 24 uur bygevoeg word, om nie eens te praat van die een tot twee miljoen nuwe daaglikse 'Facebooks' nie. Mens leef in 'n inligting-oorbelaaide, plat, visuele wêreld waar inligting vinnig en goedkoop beskikbaar is en waar almal interaktief verbind is deur nuwe tegnologiese kommunikasiemiddels. Kerkwees se somtotaal is skielik nie meer gelyk aan die grense van die plaaslike gemeentes nie. Die internet is nou die nuwe onuitputlike bron van nuwe preke, boeke, blogs en algemene geestelike informasie.

Die probleem is egter dat die omgewing waarbinne sulke prediking plaasvind dramaties verander het. Om nie eens van kommunikasiestyle en nuwe maniere van informasie-oordrag te praat nie. Feit is, vele preekstyle wat steeds aan die orde van die dag is, is ontwerp om te kommunikeer binne 'n wêreld wat 'n klompie jare gelede reeds oor en verby is. Dit is bedoel om hoorders op rasionele vlak aan die hand van goed gestruktureerde voordragte te probeer oortuig van die waarheid.

Maar daar is ook 'n ander soeke na waarheid en sin in die lewe: die soeke na die innerlike ruimte. Orals is mense op 'n geestelike soektog. Sosioloë sê dat die mens leef in die mees geestelike tye ooit (Sardar en Abrams 2004:160). Mense is baie meer bewus van die misterieuse en die Gans Andere (Nicol: 2002).

Predikers staan Sondag vir Sondag voor 'n gehoor en word gesien as 'n verteenwoordiger van die kerk wat met gesag kan praat en so orde in ander mense se lewe moet bring. Die worsteling om rein voor God se aangesig te lewe, maar self

dit nie regkry nie, veroorsaak spanning in elke prediker se gemoed. Baie mense vra dat die boodskap van die prediking meer met gesag moet oorkom oor sosiale kwessies van vandag. Aan die anderkant is daar so baie gelowiges wat nie meer tuisvoel in kerke waar gesag so hoog geag word nie. Die ou manier van preek deug ook nie meer in 'n komplekse, chaotiese wêreld nie. Daar is nog steeds 'n behoefte aan die rasonele, maar ook moet mens onthou dat die rasonele nie moet oorheers nie. Die behoefte in die Paarl is aan ware liturgie – wat die hele mens, hart en siel en verstand, betrek. Daar is 'n begeerte by die hoorder dat sy/haar sintuie geprikkel moet word. Die hoorder honger na ervarings wat gedra sal word deur ryk en diep simboliek, vol metafore en rituele.

Saam met Niemandt (2007:10) kan waarnemings in die konteks van die Paarl opgesom word in drie begrippe naamlik:

- Postmodernisme
- Post-Christenheid
- Globalisering.

Daar word ook aangesluit by 'n ongepubliseerde artikel van Alan Roxburgh (2007) '*Emergent Church: Filled with creative, energetic potential*' wat die volgende sê om die waarnemings in die konteks van die Paarl op te som:

These folk (gelowiges in die Paarl) are involved in experimental new forms of church life that are vastly different from each other. Some are forming monastic communities; others are developing mission orders among youth ... others are developing movements of alternative worship. Some are forming loosely connected house churches; others are experimenting with flat leadership systems. Some are working at the transitioning of churches into missional congregations, others planting house churches in atypical locations and cultures and so forth.

Alan Roxburgh (2007)

Die gemeenskap in die Paarl met sy invloed van Gautengers opsoek na stabiliteit en sekuriteit, bevind hom in die era van die Konstantynse Christendom wat verby is. Die Christelike godsdiens is besig om sy invloed te verloor. Daarmee saam beleef mens dat die hele wêreld een gemeenskap geword het. Dit bring mee dat onverwante gebeure mense uit die bloute kan tref en die hele gemeenskapslewe beïnvloed word deur gebeure waaraan daar niks gedoen kan word nie.

Die ervarings in die Paarl is dat die prediking 'n groot rol speel, maar dat daar stemme is wat opgaan oor die medium, ervaring en inhoud van die prediking. Lidmate speel predikers teenoor mekaar af en laat dit duidelik blyk dat hulle glad nie lojaal teenoor een gemeente of denominasie is nie. Dit is wonderlik om te beseef dat mense wat juis uit die Ned. Geref. Kerk is as gevolg van verskille oor leringe, spiritualiteit en slegte slegte ervarings, weer tuiskom in 'n Ned. Geref. Kerk waaroor hulle vroeër en in 'n ander konteks baie krities was. Die ervaring is ook dat die erediens en die prediking die belangrikste rol speel om mense te laat besluit of hulle deel wil wees van 'n gemeente. Maar die klem in die prediking moet inspirerend van aard wees. Die gemaklikheid en die egtheid waarmee die prediking oorkom is van deurslaggewende belang of lidmate deel wil wees van die kerk.

In Hoofstuk 2 is daar deeglik bewus geword van die leefwêreld en tydgees waarbinne gelowiges hulself bevind. Hierdie nuwe en opkomende leefwêreld en tydgees moet verreken word wanneer daar gevra word na relevante prediking. Hierdie aspekte moet nou in verband gebring word met die hermeneutiek en die homiletiek. In Hoofstuk 3 word hieraan aandag gegee.